Kultūros savaitraštis „7 meno dienos“ | www.7md.lt

7md

2018 m. spalio 5 d., penktadienis

Nr. 31 (1268) | Kaina 1,30 Eur

D*ailė* | **M***uzika* | **T***eatras* | **K***inas* | **F***otografija*

2
Susitikimas su Asmik Grigorian

3
Operos „Hercogo Mėlynbarzdžio pilis“ premjera

6
Estijos teatro festivalis „Draama“

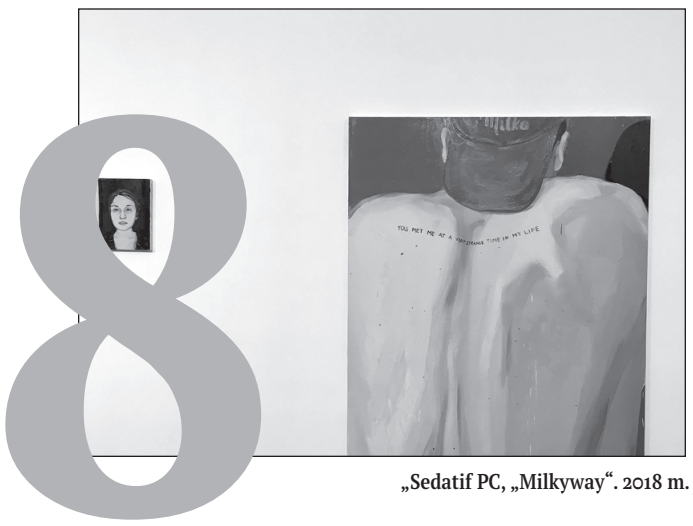
„Sedatif PC, „Milkyway“. 2018 m.

8
Vitos Opolskytės paroda „Folie à deux“

10
Lenkų kinas Gdynėje

11
„Nepatogus kinas“: apie tai, kas svarbu

Klausimai apie brutalizmą

Gintauto Trimako parodoje „Atsakymas“ galerijoje „Vartai“

Aistė Kisarauskaitė

Suprantu, kad prieštarausite, bet šį kartą rašysiu sausai ir nuobodžiai, bent jau pradžioje. Gintauto Trimako paroda „Atsakymas“ tapo patogia proga pasitikrinti klausimą, kiek brutalizmo terminas taikytinas šiam menininkui ir apskritai kiek jis tinka Lietuvos fotografijai. Žinoma, čia kalbu ne apie brutalistinės architektūros fotografavimą, o apie brutalizmo filosofiją. Iš karto turiu pasakyti, kad šis terminas taikomas ne tik architektūrai, bet ir interneto tinklo dizaino sričiai, juvelyrikai, baldams, keramikai ir pan.

Brutalizmo sąvoka siejama su XX a. modernizmu ir yra kilusi iš prancūzų kalbos žodžio *brut*. Le Corbusier, aprašydamas savo medžiagos pasirinkimą, pavartojo terminą *béton brut* – žaliavinis, neapdirbtas betonas, atitinkantis dažnai vartojamą angliškąjį *raw* (*raw concrete*). Taigi su Cezarį išdavusiu Brutu sąsajų nėra arba jos itin tolimos ir nežinomos.

Lietuvoje brutalizmas turi stiprias šaknis – išugdėme nemažai jį puoselėjančių architektų, paveldėjome įdomių šios architektūros pavyzdžių. Nors tai menkai tyrinėta sritis, žvelgdami į sovietinio laikotarpio juvelyriką taip pat galime aptikti ryškios brutalistinės raiškos pavyzdžių. Neabejoju, kad taip pat būtų ir kitoje taikomosios dailės srityje – dekoratyviniuose pano, keramikoje ir t.t.

Sakoma, kad brutalizmas yra iš kairiųjų utopistinių idėjų kylanti filosofija, o ne stilius, nors dažnai apibūdinamas kaip stambiagabaričių kampuotų tūrių ir išraiškingos neapdirbtos medžiagos, ypač betono, triumfas. Skaitmeninis dizainas 6–7-ajame dešimtmetyje brutalizmu nepasižymėjo (tuo metu, kaip žinote, interneto galimybė atrodė lygi Julesʼo Verneʼo fantazijoms), bet jis yra dabar, taip pat besiremiantis pirminėmis, bazinėmis struktūromis, jų estetika ir istorine pradžia – 10-ojo dešimtmečio interneto vizualika, nuogu HTML, mėlynu monochrominiu tekstu ir neapykanta glamūrui. Pagrindinis brutalistinės architektūros ir dizaino priešas – rafinuotas dirbtinumas.

Gintauto Trimako parodos „Atsakymas“ vaizdas L. Skeisgielos nuotr.

Atrodo, kad visai nutolau nuo Gintauto Trimako parodos. Bet taip tik atrodo, nes šis menininkas po fotografijos meistro paviršiumi nešiojasi ir architektūrinį, vėliau – skulptoriaus išsilavinimą, kurie vis pademonstruoja savo kietas struktūras, reikalauja tūrių, erdvinių sprendimų. Ir skaičių architektonikos. Modulinių struktūrų

Nukelta į 8 psl.

Į operos teatrą reikia grąžinti muziką

Susitikimo su Asmik Grigorian Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje įspūdžiai

Dalia Sverdiolienė

Asmik Grigorian

Nuotrauka iš LMTA archyvo

Asmik Grigorian triumfą Zalcburgo vasaros festivalyje galėjo pamatyti visas pasaulis. Tuoj po Richardo Strausso operos „Salomėja“ premjeros liepos 28-ąją internete pasklido spektaklio vaizdo įrašas, leidęs kiekvienam operos gerbėjui pasijusti tarsi pačiam ten buvus ir viską savo akimis mačius ir tapti naujos operos žvaigždės gimimo liudininku. Salomėjos bei kitų veikėjų soliniai epizodai įraše parodyti stambiu planu, tad įdėmiam žvilgsniui atsivėrė ne vien spektaklio visuma, režisieriaus Romeo Castellucci sumanymas, bet ir Asmik Grigorian asmeninis įnašas į premjeros sėkmę, arba scenoje realiuoju laiku regimas Salomėjos vokalinės dramos sukūrimo aktas. Pasak paties R. Castellucci, Salomėja iš dainininkės pareikalavo didžiulių dvasinių jėgų ir įsitraukimo. Savaip transformavusi asmeninę patirtį, ji tapo stipri ir savarankiška kūrėja. Asmik šiame spektaklyje – ne dainininkė, ji yra Salomėja.

Bendradarbiaudamos su Zalcburgo festivaliu ir Vienos filharmonija, R. Castellucci pastatymą transliavo ORF2 televizijos klasikos portalas „Fidelio“, vėliau parodė ir skaitmeninės televizijos kanalas „3sat“. Valstybinis Vokietijos TV kanalas „Die Erste“ parengė puikų reportažą, pristatydamas „dainininkę, gimusią Vilniuje, Lietuvoje“ – šiuo metu jis saugomas ARD kanalo mediatekoje. Aukščiausios kokybės vaizdo įrašą padarė garsi vokiečių kompanija „Unitel Classica“, įsteigta 1964 m. medijų magnato Leo Kircho kartu su dirigentu Herbertu von Karajanu, kaupianti reikšmingiausius naujųjų laikų operos, baleto, operetės ir koncertinius įvykius, dalyvaujant žymiausiems pasaulyje pripažintiems menininkams. Tiems, kurie domisi operos gyvenimu, seka Asmik Grigorian artistinę karjerą, šis įrašas tapo brangia festivalio dovana. Daugybė straipsnių, TV ir videoreportažų, kritikų įžvalgų, atsiliepimų, pokalbių ir naujojo „Salomėjos“ pastatymo aptarimų sukūrė informacinį sprogimą, kurio spindinčias šukes susirinko ir į bendrą mozaiką lietuviškai sudėliojo mūsų žiniasklaida. Tai buvo sensacinga ir pribloškianti, bet kartu ir labai laukta, seniai pranašauta operos pasaulio naujiena, sukėlusi kone nacionalinį pasididžiavimą ir vėl atkreipusi platesnės visuomenės dėmesį.

Dėsninga ir suprantama, kad dainininkės *Alma mater* – Lietuvos muzikos ir teatro akademija – pirmoji inicijavo ir rugsėjo 7 d. operatyviai surengė rytmečio susitikimą su viena garsiausių visų laikų absolvenčių, tarsi paskelbdama – „ji mūsų!“ Pamatyti ir išgirsti Asmik, nusifotografuoti su ja susirinko pilna salė gerbėjų. Pokalbį moderavusi muzikologė Jūratė Katinaitė nepaprastai išsamiai ir esmingai prakalbino dainininkę, o ši galbūt pirmą kartą taip jaukiai pasijuto LMTA Didžiosios salės scenoje, kurioje kadais laikė specialybės egzaminus, dalyvavo konkursuose ir koncertavo kaip Dainavimo katedros studentė. Atrodė, kad nuo šiol visi jaunieji LMTA dainininkai turi vyresnę profesijos sesę, kuri juos labai gerai supranta, žino jų problemas, ir viskas, ką ji pasakoja apie save, kada nors galėtų nutikti kiekvienam iš jų.

Įsimintiną Salomėjos vaidmenį sukūrusiai A. Grigorian niekaip nelimpa *primadonos* ar *operos divos* titulai – savo natūralia laikysena, be jokio žvaigždiškumo, tarsi seniai laukusi galimybės atsiverti, ji šias sąvokas pripildė visiškai nauju ir gaiviu turiniu, akimirksniu sugriaudama teatrine butaforija dvelkiantį stereotipą. Regis, jai svarbu būti išgirstai ir jaustis suprastai, priimtai.

„Mano gyvenime iš esmės niekas nepasikeitė. Kiekvieną vaidmenį stengiuosi parengti ne šimtu, o dviem šimtais procentų, nuolat mokausi ir judinu tam tikrus „asmeninius limitus“. Salomėjos vaidmuo man tapo ilga kelione, nes jį pradėjau ruošti labai anksti. Darbo buvo įdėta labai labai daug, kitu atveju, ko gero, nebūčiau pasiekusi reikiamo lygio“, – kalbėjo A. Grigorian.

Nuo Senojo Testamento ir Jono Krikštytojo nukirsdinimo legendos iki Oscaro Wilde'o dramos ir R. Strausso operos, pastatytos 1905 m., Salomėjos paveikslas nuolat kito. Pradžioje vaizduota kaip nekaltas vaikas ir pasyvus motinos keršto įrankis, ilgainiui kruvinoje Erodiados dramoje ji tapo abejinga paaugle. Tik XIX a. antroje pusėje Salomėja yra paverčiama rytietiško grožio ir gundymo simboliu. Galiausiai R. Strausso operoje seksualinių perversijų, žiauraus infantilumo ir bedievystės fone aukojamas jos žmogiškumas. R. Strausso Salomėja skaičiuoja jau antrą gyvavimo šimtmetį. Alsuojanti stingdančiu modernybės šalčiu, ji atveria rūstų XX a. operos šimtmetį, kuriame biblinis galvakirtystės archetipas įgijo realių pavidalų.

„Galų gale po 40 metų mes turim Salomėją!“ – per repeticiją šūktelėjo spektaklio dirigentas ir muzikos vadovas Franzas Welseris-Möstas. „Jaučiau, kad tai turėtų būti mano kertinis vaidmuo. Aš labai norėčiau tikėti, kad ši Salomėja, kurią aš sukūriau, tapo nauja norma ir atskaitos tašku jauniems dainininkams“, – kalbėjo A. Grigorian.

Vokalinė Salomėjos partija reikalauja „geležinių balso stygų“, t.y. galios ir brandos. *Tutti* epizoduose solistams tenka rungtyniauti su didžiuliu simfoniniu orkestru, kurio partitūra parašyta šimtui trims atlikėjams. Tačiau R. Straussas, teikdamas pirmenybę vokaliniam operos pradui, taip suvaldė partitūrą, kad orkestras nenustelbia solistų. Kalbėdama apie dainavimo profesiją LMTA auditorijai ir jauniesiems operos dainininkams, Asmik prisipažino, jog būdama 30-ies iš naujo pradėjo mokytis dainavimo. Prigimtimi visuomet jautusi tikrąjį vokalo skambėjimą, ji džiaugiasi tą skambėjimą nuolat tobulinanti. Nesilaikydami tvirtų kanonų dainininkai neretai įgyja balso defektų ir būna priversti per anksti baigti karjerą. Tvarus ir ilgaamžis dainininko balsas – tai praeityje klestėjusios, bet dabar gerokai primirštos senosios dainavimo mokyklos laimėjimas. „Man gaila, kai matau nuo didžiosios scenos jau stumiamas pasaulio operos žvaigždes, sulaukusias vos 37-erių. Ten, kur turi būti pradžia, deja, šiandien jau yra pabaiga. Liūdna, kad nebeliko supratimo, jog operai reikia ne vien talento ir gražaus balso, bet ir aiškių taisyklių, ir žinojimo, kaip tas balsas turi skambėti. Žmonės jau suprato, kad į operą reikia grąžinti muziką. Jaučiu artėjant režisūrinio teatro pabaigą, nes juk „viskas jau pastatyta“. Dabar norėčiau išmokti dainuoti pagal senosios vokalo mokyklos principus ir ją sujungti su tikruoju teatru. Manau, to reikia, nes žmonės jau pasigenda ir pasiilgo operoje muzikos.“ A. Grigoran turi pamatuotą teisę drąsiam atvirumui: ji ne tik pranašo žodžiu paskelbė naują puslapį XXI a. pasaulio operos istorijoje, bet savąja Salomėja jį atvertė.

Naujo etapo link

Čiurlionio kvarteto 50-mečio koncertas Nacionalinėje filharmonijoje

Rita Nomicaitė

Čiurliono kvartetas ir Saulius Lipčius (violončelė)

D. Matvejevo nuotr.

Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Čiurliono kvartetas – Jonas Tankevičius (smuikas), Darius Dikšaitis (smuikas), Gediminas Dačinskas (altas), Glebas Pyšniakas (violončelė) – mini kūrybinį 50-mečio jubiliejų. Kvarteto kelią tiesti pradėjo Rimantas Šiugždinis, Saulius Kiškis, Aloyzas Grižas, Saulius Lipčius. Per tą laiką pasikeitė visi ansamblio artistai, jų likimai buvo negailestingi, ir tik Saulius Lipčius scenoje atlaikė tą laimės (ir netekčių) 50-metį. Jau nuo pavasario kvartetas turi kitą violončelininką, minėtąjį G. Pyšniaką, o ilgiausiai dabartiniame kvartete griežia primarijus Jonas Tankevičius, ansamblin pakviestas Rimanto Šiugždinio laikais.

Tad Čiurlionio kvarteto jubiliejinis vakaras filharmonijos Didžiojoje salėje simbolizavo nesustojančią tėkmę. Koncerto pirmoje dalyje skambėjo styginių kvintetas – kūrinys su dviem violončelėmis, kuriomis, sėdėdami šalia, griežė S. Lipčius ir G. Pyšniakas. Taip, perduodamas savo pultą jaunajam kolegai, S. Lipčius beveik atsisveikino su sceniniu gyvenimu. Kulminacinei būsenai perteikti ansamblis pasirinko menininko gyvenimo istoriją apibendrinantį, dieviškai gražų ir taip pat sudėtingą Franzo Schuberto Kvintetą C-dur, D. 956, parašytą 1828 metais. Kontrastinės ir tolydinės dramaturgijos lydinys, kai emocijos tai netikėtai besikeisdamos „šokinėja“, tai nuosekliai liejasi iki kulminacinės akimirkos; audinys su melodijos variantais keliose partijose vienu metu ir atliepiančiais motyvėliais kitose partijose; intensyvi širdį iki kraujo praplėšianti harmonija; *Adagio* dalis, kurios skelbiama susitaikymo išmintis tiktų klausytis ir baigiant žemišką kelionę; desperatiško šokio ir filosofiškos lyrikos su nuostabia melodija finalas *Più allegro* – visa tai net ne tarsi simfonija penkiems styginiams, o beveik kamerinė instrumentinė penkių veikėjų opera. Joje paryškintus vaidmenis atlieka violončelės – tą vakarą ansambliečių rūpesčiu jos buvo pabrėžtos itin atidžiai.

Spalvų kiek pritrūko klausantis Bohuslavo Martinů Fortepijoninio kvinteto Nr. 2 (1944). Kaip savo laiku Schuberto Kvintetas, taip ir šis kūrinys yra kupinas ateities meno nuojautų. Martinů Kvintetas turi daug sraunios energijos, kuri pranašauja amerikietiškąjį minimalizmą. Taip pat gausu džiazo stiliaus minimalių motyvėlių, klajojančių per instrumentus tarsi raibuliuojančios įvairiaspalvės šviesos ir atspindžiai, bei akivaizdžiai džiaziškų ritmo žaismių. Pavadinčiau tai miesto romantika, nes nuolatinis muzikos judėjimas, nors sukuria nerimstančio didmiesčio vaizdą, yra jausmingas, o lėtoji dalis kiek vienaplanė, kai per amžiną lėkimą vidaus pasaulin pasinerti nespėjama. Fortepijono partiją skambinęs Petras Geniušas kvartetą užkrėtė savuoju artistiškumu. Manau, grodami šį simpatišką Kvintetą dar ne kartą, visi kartu geriau nugludins vaizdingos muzikos atspalvius.

Nors kadaise Čiurlionio kvartetas yra pagrojęs visus Bélos Bartóko kvartetus, o pastaraisiais metais atranda „spalvotų akmenėlių“ ir „deimančiukų“ iš įvairių epochų ir stilių, gal pradėdamas naują etapą savo repertuarą nuo XIX amžiaus dar labiau praplėstų į abi puses?

Galingai skambanti intymi opera

Mintys po operos „Hercogo Mėlynbarzdžio pilis“ premjeros Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre

Jūratė Katinaitė

Naująjį sezoną teatras pradėjo Bélos Bartóko diptiku – vienaveiksmiu baletu „Stebuklingas mandarinas“ ir vienaveiksme opera „Hercogo Mėlynbarzdžio pilis“. Sprendimas pasiteisino – vienas kitą papildantys veikalai pateikia solidų šio kompozitoriaus kūrybos pristatymą, mat tiek Lietuvos koncertų salėse, tiek muzikinio teatro scenose Bartókas vis dar ne itin svetingai laukiamas, nors jo muzika seniai kanonizuota kaip XX a. klasika. Ir tai truputį keista. „Hercogo Mėlynbarzdžio pilis“ kurta Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse, tuo pat metu, kai Igoris Stravinskis savo baletais šiurpino Paryžiaus publiką. Abu autoriai trupino vėlyvojo romantizmo muzikos kalbą, ieškojo naujų muzikos sąrangos idėjų folklore, meninių pasaulėvaizdžių, mąstymo principų – pasakose. Laiko ženklai. Tik Stravinskio „Šventasis pavasaris“ Lietuvoje skamba dažnai, o Bartóko veikalai, įskaitant ir baletą „Medinis princas“ – ne. Galbūt todėl, kad rusų muzika sovietmečiu Lietuvoje buvo plačiai propaguojama, studijuojama, nors Stravinskis ir pabėgo nuo socializmo į Vakarus. Vengrų muzika irgi nebuvo pati „blogiausia“, mat priklausė „raudonajai“ Europos daliai, bet vis tiek nepalyginamai kukliau skleidžiama nei rusų muzika. Tik tuo galėčiau paaiškinti, kad „Ugnies paukštės“ ar „Šventojo pavasario“ muzika tūlo lietuvio koncertų lankytojo ausiai įprasta, o „Medinio princo“ ar „Stebuklingo mandarino“ – gerokai svetimesnė, nors talentu nenusileidžianti.

Tiesa, šviesaus atminimo muzikologas Adeodatas Tauragis dėjo pastangas, kad jo mėgstama Bartóko muzika patektų į Lietuvos melomanų akiratį, ne be jo rūpesčio 1983 m. Lietuvos televizijoje režisierė Jadvyga Janulevičiūtė pastatė filmą-operą „Hercogo Mėlynbarzdžio pilis“, kuriame pagrindinius vaidmenis atliko Gražina Apanavičiūtė ir Eduardas Kaniava, o teatro orkestrui dirigavo Jonas Aleksa.

Po daugiau nei šimto metų Bartókas įžengė ir į nacionalinę sceną. Tai dar buvusio LNOBT vadovo suplanuoti spektakliai, kuriuos pastatė ta pati kūrėjų komanda: muzikos vadovas ir dirigentas Robertas Šervenikas (antrasis dirigentas Julius Geniušas), scenografas Borisas Kudlička, kostiumų dailininkė Tatyana van Walsum, šviesų dailininkas Marcas Heinzas ir vaizdo projekcijų dailininkas Mikołajus Molenda. Šiame tekste neleisiu sau pasakoti įspūdžių apie Krzystofo Pastoro choreografiją „Stebuklingam mandarinui“, nesijaučiu kompetentinga, nors dabar recenzijas rašo ir ekonomistė, kandidatuojanti į prezidentus, ir režisierius, socialiniuose tinkluose reflektuojantis savo spektaklio premjerą ditirambo žanru, kurio įžangoje kritikai išvanojami taip, kad kartą ir visiems laikams įsimintų, su kuo turi reikalą. Apsiribosiu tik lakonišku operos aptarimu, mat vis dar tikiu, kad muzikologo profesija suteikia įrankių, reikalingų vertinant muzikos įvykius, o recenzijos – reikalingas žanras meninių procesų sanitarijai, net jei jos uždarytos į beveik hermetišką kultūrinės žiniasklaidos getą.

Pirmą sykį „Mėlynbarzdį“ pamačiusi teatro scenoje supratau, kodėl ši opera taip gerai atsiskleidžia operos ekranizacijose. Čia verta prisiminti 1988 m. BBC sukurtą ekranizaciją (rež. Leslie Megahey), kurioje Juditos ir Mėlynbarzdžio vaidmenis įkūnijo Elizabeth Lawrence ir Robertas Lloydas. Stambūs planai,

Krisztián Cser ir Andrea Szántó

M. Aleksos nuotr.

emocijų, nuojautų niuansai artistų veiduose puikiai perteikė paslaptingą, bauginantį veikalo koloritą – pusiau pasakišką, pusiau froidišką psichologinį klimatą. Toks subtilus dviejų personažų veikimas prašosi kamerinės scenos, tačiau čia ir slypi veikalo mįslė, mat orkestras šioje operoje – didžiulis, spalvingai išnaudojamas, tai išretėjantis iki solinių epizodų, tai subanguojantis galingais *tutti*. Tokio didelės erdvės reikalaujančio skambesio nesutalpinsi kamerinėje scenoje, todėl „Mėlynbarzdžio“ psichologinė įtampa kiek išsisklaido, dviem artistams įelektrinti didelį teatrą nėra lengva. Dėl to nukenčia tiesioginis poveikis žiūrovui, kuriam pastiprinti statytojai pasitelkė vaizdo projekcijas. Šios – gana efektingos, išsprendžiančios pretenzingus veikalo scenografijos uždavinius, kartais paisančios ne tik siužeto logikos, bet ir muzikos tėkmės niuansų. Spektaklio scenovaizdis estetiškas, atkartojantis „Stebuklingo mandarino“ scenografijos geometrinius kontūrus, tuo dar labiau pateisinantis abiejų veikalų sugretinimą lyg diptiką. Teisybės dėlei reikėtų pasakyti, kad Lietuvos žiūrovams, jau išlepintiems talentingojo Rimo Sakalausko vaizdo projekcijų, „Mėlynbarzdžio“ estetika nepasirodė nei novatoriška, nei originali. Gal greičiau pavadinčiau ją nuosaikia ir standartizuota, mat ekranai ir vaizdo projekcijos mūsų laiko teatre – jokia naujiena.

Kadangi lankiausi tik pirmoje premjeroje, išgirdau tik kviestinius solistus – vengrų sopraną Andrea Szántó ir bosą Krisztiáną Cserą. Abu puikūs, profesionalūs atlikėjai, dėję pastangas įveikti LNOBT akustiką, prisibrauti iki žiūrovų jausmų ir pažadinti emocinę patirtį. Juk opera – apie mus, vyrus ir moteris, ir beveik neišvengiamą troškimų nesuderinamumą. Dainininkams kėlė nepatogumų scenografija, mat septynerios atrakinamos durys vėrėsi gilyn ir aukštyn, tad kaskart A. Szántó turėjo kopti arba leistis nepatogiomis pakopomis. Šios pastangos kartkartėmis išmušdavo iš ritmo spektaklio tėkmę, trukdė dainininkei įsijausti į personažą.

Po atostogų pailsėjęs teatro orkestras pasiruošė premjerai kuo puikiausiai, o maestro Robertas Šervenikas turėtų didžiuotis parengęs monumentalų kūrinį. Partitūroje gausu lyrinių, kamerinių epizodų, nuotaikų, faktūrų kaitos. Išties tariuosi girdėjusi puikų Bartóko muzikos atlikimą!

Anonsai

Latviškasis Peras Giuntas

Spalio 6 d. LNOBT žiūrovai turės galimybę išvysti Latvijos nacionalinės operos ir baleto teatro atvežamą šiuolaikinio baleto spektaklį „Peras Giuntas“ pagal garsiąją kompozitoriaus Edvardo Griego muziką. Tai – Slovėnijoje gyvenančio rumunų choreografo Edwardo Clugo kūrinys.

„Spektaklis „Peras Giuntas“ man – pirmoji siužetinio baleto patirtis. Todėl buvo įdomu, kaip Henriko Ibseno eiliuotą dramą pavyks perteikti baleto kalba. Šiuo metu vis daugiau choreografų imasi siužetinių baletų, ir aš juos suprantu: tai padeda šiuolaikinę choreografiją padaryti suprantamesnę publikai. Tačiau statydamas „Perą Giuntą“ nesiekiau perpasakoti jau žinomos istorijos: priešingai, norėjau nustebinti“, – teigia E. Clugas.

Pirmoji jo „Pero Giunto“ versija pirmąkart buvo parodyta žiūrovams antrame pagal dydį (po sostinės Liublianos) Slovėnijos mieste Maribore 2015 m. lapkritį. Vėliau panašus spektaklis atsirado Rygos, Novosibirsko ir Vienos teatrų repertuaruose.

Choreografas rėmėsi populiariosiomis E. Griego siuitomis bei Koncertu fortepijonui. Žinome, kad E. Griegas rašė muziką 1876 m. Oslo teatre pasirodžiusiai „Pero Giunto“ muzikinei inscenizacijai, tačiau jo darbas neįtiko dramaturgui H. Ibsenui: šis pareiškė, kad muzika jo tekstui pernelyg romantiška. O pats E. Griegas laikėsi nuomonės, kad jo muzika tiesiog pernelyg gera H. Ibseno tekstui...

Kompozitorius tuo metu jau buvo garsus ir žinomas, o H. Ibsenas – dar tik pradedantis savąjį kelią į dramaturgijos olimpą. Po „Pero Giunto“ premjeros jie išsiskyrė ir daugiau nebesusitiko. Spektakliui kurtą muziką E. Griegas vėliau panaudojo dviem siuitoms, kurios tapo itin populiarios. Šiandien dauguma žmonių Pero Giunto personažą pažįsta būtent iš E. Griego muzikos, o H. Ibseno dramos net nėra skaitę.

Pirmasis baleto veiksmas primena pasaką ir yra kupinas romantiškų fantazijų, o antrasis – labiau filosofinis, perteikiantis gilesnius personažų asmeninius išgyvenimus. Nebūtų klaida teigti, jog jame rodoma realistinė romantinių jaunystės polėkių atomazga. „Manasis Peras Giuntas – savo paties ambicijų auka. Solveiga jo lauks visą gyvenimą, ir jis galiausiai grįš. Šioje istorijoje ypatingai svarbi įvykių seka: Peras Giuntas palieka savo kaimą, kad taptų pasaulio karaliumi, o galų gale pats karūnuoja save kažkur Kairo beprotnamyje... Apsidairykite aplink ir atpažinsite daug panašių personažų“, – sako choreografas.

Choreografas E. Clugas užaugo disidentų šeimoje Rumunijos Transilvanijos regione. Būdamas dešimties, pradėjo lankyti baleto mokyklą Kluže Napoke, tačiau jau tuomet svajojo kuo greičiau išvykti iš Rumunijos. Todėl 1991 m., vos baigęs mokyklą, įsidarbino šokėju Mariboro teatro baleto trupėje Slovėnijoje. Ten sutiko garsų slovėnų režisierių Tomažą Pandurą, jo avangardiniuose pastatymuose dalyvavo iš pradžių kaip šokėjas, o vėliau – kaip choreografas. 1998 m. E. Clugas pradėjo kurti savarankiškus šokio projektus, o 2003 m. tapo Mariboro teatro baleto trupės meno vadovu. Kūrė spektaklius įvairioms trupėms Štutgarte, Ciuriche, Amsterdame, Lisabonoje, Zagrebe, Bukarešte, Miunchene, Vysbadene, Kijeve, Perte (Australija) ir kitur. Už baletus „Sacre“ (Ciuricho baletas) ir „Handman“ (Nyderlandų šokio teatras) 2017 m. buvo nominuotas garbingai baleto premijai „Benois de la Dance“.

Latvijos nacionalinės operos ir baleto gastrolės LNOBT – jau šį savaitgalį. Penktadienį svečiai Vilniuje pristatys Charles'o Gounod operą „Faustas“, o sekmadienį – kompozitoriaus Jurio Karlsono baletą vaikams „Karlsonas skrenda...“ Džiugu, kad kaimynų gastrolės mūsų publikos itin laukiamos: paskutiniai bilietai į latvių atvežamus spektaklius jau baigia ištirpti.

LNOBT inf.

Meistriškumo ženklai

„Konzerthausorchester Berlin“ koncerto Nacionalinėje filharmonijoje įspūdžiai

Vytautė Markeliūnienė

Kad ir neteko naujojo, 78-ojo Nacionalinės filharmonijos sezono pradėti lankantis pirmuose oficialaus atidarymo koncertuose, paskutinės rugsėjo savaitės renginiai Didžiojoje salėje nenusileido atidarymui savo išraiška. Ir jeigu atidarymo koncertus traktuotume kaip anonsą, pažadą ar perspektyvą, tai „Konzerthausorchester Berlin“ gastrolės rugsėjo 26 d., kaip ir visai kito žanro vakaras, – rugsėjo 29 d. parengtas Čiurlionio kvarteto, violončelininko Sauliaus Lipčiaus bei pianisto Petro Geniušo, – savaime prašosi komentaro. Nesinorėtų porinti dabar apie 100-mečio jubiliejų ir būtent jam priskirti visus ryškiau sušvintančius renginius (tarytum jubiliejaus metams praėjus turėtume vėl grįžti į kažkokią rutiniškę, suprask, *nešventišką* įvykių tėkmę). Priešingai, abu minėti koncertai paliudijo, jog senoji Filharmonijos salė, kad ir kiek pritemusi, pavargusi, besiruošianti remontui, kad ir per ankšta dideliems orkestrams, gali būti visada atvira sraunia koncertų ir jų žanrų dinamikai, manifestuodama visų pirma rimtojo muzikos meno, neatsitiktinio repertuaro parametrus. Du, tris kartus per sezoną galėtų skambėti gastroliuojantys orkestrai (nebūtinai simfoniniai), plečiantys stilistikos ar interpretacinės kultūros reiklumą, gilinantys klasikinio *klasikos* suvokimo vaizdinį. O būtų neprošal į Didžiąją salę kur kas dažniau įsileisti ir kamerinės muzikos vakarus (kaip gerai toji muzika čia skamba!), kurie neretai nukenčia nukelti į kitas sales. Juk visada laimi muzika, atliekama „namuose“, supama reikiamų kontekstų, sienose įsigyvenusios tradicijos, o ne ten, kur ji tik laikina, o gal ir ne visai laukiama viešnia.

Beje, Čiurlionio kvarteto ir violončelininko S. Lipčiaus pagriežtas Franzo Schuberto Styginių kvintetas D. 956, kaip ir vėliau skambėjęs Bohuslavo Martinů Fortepijoninis kvintetas Nr. 2 (kartu su P. Geniušu), kaip tik ir gilino mintį, jog tokie kamerinės muzikos koncertai neturėtų būti retos išimtys. Juk autentiškieji kamerinės instrumentinės muzikos žanrai – tai ir yra tikroji Filharmonijos kamerinės muzikos sezonų šerdis. Ta proga ir dar vienas sakinys – kamerinė muzika visose Lietuvos muzikinio gyvenimo plėtotės fazėse uoliai formavo savuosius pašauktinius, savojo meno riterius, o tarp jų – visada čia liksiantis, nors sceną jau paliekantis violončelininkas Saulius Lipčius. Didžiausia pagarba Jam.

Grįžkime prie „Konzerthausorchester Berlin“ koncerto. Po kiek „suveltos“ jo pradžios (pranešama apie ambasadorės pasirodymą, bet įžengia orkestras; vėliau jau ambasadorė pasako kalbą, anonsuoja koncerto programą, tačiau pranešėja visa tai dar primygtinai pakartoja), kas gal ir nėra svarbiausia šio koncerto detalė, Berlyno orkestro koncertas savo pasirodymą pradėjo Otto Nicolai operos „Vindzoro šmaikštuolės“ uvertiūra. Ko gero, ne vieną nustebino šis kūrinys, nežinia kada girdėtas mūsų scenoje. Bet jis savaip privertė nusišypsoti prisimenant, kad tarpukario Kauno publikai tai nebuvo jokia *terra incognita*, nes 1928 m. šios operos premjera sėkmingai parengta Lietuvos nepriklausomybės 10-mečiui. Dirigavo Juozas Tallat-Kelpša, dainavo Julija Dvarionaitė, Chanonas Šulginas, Vincė Jonuškaitė, Marija Lipčienė ir dar būrys kitų dainininkų. Tuomet ši opera vadinta „Linksmosios Vindzoro moterys“, o kažkur dar matytas ir kitas žavus pavadinimas – „Vindzoro kūmutės“. „Konzerthausorchester Berlin“, diriguojamas slovako Jurajaus Valčuhos, operos uvertiūrą interpretavo kaip švytintį perliuką – su kiekvieno muzikinio įvykio charakteriu, logika ir šmaikštumu, su tauriomis žanrinėmis arabeskomis ar melodingumo išraiška. Klausytojo patirtyje užsifiksavo orkestro pastabumas, disciplina, muzikinių teiginių tikrumas.

„Konzerthausorchester Berlin“, Iveta Apkalna ir dirigentas Juraj Valčuha D. Matvejevo nuotr.

Koncertą pratęsė belgų kompozitoriaus ir vargonininko Josefo Jongeno Koncertinė simfonija vargonams ir orkestrui, op. 81, soluojant latvių vargonininkei Ivetai Apkalnai. Pastaroji – tikra meistrė, o tam atsiskleisti buvo labai palanki galinga, išplėtota simfonijos vargonų partija. Nors ypatingo entuziazmo nuo pradžių šis didžiulis 4 dalių kūrinys nesukėlė, vis dėlto daug srauniau įtraukė vidurinių dalių mąslumu, neįprastais faktūriniais vargonų bei orkestro deriniais. Muzika prabilo ir girdėtomis amžių sandūros harmonijomis, ir prancūziškos tradicijos atgarsiais, ir savita kūrinio autoriaus vaizduote.

Koncertą pabaigė Ludwigo van Beethoveno Trečioji simfonija, akinanti prisiminti vieną istorinį komentarą: „Klasikiniu kūriniu laikytinas tas, kurį gali kaskart vis analizuoti ir kaskart iš jo vis daugiau sužinai, daugiau patiri.“ Nebūtinai visada taip atsitinka per koncertą su Beethoveno Trečiąja, tačiau šįkart minėta frazė labai tiko klausantis J. Valčuhos diriguojamo Berlyno orkestro. Puikiai organizuota muzikinio audinio visuma judėjo ir horizontaliai, chronologiškai, bet, regis, ir kitais lygmenimis, įtraukdama į muzikinės medžiagos ir formos, tematizmo ir tembrų, tempo ir ritmo dialogą. Jo sėkmingumą nulėmė ir kiek kitaip dirigento suvokti tempai, dinamika, formos padalų jungtys. Beethoveno Trečioji, ko gero, dar ilgam užsiliks atmintyje ir kaip šio koncerto kulminacija, ir kaip per 60 metų savo patirtį brandinančio „Konzerthausorchester Berlin“ meistriškumo ženklas.

Anonsai

Rudens susitikimai su Teisučiu Makačinu

Kompozitorius profesorius Teisutis Makačinas šį rudenį švenčia gražų jubiliejų ir kūrybinės veiklos 60-metį. Plačios amplitudės jo kūrybinė veikla tęsiasi jau daugelį dešimtmečių, visuomet išlieka moderni, pažįstama įvairių kartų žmonėms, profesionalams ir mėgėjams. T. Makačinas – pasaulinį pripažinimą pelniusios vinilinės plokštelės „Disko muzika“, pradėjusios elektroninės popmuzikos raidą Lietuvoje, kūrinių autorius, daugelio populiarių estradinių dainų („Kur tas kelelis“, „Berniukai“ „Vėjas man pasakė“ ir kt.) kompozitorius, o jo akademinės muzikos kūriniai puošia ne vieno Lietuvos kolektyvo ir solisto repertuarą. Pasitikdamas savo kūrybinės veiklos 60-metį, kompozitorius kviečia prisiminti klausytojų pamėgtas dainas ir išgirsti įvairių

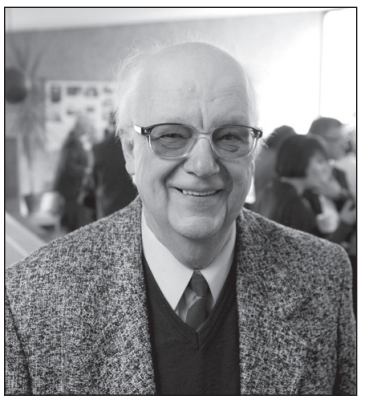

Teisutis Makačinas

žanrų muziką, apimančią skirtingus autoriaus kūrybos laikotarpius.

Jubiliejinių koncertų maratone skambės ir vargonų muzikos koncertai. T. Makačinas nuolat rodo ypatingą dėmesį šiam instrumentui. Be šešių sonatų vargonams, jo kūrybą sudaro dar trys sąsiuviniai – „Senasis“, „Lietuviškasis“, „Armėniškasis“, taip pat „Ostinato“, Šventinė sonata-simfonija ir kiti kūriniai. Spalio 7 d. 15 val. Kaune, Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčioje, 5 pjeses iš „Lietuviško sąsiuvinio“ ir Pirmąją sonatą atliks Dainius Sverdiolas. Koncertą rengia Kauno religinės muzikos centras. Spalio 16 d. 18.30 Šv. Kazimiero bažnyčioje Vilniuje D. Sverdiolas vargonuos naujai redaguotas kompozicijas. Kitame koncerte lapkričio 17 d. 18 val. Šv. Jonų bažnyčioje vargonuos Vidas Pinkevičius – ištikimas lietuvių vargoninės muzikos puoselėtojas. Atlikėjas yra sakęs, jog prof. T. Makačinas buvo pirmasis jo improvizacijos mokytojas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, jam vargonininkas iki šiol yra dėkingas už pažadintą susidomėjimą ir norą improvizuoti bei komponuoti muziką.

Šventinis jubiliejinis vakaras „Atspindys“ spalio 30 d. 19 val. rengiamas Vilniaus rotušėje. Koncerte skambės pirmoji T. Makačino estradinė daina ir pirmasis plačiai pripažintas akademinės kūrybos opusas – siuita „Trys šokiai“ (1961) kameriniam orkestrui, atlikta daugiau nei 400 kartų visoje Europoje. Taip pat girdėsime „Koncertinį skerco“ bei rečiau skambančius menuetus ir valsus iš spektaklių vaikams. Koncerto programa nukels į 7-ąjį dešimtmetį, kai T. Makačinas dar tik pradėjo savo kūrybinį kelią, taip pat įvyks specialiai šiam koncertui rengiamo kūrinio akordeonui ir styginių orkestrui premjera bei naujos, niekur negirdėtos populiarių estradinių dainų aranžuotės. Koncerte dalyvauja Kęstutis Alčauskis (tenoras), Dainius Puišys (baritonas), Raimondas Sviackevičius (akordeonas), Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Modestas Barkauskas), dirigentas Donatas Katkus, vakaro vedėja muzikologė Laimutė Ligeikaitė. Koncertą rengia Lietuvos kompozitorių sąjunga, Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras. Remia Vilniaus miesto savivaldybė, Lietuvos kultūros taryba. Įėjimas laisvas.

Gruodžio 2 d. 16 val. Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje bus proga pasimėgauti kamerine T. Makačino muzika. Nuoširdžiai su lietuvių kompozitoriais bendradarbiaujantis ansamblis „Vilniaus Arsenalas“ – Laima Šulskutė (fleita), Rolandas Romoslauskas (altas), Sergejus Okruško (klavesinas) – su soliste Dovile Kazonaite (sopranas) atliks klausytojų pamėgtus spalvingus, lietuvišku koloritu dvelkiančius kūrinius „Miražas“, „Krintanti žvaigždė“, Trys preliudai, „Iš paraštės“ ir kitus. Vakarą rengia Lietuvos kompozitorių sąjunga.

Įdomus susitikimas su kompozitoriumi laukia spalio 17 d. 20 val. muzikos klube „Tamsta“. Koncerte pavadinimu „Vėjas man pasakė“ gyvai skambės melodingos ir įsimenančios 7-ojo dešimtmečio T. Makačino dainos. Šiuolaikines jų aranžuotes atliks Leonardo Pilkausko suburtas keturių pučiamųjų ir ritmo grupės „Birthday“ džiazo septetas bei vokalistė Kotryna Janutaitė. Kompozitorių kalbins Rasa Murauskaitė. Koncertą rengia Lietuvos muzikos informacijos centras.

LKS ir „7md“ inf.

Apie grožį Lietuvos rusų dramos teatre

Aleksandro Špilevojaus spektaklis „Urodas“

Kamilė Žičkytė

Diskutuoti apie grožį beveik tas pats kaip apie orą. Pavyzdžiui, turbūt visi sutiks, kad oras pastarosiomis dienomis atšalo, o ne atšilo. Faktas. O kas pasakys ir įvertins, kas yra gražu, o kas – nelabai? Ypač jei kalbama apie fizines žmogaus savybes. Juk žmonių sukurti klasifikavimo ir vertinimo etalonai paneigia patys save. Diskusijai apie visuomenę kaustančius stereotipus į Lietuvos rusų dramos teatrą kviečia jaunas režisierius Aleksandras Špilevojus, pastatęs spektaklį „Urodas“. Taigi šįkart – ne apie orą.

Pjesės autoriaus – vokiečių dramaturgo Mariuso von Mayenburgo – brutalumu pasižyminčią kūrybą teatro žiūrovai jau turėtų pažinti iš Lietuvoje statytų spektaklių „Ugnies veidas“, „Parazitai“, „Šaltas vaikas“, „Kankinys“ (rež. Oskaras Koršunovas), „Perplex“ (rež. Monika Klimaitė) ir pagal tą pačią pjesę Nacionaliniame Kauno dramos teatre iki šiol rodomos komedijos „Bjaurusis“ (rež. Vilius Malinauskas). Šiandien vyrų ir moterų grožio standartai ne tik išsikreipia, bet ir virsta neigiamais stereotipais. Šie lemia asimetriškus lyčių santykius, prietarus ir diskriminaciją. Pjesėje „Bjaurusis“ dramaturgas pašiepia grožio kulto išprovokuotą masinę psichozę. 2007-aisiais parašytas tekstas šiandien skamba dar ironiškiau: grožio paslaugos tapo dar prieinamesnės, o socialinėse medijose reiškiasi ir nuomonę išsako beveik kiekvienas. Tereikia šiek tiek pastangų ir pinigų.

Spektaklio centre – keturi aktoriai, atliekantys aštuonis vaidmenis, ir dvi šokėjos (Greta Grinevičiūtė ir Agnietė Lisičkinaitė). Letė (Artūras Aleksejevas) savo išvaizda niekuo nesiskiria nuo Šeflerio (Olegas Čeklu) ar Karlmano (Telmanas Ragimovas), mat kostiumų dailininkė Rūta Lendraitytė Utalla visus papuošė vienodais geltonais kostiumais ir perukais. Fanė (Liuda Gnatenko) irgi vilki geltoną kostiumą, tik moterišką, ir, žinoma, turi peruką. Nors išoriškai veikėjai atrodo taip pat, kiekvieno jų statusas yra kitoks. Šefleris – viršininkas ir kartu plastikos chirurgas, Letė – išradėjas, o Karlmanas – jo padėjėjas bei Fanės sūnus. Fanė – vienintelė moteris, Letės žmona, o kartu ir Karlmano motina bei korporacijos savininkė.

Letė – sėkmingos karjeros ir šeimos žmogus, fizikas, išradęs kištukinę jungtį 2SK. Tačiau pasidžiaugti sėkme jam neleidžia viršininkas, staiga pareiškęs, kad jo išvaizda atbaidys pirkėjus, tad viešuose renginiuose jį turės pakeisti padėjėjas Karlmanas. Pjesė neskaidoma scenomis, dialogai nenutrūksta, retos ir muzikinės pauzės, nes režisierius Aleksandras Špilevojus istoriją suveržia beveik nuolat skambančia technomuzika (kompozitorius Paulius Trijonis), pats tarsi spektaklio dirigentas stoja prie didžėjaus pulto ir, keisdamas muziką, kuria spektaklio ritmą.

Spektaklyje nematome psichologinės dramos, ašarų ir išgyvenimų: tekstas manieringai, net įkyriai sakomas tiesiai į mikrofoną, aktoriai, atkartojantys mechaniškus judesius, scenoje marširuoja tarsi šachmatų lentoje (scenografė Renata Valčik). Ryškus apšvietimas, spalvos, milžiniškas ekranas, vaizdo projekcijos (jų autorius Andrejus Špilevojus), ritminga muzika ir plastiški aktorių judesiai tarsi sukuria euforijos burbulą, simbolizuojantį pinigų ir šlovės iliuziją. Šaržuota vaidybos maniera žiūrovui neleidžia susitapatinti su satyrine istorija, tačiau ilgainiui spektaklis tampa monotoniškas, jaučiamas įvairesnės raiškos ir scenų dinamikos trūkumas.

Situacija absurdiška kaip ir gyvenimas: Letė paklauso aplinkinių ir pasidaro plastinę operaciją, tampa gražuoliu, bet viską praranda. Gerbėjų, pristatymų bei susitikimų pavogtas laikas pasiglemžia ir karjerą (nebėra laiko naujiems išradimams), ir žmoną (ji mieliau pasirenka tą, kurio nereikia laukti), ir pinigus. Tad Letės sėkmė buvo apgaulinga ir trumpalaikė. Spektaklio finale jis lieka vienas, išsiilgęs savęs tokio, koks

Scena iš spektaklio „Urodas“ D. Matvejevo nuotr.

buvo prieš operaciją, kai dar nežinojo, kad yra bjaurus.

Režisierius, suvienodindamas aktorių išvaizdą, ne tik ironizuoja (kaip atskirti, kuris gražesnis, jei visi vienodi?), bet ir sufleruoja šizofrenišką perspektyvą – Šeflerio galvoje vyksta konfliktas ne su socialine aplinka, o su viršesne, menkesne bei moterišką savo paties puse. Pjesė išjuokia žiaurią vartotojišką visuomenę, neigiančią individualumą ir priimančią tik tuos, kurie gali būti naudingi. Taip užribyje atsiduria ne tik technologijoms nepaklūstantys vyresnės kartos, bet ir jauni žmonės. Vis daugiau laiko praleisdami virtualiame pasaulyje, vis mažiau kalbame apie vidines emocijų kovas, bėgdami nuo savęs emigruojame, vaikomės autoritetus ar vienadienius *influencerius*, bandome sulipdyti skilusią tapatybę, o norėdami pritapti – susinaikiname.

„Urodas“ savo forma ir energija primena Aleksandro Špilevojaus 2016 m. „Menų spaustuvėje“ režisuotą spektaklį „Neišmoktos pamokos“, kuriame, roko grupei „Colours of Bubbles“ atliekant muziką, skambėjo maištaujančių jaunuolių monologai apie mokykloje gautas gyvenimiškas „pamokas“. Jei teatro funkcija – atakuoti žiūrovą ir, pasakojant nepatogias istorijas, priversti mąstyti apie šiandieną, tai ne veltui antrasis režisieriaus spektaklis gimė Lietuvos rusų dramos teatre. Ir čia pasipiktinusio ilgamečio šio teatro žiūrovo cenzūra yra bejėgė. Jaunų režisierių kūryba ir atjaunėjusi publika liudija teatro gyvybę ir ateities perspektyvą.

Vargšė Snieguolė

Stalo teatro spektaklis vaikams „Kas pasauly g(a)ražiausia?“

Vija Kalvėnaitė

Kartą mano vyro močiutė, visą gyvenimą praleidusi kaime, paėmė už rankos, atvertė delną ir nuščiuvo: „Vaje, vaikeli, bet tu tikra miešČiunka.“ Tokių baltais pirštelais klavišus visą dieną kalenančių tėvelių vaikeliams ir statytas spektaklis „Kas pasauly g(a)ražiausia?“. Jis sukurtas iš įvairiausios paskirties rakandų ir sudarytas iš septynių dalių, kiekvienai dienai nuo pirmadienio iki sekmadienio priskiriant po įrankį (plaktuką, pjūklą, grąžtą, reples ir kt.). Techniškai spektaklio veiksmo erdvė galėjo būti ir palėpė, ir „Senukų / Ermitažo / Depo“ salė ar nagingo kaupiko pašiūrė. Garažas, matyt, pasirinktas dėl giminingos šaknies su grožiu, mat pagrindinė kova vyko, deja, dėl jo – paprasto, išorinio.

Aktorė Saulė Degutytė charizmatiška ir jai nieko neprikiši. Net per garsiam *noise* stiliaus muzikiniam fonui (kompozitorė ir atlikėja Snieguolė Dikčiūtė) intensyviai trukdant, ji labai sklandžiai ir simpatingai pasakojo, žaidė bei kalbino mažuosius žiūrovus. Aktorė buvo ir karaliumi, ir pamote, ir Snieguole, o šauniausiai – riteriu. Kelio stulpelis ir puodo dalys virto lėlėmis, statybinė polietileninė plėvelė – išraiškingų klosčių šilko skraiste, o motociklininko šalmas – stebuklingu veidrodėliu, kuriam vis užduodamas tas pavydus klausimas. Kai Degutytė bendravo su veidrodžiu, visi lengvai atpažino asmenukių grimasas (pūstos lūpos, pakeltas antakis, mirktelėjimas), o dabarties narcizai džiaugsmingai reagavo atpažinę save. Socialinė kritika čia ir baigėsi.

Bet juk tai nemirtinga klasika (gražuolės ir jas gelbėjantys riteriai), negi aš noriu, kad kūrėjai ją iškraipytų? Dar ir kaip. Trokšte trokštu, kad ji būtų sąmoningai numarinta. Arba interpretuota. Todėl, kad nors „Ledo šalies“ Elza (pastarojo penkmečio populiariausias pardavimo produktas), treptelėjusi koja, gali pastatyti gražiausią ledo pilį, tiltus ir laiptus, jos liemuo vaizduojamas taip, kad ten nei inkstai, nei kepenys tikrai netilptų. Be to, dar nežinau filmų / knygų herojės, kuri turtinga būtų ne dėl paveldėjimo iš tėvo, o pati. Pigioji leidyba tik tuo ir gyva – gležnomis viliokėmis princesėmis. Iš tikro meno, kuriuo teatrą ir laikau, aš tikiuosi daugiau. Scenografija jau yra daugiau, bet panagrinėkime turinį ir kokia tvarka veikia personažai.

Garažas, įrankiai, kuriais puikiausiai manipuliuoja šaunioji aktorė, man teikė viltį, kad ir Snieguolė bus ne šiaip auka. Tačiau spektaklis prasideda jaudulinga fraze: „Karalius atvyksta!“ Patriarchalinė tvarka savo vietoje. O Snieguolė buvo tik mažytė lemputė su dideliu sijonu, beveik nekalbėjo, tik dirbo gražiai, kirviu kirsti „moteriškai“ pabijojo, apsinuodijo, ją pabučiavo, o po to tėvas atidavė jos ranką. Bent jau ranką galima buvo performuluoti, XXI amžiuje moterį dalinti dalimis (kaip automobilį) – jau nei šis, nei tas. Snieguolė liko pasyvi, lyg pasaka būtų ne apie ją. O galėjo būti gera istorija apie pavydą, baimę senti ar panašiai.

Kodėl taip įsijautę į formą, naujovišką pateikimą, kūrėjai pamiršta

Saulė Degutytė spektaklyje „Kas pasauly g(a)ražiausia“ L. Vansevičienės nuotr.

esmę – ką vaikas parsineš supratęs? Gerai, kad sužinos, kaip veikia įrankiai, gal net ims žaisti su rakandais, pasitelks vaizduotę, užuot kaulijęs naujo brangaus žaislo, bet turbūt susirūpins ir savo grožiu. Nes laimingoje pabaigoje Snieguolė buvo vėl pasaulyje gražiausia. Įmantri garažo koncepcija kažkur pakeliui nugaravo. Mes nežinome, ar Snieguolė buvo dėl to laiminga, nes tai niekaip neatsiskleidė. Tiesa, ji šauniai pabėgo su princu (išduoti detales būtų nuodėmė), plojant publikai iš princo gavo žiedą… Atleiskit, nesinori, kad taip būtų vaizduojama mergelių laimė – paėmė, davė, kaip ir to, kad per Kalėdas nepažįstamiems senukams ant kelių sėdėtų. Net eilinių įprastų animacinių filmukų kūrėjai jau atsakingiau į lyčių vaidmenis žiūri – ten mergaitės tyrinėja kosmosą, gelbėja draugus, nardo, joja, groja ir daug kalba, ir niekas jų nei dalimis, nei „cielų“ princams nedalina. Jos sprendžia pačios. Snieguolė kalė, gręžė, kirpo, pumpavo – gal kada ir balsą turės, kad žinotume jos nuomonę, jausmus.

Kuriantiesiems dabarties vaikams būtina nueiti į renginį Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje pavadinimu „Tvirta mergaitė. Apie vaikų gyvenimą be rožinių ir žydrų sienų“ lapkričio 5 dieną. Gal tada ir Snieguolė bus kitokia, ne tik jos aplinka?

Šimtmečio pasakojimai Estijos teatruose

Įspūdžiai iš Estijos teatro festivalio „Draama“

Monika Jašinskaitė

Valstybės šimtmečio minėjimo renginiai vyksta ne tik Lietuvoje, bet ir kitose 1918 m. atkurtose valstybėse. Šia proga 2014 m. pavasarį Estijos teatrai sukūrė specialų projektą „Šimtmečio pasakojimai“ („Tale of The Century“). Burtais buvo išrinktos teatrų poros, turinčios sukurti spektaklį apie atsitiktinai priskirtą Estijos valstybės dešimtmetį nuo 1910 iki 2020 metų. Projekte dalyvavo beveik pusė šalies teatrų, o jo rezultatai pristatyti rugsėjo 3–9 d. Tartu vykusio Estijos teatro festivalio „Draama“ programoje. Šiame straipsnyje iš teatrų bendradarbiavimo ir istorijos interpretavimo perspektyvos apžvelgsiu įdomesnius programos spektaklius.

Norėčiau pradėti nuo savo forma ryškiai iš kitų išsiskyrusio spektaklio „Kelionės. Pažadėtoji žemė“ („Rännakud. Tõotatud maa“). Tik reikėtų iš karto pasakyti, kad jį kūrusi menininkė Kadri Noormets (prodiuserių kompanija „Sõltumatu Tantsu Lava“) ir pagal projektą priskirtas „Vanemuine“ teatras nebendradarbiavo – abu partneriai sukūrė du atskirus spektaklius. Taigi „Kelionės. Pažadėtoji žemė“ yra solo pasirodymas, sukurtas kaip kelionės patirtis. Prie įėjimo į salę žiūrovus pasitinka pati Noormets ir į spektaklio erdvę juos įleidžia po vieną. Spektaklio metu žiūrovai gali nusisukti į sieną ir stebėti erdvę per pritvirtintus veidrodžius arba (visi vienu metu) pakeisti savo vietą, eidami vorele palei sieną tol, kol keitimo iniciatorius pasiekia tašką, kuriame nori atsisėsti.

Menininkė skaito tekstus, juda šalia abstrakčios kalno formos konstrukcijos, prašo žiūrovų padėti jai įgyvendinti tam tikrus sumanymus – nuslinkti nuo minėtos konstrukcijos, keturiasdešimt sekundžių pažiūrėti jai į akis, pakelti sunkius maišus ar paduoti kibirus su vandeniu. Retkarčiais ji pranyksta tamsoje, tada scenoje veikia tik scenografija ir garso įrašas. Spektaklio pabaigoje Noormets reflektuoja patį procesą. „Nusprendžiau neflirtuoti su publika“, – sako ji žiūrovams. Po to išverčia vieną iš spektaklio erdvę juosiančių sienų ir palydi juos į lauką.

Noormets spektaklis pasirodė įdomus, nes sukurtas ne pagal klasikinės teatro dramaturgijos dėsnius: jame nebuvo pasakojama istorija ir jį žiūrint apskritai nebuvo aišku, ko iš jo galima tikėtis ir kas bandoma pasakyti. Žiūrovas turėjo visišką laisvę interpretuoti menininkės veiksmus, abstrakčią scenografiją, poetinius vaizdinius siūlančių tekstų fragmentus bei asociacijas žadinančią elektroninę muziką. Be to, spektaklyje buvo sukurta intymi atmosfera, tiesioginis menininko ir

Scena iš spektaklio „BB naktyje“ G. Liivamägi nuotr.

žiūrovo ryšys, kurio pasigedau kituose Estijos valstybės šimtmečio minėjimui skirtuose darbuose. Vis dėlto estų kritikai atkreipė dėmesį, kad Noormets darbuose kartojasi tam tikri elementai, pavyzdžiui, panaši kūrinio struktūra, todėl mačiusiems daugiau spektaklis „Kelionės. Pažadėtoji žemė“ nublanko.

Taip pat Estijos kritikai įvardijo, kad Noormets darbe vargiai galima įžvelgti tiesioginių sąsajų su XX a. 3-iojo dešimtmečio įvykiais, kaip buvo numatyta „Šimtmečio pasakojimų“ projekte. Kyla klausimas, kiek užsakymas gali apriboti menininką ir kiek istorija apskritai turi atsispindėti meno kūriniuose. Spektaklio aprašyme menininkė teigia, kad jos darbas – tai vieno 3-iojo dešimtmečio fakto abstrakcija; ji atsispiria nuo to, kad tuo metu 3400 estų pasirinko vienos krypties bilietą į pažadėtąją žemę Braziliją. Noormets pateikia ir spektaklio gidą, kuriame nurodo savo kūrybos principus ir pasiūlo interpretacijas: „Atstumas – tai, kas atgaivina perspektyvą, leidžia pažvelgti iš tolo, o vėliau priartėti; tai ypatinga banga, prieš kurią ir po kurios eina artumas“, „Brazilija – vienas didžiausių atstumo pavyzdžių ir drąsos vykti „niekas nežino kur“ atspindys“, „Laivas – transporto priemonė, kelionę paverčianti lėtu procesu“. Šie ir kiti Noormets apibūdinti elementai veikia spektaklyje, o per tokias (tiesa, labai tolimas, bet vis dėlto) sąsajas praeitis įgauna netikėtą išraišką ir per žiūrovo patirtį vėl atgyja. Būtent bandymų ieškoti, ką šiandien reiškia istorija ir kokia jos pasakojimo prasmė, labai trūko kituose programos darbuose.

„Šimtmečio pasakojimų“ reikalavimas atspindėti konkretaus dešimtmečio istoriją gana laisvai buvo interpretuotas Estijos nacionalinės operos ir „MIMproject“ menininkų (prodiuserių kompanija „Kanuti Gildi SAAL“) spektaklyje „Estijos istorija. Tauta, gimusi iš šoko“ („Eesti ajalugu. Ehmatusest sündinud rahvas“). Formalia nuoroda į jiems priskirtą 7-ąjį dešimtmetį tapo 1964 m. vykstantis laiko mašiną sukūrusio mokslininko Manfredo Mimo ir rašytojo, lingvisto Lennarto Meri susitikimas. Jie vienas kitam prisipažįsta mėgstantys galvoti apie pamirštus dalykus, kuriuos reikia iš naujo sukurti. Pasitelkiant operą spektaklyje pasakojama Estijos istorija, tarsi ji būtų pamiršta ir ją reikėtų sukurti iš naujo.

Mokslininkas sakosi matęs, kaip Kalio kraterį Saremos saloje išmušė meteoritas, o smūgio metu ten buvę kinokefalai – raudonakiai šungalviai iš plastiko ir spyruoklių – staiga virto žmonėmis... estais. Tai jis žada įrodyti atkurdamas kalkakmenyje išlikusį krintančio meteorito garsą. Spektaklyje Estijos istorija pasakojama atskiromis scenomis, be jokio nuoseklumo pristatant įvykio vietą ir metus: veiksmo erdvės apima atvirą kosmosą, Atėnus, Saremos salą, įvairius taškus Taline, Estijos ambasadą Maskvoje, o laiku keliaujama į antiką, viduramžius, Antrojo pasaulinio karo laikotarpį, 7-ąjį ir 8-ąjį dešimtmečius ar net į 2014-uosius. Kūrėjai švelniai juokiasi iš pseudomokslinių teorijų, fantazuoja apie istorinius faktus, pavyzdžiui, Tacito estų paminėjimą, ar apie tokias istorines asmenybes kaip Aristotelis, ironizuoja visuomenės problemas, tarkim, moterų teises vyrų valdomame pasaulyje, arba su humoru, bet kartu ir jautriai, prisimena tai, kas buvo priimtina ir draudžiama sovietų valdžios laikais. Manfredas ir Lennartas keliauja laiku iki 888 m. pr. Kr., kai scenoje pradeda ropinėti estų protėviai – radijo ryšiu valdomi kinokefalai šviečiančiomis akimis. Istoriją galima apibendrinti libreto tekstu: „Dangaus kūnas atvyko iš išorės ir prasiskverbė tolyn – šalta, tamsu ir negyva; o tai, kas iš jo liko, pavirto į kirvius ir iečių antgalius, žodžius ir poeziją, pasaulio suvokimą ir pasaulio žemėlapius.“

Kūrinyje klasikinį operos orkestrą menininkai papildė neįprastais akustiniais ir elektroniniais instrumentais, o solistų arijas keitė minimalistinės elektros signalų kompiliacijos. Jungiant scenografiją ir videomeną scenoje buvo kuriama ypatinga erdvių iliuzija ir atmosfera – dykumos paslaptis, sovietinio kabineto šaltis, kosmoso tuštuma, rudeninio parko nostalgija, viduramžių bažnyčios mistika ir pan. Menininkai prisiminė ir retai benaudojamą scenos ratą. Nors estų kritikai teigė, jog „MIMproject“ menininkų pomėgis pasitelkti technologijas lėmė tai, kad scenoje nebuvo išnaudotas Estijos nacionalinės operos dainininkų ir baleto šokėjų potencialas, mano manymu, bendradarbiavimas pavyko, o šis kūrinys – vienas stipriausių projekto „Šimtmečio pasakojimai“ rezultatų. Menininkų pasiūlyta laisva ir kūrybiška šalies istorijos interpretacija, užuot pateikusi atsakymus, skatina kelti klausimus, ieškoti savo tiesos ir naujo santykio su žmonių kuriamais pasakojimais.

Idėjomis ir išraiškos priemonėmis silpni pasirodė trupės „NO99“ spektaklis „Nr. 34 Revoliucija“ („NO34 Revolutsioon“) bei „Vanemuine“ teatro kūrinys „Kelionės. Terra Mariana dainos“ („Rännakud. Maarjamaa laulud“). Daugelis kitų „Šimtmečio pasakojimų“ programos kūrėjų spektaklio veiksmą tiesiog perkėlė į jiems paskirtą dešimtmetį: į 4-ąjį („Sirko Estija“ („Sirgu Eesti“), 6-ąjį („Varno akmens šeimininkė“ („Kaarnakivi perenaine“), 8-ąjį (dalis spektaklio „Hipių revoliucija“ („Hipide revolutsioon“), 9-ąjį („Iki mūsų – tvanas“ („Enne meid oli veeuputus“) bei XXI a. pirmąjį dešimtmetį („Vaizdas už milijoną“ („Miljoni vaade“). Nors šie kūriniai leidžia džiaugtis Estijos dramaturgų įgūdžiais, žiūrint juos bendroje „Šimtmečio pasakojimams“ skirtoje programoje į akis krito pernelyg didelis dėmesys istoriniam laikotarpiui ir faktinėms detalėms. Atrodė, kad užsakymas pernelyg apribojo teatro menininkų kūrybines idėjas ir buvo per toli nuo to, apie ką jie patys norėtų kalbėti.

Šokio teatro „Fine 5“ ir Rakverės teatro spektaklio „Paliesti mėnulį“ („Puudutada kuud“) veiksmas vyksta 10-ajame dešimtmetyje. Estijai tapus nepriklausoma valstybe, tai buvo didžiulio virsmo laikas. Spektaklio kūrėjai atkreipia dėmesį, kad greta visiems svarbių pokyčių, kurie vyko įsigalint laisvajai rinkai ir atsiveriant sienoms, Estijoje (kaip ir Lietuvoje) išnyko šokio meną varžę sovietiniai apribojimai, leidę tik baletą ir tautinius šokius bei draudę modernią / šiuolaikinę kūno raišką. Režisieriai Urmas Lennukas ir Peeteris Raudseppas, darniai suvieniję skirtingų teatrų aktorius ir šokėjus, sukūrė muzikinį spektaklį.

Jo istorija gana paprasta. Nedidelio miestelio kultūros namuose repetuojanti tautinių šokių trupė pakviečiama estų šokius pristatyti Kanadoje. Netrukus tomis pačiomis patalpomis pradeda naudotis šiuolaikinio šokio atstovas. Tarp jo ir vienos būrelio šokėjos užsimezga draugystė – šokis juos sieja, o per šiuolaikinį judesį mergina atranda išraiškos laisvę. Vis dėlto gražią poros ateitį komplikuoja vaikino priklausomybė nuo kokaino bei merginos tėvų priešinimasis jos šokėjos karjerai. Į pasakojimą įvesta ir visuomenei nereikalingu pensininku tapusio merginos tėvo drama – buvęs kolūkio pirmininkas ir puikus organizatorius tūno namie. Meilės istorija baigiasi liūdnai, tačiau mergina toliau šoka, o jos tėvas ketina tapti politiku ir ginti Estijos žmones nuo apgavikų.

Pagal personažus, siužeto raidą, paliestas temas ir problemas spektaklio „Paliesti mėnulį“ pjesė gali būti rikiuojama šalia „Varno akmens šeimininkės“ ar „Vaizdo už milijoną“. Tačiau kitaip nei pastaruosiuose kūriniuose, kur tik papasakojama su konkrečiu dešimtmečiu susijusi istorija, šiame bandoma žengti toliau – mėginama nagrinėti laisvės problematiką. Nors scenoje rodoma romantiška istorija primena lengvą Holivudo filmą, per skirtingų šokio krypčių susidūrimą scenoje įdomiai skleidžiasi pats šokio menas ir 10-ajam dešimtmečiui būdingos žmonių pasaulėžiūros. Tad spektaklio „Paliesti mėnulį“ kūrėjai toliausiai nužengė skirtingų teatrų bendradarbiavimo ir konkretaus dešimtmečio perteikimo požiūriu.

Savo mastu įspūdingiausias „Šimtmečio pasakojimų“ pastatymas – bendras „Von Krahl“ ir Naujojo Tartu teatrų darbas „BB naktyje“ („BB ilmub öösel“), skirtas 5-ajam dešimtmečiui. Dramaturgas Ivaras Põllu atsispyrė nuo 1996 m. išleisto Mati Unto romano „Brechtas naktyje“, kuriame pasakojama, kaip Antrojo pasaulinio karo metais Bertoltas Brechtas nuo persekiojimo Vokietijoje bėga į Suomiją ir gyvena pas suomių bei estų rašytoją Hellą Wuolijoki. O lygia greta pasakojama, kaip kiti veikėjai – kareivių žmonos ar buvęs Estijos prezidentas – išgyvena istorinius Estijos įvykius: 1940-ųjų birželio perversmą, trėmimus į Sibirą, Maksimo Unto, laikinai ėjusio Estijos prezidento pareigas, dingimą. Vis dėlto šiame darbe įspūdį daro ne pati istorija, o tai, kaip ji pateikiama žiūrovui.

Į spektaklį publika iš Talino arba Tartu važiuoja traukiniu. Stotyse jiems išdalinamos ausinės, per kurias kelionės metu (apie 1,5 valandos) transliuojama radijo pjesė. Atvykus į Tapos stotį, esančią pusiaukelėje tarp Talino ir Tartu, iš kur 1940-aisiais vyko masiniai estų trėmimai į Sibirą, žiūrovai kviečiami pabūti istorinio filmo statistais – čia pat platformoje ovacijomis pasitikti atvykstančius sovietų okupantus ir prie istorinio stoties pastato suvaidinti Birželio perversmo dalyvius. Po interaktyvių scenų žiūrovai stoties pastate gauna po dubenėlį sriubos, o po trumpos pertraukos kviečiami pereiti iš vienos salės į kitą, kur vaidina aktoriai. Nors ši

Nukelta į 7 psl.

„Genijų“ krašte pokyčiai vyksta lėčiau

Pokalbis su *a.pass* rezidente Goda Palekaite

Daiva Šabasevičienė

Šiandien teatro pasaulyje vis dažniau matomi Godos Palekaitės darbai. Pradėjusi nuo scenografijos, pastaruoju metu ji „lipa“ iš tradicinio teatro rėmų ir tampa vis universalesne menininke. Naujausią jos darbą spektaklyje „Durys“ išvysime spalio 5, 6 d. Anykščių kultūros centre. Šis norvegų režisieriaus ir choreografo Jo Strømgreno Lietuvos nacionaliniame dramos teatre kuriamas spektaklis vėliau bus parodytas Kaune, Vilniuje ir Osle.

Goda Palekaitė

A. Gvozdenovič nuotr.

Nuo ko atsispyrėte kurdama naująjį spektaklį?

Scenografiją ir kostiumus „Durims“ kūriau nemačiusi nei scenarijaus, nei idėjos aprašymo. Vienintelė informacija, kurią proceso pradžioje suteikė Jo Strømgrenas, buvo tokia: „Kažkokia siena, kažkur, turbūt Europoje, kažkada, galbūt nelabai seniai.“ Sunkiai nusakoma, bet lyg ir matyta vieta, lyg ir atpažįstama architektūra. Prisiminiau savo tyrinėjimus Kaukazo miestuose, Gruzijoje ir Rusijoje...

Kartą kūrybinio proceso eigoje, kai vis dar bandžiau išsisukti nuo klasikinio sienos motyvo ir ieškojau įdomesnių sprendimų, Jo išsprūdo: „Padaryk nuobodžią scenografiją!“ Taip ši scenografija tapo ir atpažįstamu praėjusio šimtmečio teatro reliktu, atspindinčiu klasikinę, modernistinę, pasenusią estetiką.

Kas Jums svarbiausia šiame spektaklyje? Apie ką jį statote?

Tai – nuoroda į atpažįstamumą ir banalybę. Taip pat – komentaras apie beatodairišką šiuolaikybės troškimą. Mene man labai svarbūs istorijos ir laiko dėmenys – laiko etika ir estetika, laiko semiotika bei istorijos spekuliatyvumas ir performatyvumas. Domina klausimai: kas yra aktualu, provokatyvu, o kas – autentiška? Kaip kuriamos prasmės? Kas šiandien yra teatras ir performansas? Kiek gali sau leisti menininkas?.. Jei būčiau turėjusi galimybę, būčiau pastačiusi tą pačią Adomo Jacovskio prieš keturiasdešimt metų sukurtą „Pirosmanio“ scenografiją.

Ar iki šiol esate kūrusi scenovaizdį, kostiumus šokio spektakliui?

Ne, tai pirmas judesio spektaklis, prie kurio dirbu. Nors tam tikri techniniai aspektai man yra nauji, negalėčiau sakyti, kad tai paveikė kūrybą.

Kokius kostiumus kuriate spektakliui „Durys“?

Kažkur matytus, išėjusius iš mados, šiek tiek provincialius, ne visai tinkančius... Kostiumai ir scenografija išreiškia tą pačią idėją.

Jo Strømgrenas – išsiskiriantis menininkas. Kaip klostėsi Jūsų kūrybinis bendravimas?

Su Jo susikalbėjome nuo pat pirmo susitikimo. Tai režisierius, turintis aiškią viziją, kurią mėgsta neaiškiai nusakyti. Man pasirodė, kad pagrindinis kūrybinis elementas turi būti empatija, priešingai, nei dirbant su kolegomis, kurie nori būti nustebinti ar sužavėti. Šiuo atveju reikėjo labai tiksliai pajausti, ko reikia spektakliui, – pajausti iš poros abstrakčių pokalbių prie kavos. Vis dėlto šis darbas einasi lengvai. Kur kas lengviau nei mano pačios inicijuojami procesai.

Kuo Jus šiandien domina teatras?

Mano nuomone, norint šiandien teatre kalbėti aktualiai, labai svarbu bendradarbiauti su kitomis disciplinomis, tiksliau, bandyti nusikratyti disciplinų rėmų ir lūkesčių, tarkim, ko tikimasi iš režisieriaus, aktoriaus, scenografo. Naikinti ir taip jau nebereikšmingą skirtį tarp performanso meno ir teatro, bendradarbiauti su šiuolaikiniu menu, antropologija, kultūros, socialiniais, politikos, teisės, medicinos mokslais ar kulinarija – bet kokia sritimi, bet išlendant iš savo burbulo. Mane domina sąmoningas ir atviras teatras, t.y. menininkai, vengiantys tarpusavio konkurencijos, vertinantys solidarumą ir nepasiduodantys radikalaus kapitalizmo dėsniams. Kūrybiškai dar neišreikšta, bet svarbi yra teatro, kaip institucijos, tema: kaip politinė, hierarchinė struktūra lemia kiekvieno spektaklio egzistenciją? Šiandien svarbu pradėti save suvokti ne kaip uždarą, išskirtinę, konkurencingą nišą, bet kaip globalią, instituciškai valdomą, nuo begalės veiksnių priklausomą erdvę, turinčią potencialo nuolat keistis.

Kaip gimė idėja kurti performansą „Bakuninas“, kuriame prikėlėte XIX a. persekioto anarchisto Michailo Bakunino idėjas?

Bakuninas – užburiantis personažas, tarsi gamtos stichija siaubęs nusistovėjusią pasaulėžiūrą. Jis mane sužavėjo radikalumu ir energija, tikėjimu savo paties idėjomis. Jis man – pavyzdys, kai kalbama apie tai, kam galima paskirti gyvenimą ir kokia ryški bei pilna gali būti žmogaus egzistencija. Negana to, kalbant politiškai, anarchizmo idėja man visada buvo labai artima, tik ligi šiol dar neteko šia tema daryti tyrimo. Dabar, kai esu perskaičiusi daugybę tekstų, dalyvavusi diskusijose, konsultavusis su ekspertais, parašiusi pjesę ir sukūrusi performansą, galiu kalbėti apie anarchizmo ir iš jo išaugusių feminizmo, pacifizmo, environmentalizmo svarbą šiandieniniame pasaulyje.

Performansą rodėte net dviejuose Italijos mistuose – Venecijoje, Lietuvos „Pelkių paviljone“, ir Turine. Tai skirtingi miestai bei tradicijos. Kaip skyrėsi žiūrovų reakcija?

Performansą kūrė mišri lietuvių ir italų komanda. Bakuniną vaidina aktorius ir akademikas Stefano Moretti, turintis glaudžių ryšių su Lietuva, pavyzdžiui, Milane jis režisavo ir Lietuvoje rodė Mariaus Ivaškevičiaus „Madagaskarą“. Taigi nuo pat kūrybinio proceso pradžios diskutavome apie kultūrinius skirtumus. Buvo įdomu surengti premjeras Venecijoje ir Turine, nes pasirodėme radikaliai skirtinguose meno kontekstuose: Venecijos bienalė – prestižinė ir elitinė šiuolaikinio meno paroda, *Laboratorio Artistico Pietra* Turine – vienuolikos menininkų anarchistiniais principais valdoma erdvė. Abiejuose miestuose publika buvo gausi ir puiki – žmonės žinojo, kur eina ir kas buvo Bakuninas, jie žiūrėjo akylai, o po performanso gyvai diskutavo.

Jūsų darbai labai skirtingi. Kaip atsiranda tokie kraštutiniai sprendimai? Naudojate ir labai įvairias medžiagas, o naujausias darbas bus „tradiciškiausias“ – iš medienos.

Taip yra todėl, kad teatre man svarbiausi konceptualūs, o ne medžiagiški ar kiti formalūs klausimai. Nemanau, kad mano scenografijos labai skirtingos. Visada atsiranda išraiškinga dominuojanti erdvė, dažniausiai – tam tikra architektūra, gal dėl to, kad esu architektų vaikas ir taip mąstyti pratusi nuo mažens. Skirtumai nebent stilistiniai, o meno stiliais apskritai nebetikiu, todėl ir neprisirišu.

Atliekate tyrimus a.pass meninių tyrimų institute Briuselyje. Kokias tendencijas pastebite?

Šiuolaikiniuose performatyviuose menuose ir jų tyrimuose, kurie man įdomūs, nebekalbama apie scenografiją, kaip ją suprantame Lietuvoje. Menininkai dirba su erdvėmis ir jų kontekstais, o darbą klasikinėje teatro scenoje netgi turi pagrįsti: kodėl renkasi sceną, o ne „tikrą“ erdvę ir t.t.

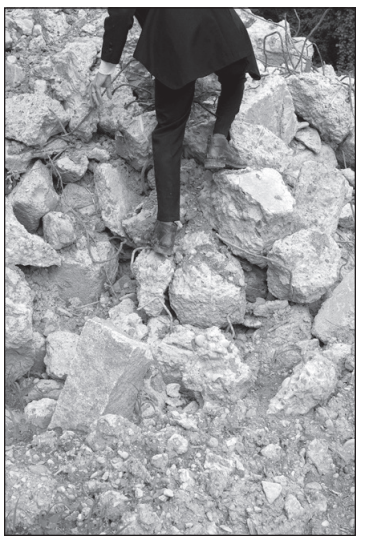

Performansas „Bakuninas“

A. Khatchikian nuotr.

Meninių tyrimų institutas Briuselyje, kuriame jau beveik metus reziduoju, vadinasi *a.pass* (*advanced performance and scenography studies*). Iš keliasdešimties ten dirbančių kolegų tikriausiai vienintelė turiu scenografo išsilavinimą. Visi kiti – choreografai, performanso menininkai, rašytojai, teoretikai ir t.t. Mes visi ten bandome iš naujo apibrėžti ir artikuliuoti performatyvumą bei erdvę šiuolaikinio meno ir šiandienos pasaulio kontekstuose.

Kuo Jums vis dar imponuoja scenografija?

Pastaruoju metu kurti scenografiją nebėra didelis kūrybinis iššūkis. Turbūt dėl to, kad manęs nedomina teatras, kuriame menininkai atlieka tradicinius profesinius vaidmenis. Man įdomi visa apimanti teatro vizija, etika ir estetika.

O ar Jums svarbūs aktoriai? Kaip su jais dirbate?

Aktorius paverčia teatrą teatru. Gali nebūti dramaturgo, scenografo, net režisieriaus, bet aktorius visada liks, net jei tai bus tik balsas ausinėse, vedantis žiūrovą per miestą kaip „Rimini Protokoll“ „Remote X“.

Kiek Jūsų nuomonę veikia kolegos? Ką ir kodėl laikytumėte savo mokytojais?

Mano mokytojai yra mano kolegos. Menininkai ir tyrėjai, kvestionuojantys kūrybą ir jos būtinybę bei ieškantys būdų menininkams ir meno institucijoms šiandien prasmingai egzistuoti. Ieškantys, kaip dirbti remiantis ne konkurencingumo, hierarchijos ir genialumo principais, bet solidarumo ir kritinio politinio mąstymo pagrindu. Kalbu apie žmones, su kuriais dirbu Belgijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Izraelyje ir kitur. Tačiau į Lietuvą taip pat sugrįžta puikūs, šviesūs įvairių sričių menininkai. Teatre pokyčiai, žinoma, vyksta lėčiau, nes esame „genijų“ kraštas.

Dėkoju ir linkiu sėkmės.

Atkelta iš 6 psl.

spektaklio dalis priartėja prie tradicinio teatro, ir čia nepaleidžia nepakartojamo, ypatingo įvykio jausmas. Scenografė Kristiina Põllu išmoningai išnaudojo stoties pastato erdves, vienose salėse aktoriams sukurdama amfiteatrines pakylas, o kitose įkurdindama juos nedideliuose kambarėliuose virš žiūrovų. Šviesų dailininkas Rene Liivamägi išryškino supančių sienų tapybiškumą ir erdvės paslaptingumą. Aktorių vaidyba šalta, be didelių emocijų ir psichologizavimo, tačiau techniškai tiksli. Spektakliui pasibaigus iš žiūrovų surenkamos ausinės ir jie traukiniu grįžta atgal į Taliną arba Tartu.

Spektaklio meninę vertę iliustruoja scena, kai skambant Arvo Pärto kūriniui „Veidrodis veidrodyje“ į stoties salę užeina du vyrai, dramaturgo „pagal vaikystės pomėgius“ įvardyti kaip Dailininkas ir Poetas. Iš aprangos ir ūsų žiūrovai atpažįsta Hitlerį ir Staliną. Švelnios muzikos persmelktoje erdvėje šie monstrai tarpusavyje šnekučiuojasi kaip paprasti žmonės, tarsi kažkuo abejotų, tyrinėtų pasaulį, o ne spręstų milijonų žmonių ir tautų likimus. Toks sceninis įvykis jaudina ir kelia vidinius prieštaravimus. „Von Krahl“ ir Naujojo Tartu teatrų kūrinyje istorinių faktų ir poezijos, žiaurios tiesos ir malonios estetikos susipynimas neleidžia pamiršti praeities, tačiau padeda su ja susitaikyti, o ją permąstant žengti toliau – gyventi savo mažus neherojiškus gyvenimus.

„Šimtmečio pasakojimų“ apžvalgos pabaigoje belieka pridurti, kad žiūrint su šalies istorija susijusius estų spektaklius negalima nepastebėti jų saviironijos, miesto kultūros pomėgio, ištikimybės miškams bei pelkėms ir, rodos, giliai paslėpto, bet vis dar gyvo tikėjimo mitais. Ganėtinai institucinis, labiau į proginį minėjimą, o ne į meninę laisvę nukreiptas projektas estams vis dėlto suteikė progą teatre permąstyti šalies praeitį, o Estijos rusų teatro spektaklyje „Bus / Nebus. Estija po 100 metų“ („Tuleb / Ei Tule: Eesti 100 aasta pärast“) pagalvoti apie ateitį. Nors Estijoje nacionalinė dramaturgija gana stipri, šis projektas paskatino sukurti bei pastatyti vienuolika naujų teatro pjesių. Tai – tegul ir nedidelis, bet taip pat svarbus žingsnis tolesnėje šalies teatro raidoje.

Kelionę finansavo Scenos meno kritikų asociacija iš KRF programos „Meno kūrėjų organizacijų strateginių programų įgyvendinimas“.

Klausimai apie brutalizmą

Atkelta iš 1 psl.

principais paremta visa menininko fotografija (su išlygomis – jei tai vis dar fotografija, nors ir be kameros (*camera-less*). Ne veltui jis vienas pirmųjų Lietuvoje fotografiją padarė erdvinę, ja užvaldęs patalpos kampus („Išlaisvintas požiūrio kampas“, 2001), modifikuodamas į instaliacijas („Kas čia? Medis liepa“, 1993–1994; „Juodasis angelas“, 1996), objektus („Torsas kūno dalis“). Nufotografuoti torsai, pirmąkart eksponuoti 1995 m. Algio Lankelio kuruotoje parodoje „Kasdienybės kalba“, kaip rašė Agnė Narušytė „plevėsavo tarsi tikro skelbimų stulpo sijonėlis ir praeiviai galėjo juos vartyti“).

Taip elgiamasi ir šioje parodoje. Apibūdindamas centrinį kūrinį, menininkas taria: „šimtas plokštumų“. Erdvėje sukabinti skaidraus plastiko vokai su lankstiniais-cianotipijomis. Šviesai jautria medžiaga dengtas popierius buvo sulankstytas ir įdėtas į neskaidrius kvadrato (kuris yra dar vienas bazinis Trimako kūrybos modulis) formos vokus, nešiojamus autoriaus kuprinės išorėje, rinkusius šviesą pro popieriaus plyšelius ir galiausiai taip įgavusius raštą, ornamentą, pavertusį šiuos popierius panašius į vaikystės karpinius – snaiges, metančias dailius šešėlius ant grindų, virpančius nuo praeivio judesio, nes norėdamas parodoje patekti toliau, turi eiti pro / per juos. Vis tas pats performatyvumas – taip pat vienas iš bazinių dėmenų Trimako kūryboje. Tačiau šį kartą eisiu pro jį, palikdama nuošalėje, nes 100 plokštumų vėl kreipia link architektūros, link tūrių.

Galima tarti, kad šioji paroda – apie šviesą, jai jautrias medžiagas, ten užfiksuotus / pasislėpusius praėjusių dienų, kelionių, sutiktų žmonių atspindžius. Tačiau šioje parodoje autorius naudoja šviesai jautrią cianotipijos medžiagą greičiau kaip tušą, dažą, rašalą, mirkydamas joje plunksną ir brėždamas horizontalius brūkšnelius lyg koks dao patriarchas. Ar modernizmo patriarchas. Kaip ir atidaryme tepdamas sidabro nitrato tirpalu ant sienos vieną ilgą potėpį (4,33 cm), skirtą Johno Cage'o kūriniui „4'33“. Čia šviesai jautri medžiaga virsta tuo tapybos dažu, tušu ar akvarele, nesvarbu, kuo konkrečiai.

Mes linkę sąlygiškai įvardinti kūrinį kaip akvarelė ar cianotipija, tapyba ar šilkografija (kur irgi veikia šviesai jautri medžiaga) arba, kaip šiuo atveju – *salt print*, bet kartais kūriniai išsprūsta už įkalinimo žodžiuose kaip šie Trimako piešiniai. Jie grąžina mums tą senąjį klausimą ne tik apie fotografiją, bet ir apie medžiagą iš esmės, nagrinėja jos poveikį ir reikšmę, kreipia dėmesį į pirmines meno kūrinio sudedamąsias – popierių ir plokštumas, spalvą ir šviesą, liniją ir ritmą, taip iš tiesų priartindami prie „žaliavinio“, „neapdirbto“, *raw* formato. Štai ir brutalizmas.

Eksponuojamas ir didžiulio formato fotopopierius, kaip jau įprasta menininkui, tiesiog išryškintas su visais nuo laiko ir senatvės atsiradusiais netolygumais. Skirtas M.K. Čiurlioniui. Monumentalus, grynas, žaliavinis.

2017 m. pasirodė „Phaidon“ leidyklos išleista Alberto Hillo ir Matto Gibberdo knyga apie brutalizmą nuostabiai tiksliu pavadinimu – „Ornamentas kaip nusikaltimas: modernistinė architektūra“ („Ornament is Crime: Modernist Architecture“). Fotografijoje ornamento vaidmuo gerokai mažesnis nei architektūroje ar dizaine, tačiau čia perteklinis yra paties vaizdo grožis, o Trimakas jau ilgus metus deklaruoja bėgimą nuo fotografinio „vaizdo atpažinimo džiaugsmo“. Ir šios parodos kūriniuose vaizdo nėra, nėra beveik nieko, tik siauri pačių paprasčiausių skirtingų spalvų pleistro juostelių brūkšniukai, skirtingai praleidžiantys šviesą ir paliekantys juostelių žymes ant fotopopieriaus. Tik ilga ruda (tokia būna ta sidabro spalva) juosta, mėlstanti, užfiksavus ją druska (NaCl. Anuomet taip fiksuodavo pirmuosius *saltprintus*). Tik popieriaus ritinys tamsiu žaliai mėlynu viršumi, virtęs skulptūriniu objektu. Ir knyga pamėlusiais puslapių kraštais.

Gintautas Trimakas

V. Ruzgaitės nuotr.

Menininkas pasakoja, kad jis referuoja į britus, į cianotipijos pradininką Johną Herschelį, kuriam greičiausiai ir skirtas „Atsakymas“. Taip pat Johnui Cage'ui, M.K. Čiurlioniui, Lietuvos nepriklausomybei, Fibonačio skaičių sekai. Sakyčiau, menininkas vėl žvelgia į istoriją, ten ieškodamas kažko pirminio, svaraus, nedalomo ir neabejotino.

Kaip jau minėjau, brutalizmo filosofija remiasi socialinio pasaulio pagerinimo idėja (na, aš čia gerokai supaprastinu). Ar šį aspektą taip pat būtų galima įžvelgti Gintauto Trimako kūryboje? Nesu tikra. Knyga, pagaminta iš išmestų popierių, į kuriuos kadaise buvo sudėti Vilniaus dailės akademijos fonduose esantys eksponatai, senas fotopopierius, brangus organinis stiklas, kuris nebenaudojamas, nes subraižytas, įtraukiami į kūrybinį procesą – menininkas visuomet buvo linkęs į antrinį perdirbimą. Galbūt noras grąžinti išmestiems daiktams naują gyvenimą ir yra ta pasaulio pagerinimo utopija? Tikiuosi. Bet su galutiniais teiginiais gal šiek tiek luktelsiu, kol autorius išryškins savo pozicijas. Kaip jis pats teigia – paroda nuolat kinta, joje atsiranda naujų eksponatų, mutuoja jau esantys. Galbūt ten, „Atsakyme“, ilgų šviesos procesų veikiami, išryškėjo ir idėjiniai atsakymai. O kol kas mano mintis apie brutalizmą galite priimti kaip dar vieną sausą teoriją.

Paroda veikia iki spalio 18 d.

Nusukamos galvos, liejasi kava

Vitos Opolskytės paroda „Folie à deux“ Pamėnkalnio galerijoje

Monika Krikštopaitytė

„The Rooster Gallery“ atstovaujama menininkė Vita Opolskytė dar nebuvo surengusi personalinės parodos Lietuvoje, nors jos kūrinių jau spėjo įsigyti svarbieji kolekcininkai. Šios tapytojos iš neatitinkančių dydžių suręstas, tarp tikrumo ir netikrumo dreifuojantis pasaulis meno gerbėjams jau buvo šiek tiek žinomas iš dalyvavimo bendrose parodose. Jos kuriamas pasaulis paveikus tuo, kad skausmingai ryškiai priminė vaikystę, kur žaislų ir žaidimo tikrovė pranoksta tikrąją. Ten (tapyboje ir vaikystėje) realybė atrodo labiau žaislinė, o laiko tiek daug, kaip niekada vėliau. Paveikslų erdvė kvepėjo pažintimi su savimi ir kėlė giluminį ilgesį. Tačiau „Folie à deux“ („Beprotybė dviem“) laikas ir objektai radikaliai pasikeitė. Čia skausmingai pulsuoja patvinusi suaugusiųjų stichija.

Parodos struktūra kinematografiška. Retas paveikslas iš rodomų tiek daug nuveiktų vienas pats sau, tačiau puikiausiai atsiskleidžia kaip asociatyvus kadras sekoje. Bendra parodos atmosfera savaip primena tris filmus vienu metu: Wong Kar Wai'aus „Meilės laukimą“ – todėl, kad pasakojimas skleidžiasi per niuansus, per prasilenkimus, labai stiprius jausmus, sukeltus to, kas neįvyko; Davido Lyncho „Malholando kelią“ – dėl antžmogiškų, sunkiai paaiškinamų reiškinių kartais buitišku veidu, neangeliškų troškimų: čia nusukamos galvos, gaivališkai liejasi kava, tykšta padažas, stoja laikrodžiai, šachmatų partija lemia likimą, katės atsisako skaityti apie nihilizmą taip nuolankiai, kad imi įtarti dar nematomą, bet jau nujaučiamą viso pasaulio griūtį (asmeninio, žinoma); ir Leos Caraxo „Pont Neuf meilužius“ jausmo bekompromisiškumu. Paroda veikia kaip beprotybės pasiūlymas dviem, nes visi tie jausmų dėmenys, ko gero, gali būti patiriami tik artimame ryšyje.

Vita Opolskytė, „Pamokos apie Nihilizmą“, „Visą laiką“. 2018 m.

Kaip gerame romane ar filme yra Jis (nugara per visą drobę, pagrindinės sienos centre), Ji (užverktomis akimis, šalia, tokia mažytė), kažkokie kiti žmonės, įvykiai ir veiksmai (nematomas žmogus guodžiamai paliečia petį), kurie visiškai nesvarbūs, o tik sukuria foną lemtingai jausmų dramai. Po drebinančios kulminacijos, kada nors, po kelerių metų, toji nesvarbi scenografija virs sentimentalios vertės persisunkusiais ženklais, kurie nepaisydami

Vita Opolskytė, „Jauskis kaip namie“. 2018 m.

Autorės nuotraukos

Nukelta į 9 psl.

Kreipimasis į maloningąjį rašytoją

Arba apie platesnius kultūros padėties kontekstus

Linas Bliškevičius

Perskaitęs Lino Bliškevičiaus tekstą „Proklamacija“, negalėjau nesureaguoti į jį, tačiau norisi ne tiek prieštarauti, kiek papildyti šio diletanto įžvalgas. Rugpjūčio mėnesį kultūros ir meno žmonės, iš viso beveik 70 mūsų mokslininkų, kreipėsi į Lietuvos Respublikos Prezidentę, Seimą ir Vyriausybę su prašymu leisti sudaryti Dailėtyros programos pirmakursių grupę, lanksčiai pritaikant rentabilumo grupės reikalavimus. Atrodo, kad problemos neliktų, jeigu dailėtyra būtų priskirta prie gan specifinių humanitarinių mokslų, kurie niekada nepritraukia tiek studentų, ir rentabilumo grupę sudarytų 8 studentai ar net mažiau. Kreipimusi išreiškiama, kad tokia padėtis iš dalies susidarė remiantis „dirbtinai sugalvotomis ir jokiais tyrimais nepagrįstomis taisyklėmis“. Būtent šis sakinys man atveria potencialą aiškintis platesnių prezumpcijų pagrįstumą.

Kai biurokratai sugalvoja taisykles, kyla įvairių nesusipratimų ir paradoksų, nes nėra fundamentalaus supratimo apie tai, kokia dvasia slypi už tų taisyklių. Iš pradžių sukuriamos sistemos, formulės, „žingsnio architektūra“, kuri nuostabiai atrodo ant popieriaus. Tuomet visi nuolankiai atiduoda pagarbą sprendimams, kol įvyksta griūtis. Graži ir romantiška atrodė tradicija kovoti dvikovose ginant garbę, iki kol visi „garbingieji“ išsižudė. Tik tada pradedama galvoti apie kategorinius imperatyvus, visuomeninį gėrį, tokių garbingų veiksmų tikrąjį svorį. Sprendimų teisingumą reikia tikrinti jo pasekmes utriruojant, radikalizuojant iki absurdo lygio. Maždaug tarp šių dviejų – oficialios ir ironizuotos – pozicijų slypi tikrosios ir ilgalaikės veiksmų pasekmės, kurias aiškinasi ir humanitarai, ir menininkai.

Su dailėtyros specialybe nutiko panašiai. Negali rinkos ekonomikos logika būti taikoma aukštajam mokslui. Žinoma, dailėtyra susidūrė su virtine nesėkmių. Ir keista, jog visi buvo nustebę! Kas atsitiko? Mažinkite rentabilumo grupes (nes čia ir slypi visos negerovės)! Pastūmus naujausias publikacijas, šiame pačiame internetiniame kultūros dienraštyje galima nesunkiai rasti gegužės mėnesį pasirodžiusį VDA dėstytojos Agnės Narušytės straipsnį apie dailėtyros specialybės padėtį: „mažinamas VDA dailėtyros programos biudžetas, tikriausiai mažės atlyginimai, nors reikalavimai didėja ir darbo daugėja“ (Informacija, šviesa, žodžiai, *7md*, 2018 05 18). Autorė išreiškia poziciją, jog ne tik akademija turi bėdų, bet netinkamas ir pats valstybinis požiūris į humanitarus. Tiesiai šviesiai teigiama, kad „pati valstybė imasi kryptingai bei planingai naikinti humanitarinius mokslus“. Tokia mintis, sklandydama per eterį, sukelia minčių kažkieno galvose. Tačiau neproduktyviai, nes pradeda atrodyti, kad humanitarai verda savose sultyse, bet sultinys, nors labai skanus ir riebus, niekaip neatsiduria tose burnose, kuriose turi atsirasti.

Įžanginiame konferencijos „Erdvė ir laikas: Tarpdisciplininė prieiga“ žodyje dr. Jonas Dagys, Vilniaus universiteto Filosofijos instituto direktorius, teigė, kad humanitariniai mokslai suprantami kaip nesusiję su šiuolaikiniu pasauliu, neva jie nesukuria apčiuopiamo produkto – ką patys humanitarai supranta kaip mažų mažiausiai nesusipratimą. Dar 1963 m. išėjo knyga „Humanitarinių mokslų krizė“, simboliškai įprasminanti faktą, jog ši problema labai įsisenėjusi. Pas mus garsiausias jos išryškintojas, didysis apokaliptikas – Arvydas Šliogeris, be kurio neapsieina apšvietos ir vėlesnių epochų kritika. Tačiau tuomet, kai buvo postuluojamos šios mintys, dar nebuvo tokio griežto technologijomis ir tiksliaisiais mokslais grįsto politikos formavimo, mašinų pergalė buvo labiau „nujaučiama“. Dabar Lietuvoje kuriami dvidešimtmečio strateginiai planai, ateities vizijos, kurios kaip įprasta grįstos aukštosiomis technologijomis, šlapiaisiais silicio slėnio sapnais. Tačiau vienoje pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ išskiriami trys pagrindiniai pokyčiai, kurių siekiama, o pirmasis iš jų – „sumani visuomenė“ – dar vienas burtažodis be turinio. Ir visuomenė klausia, „kaip mums tapti sumania“? Agnė Narušytė atsako: „Keiskite profesiją [tapkite tais, kurie kuria produkciją, kurią galima eksportuoti – L.B.] ar kur nors nešdinkitės.“

Jeigu viską matuojame pragmatiškai (t.y. trumparegiškai), galbūt reikia iškelti klausimą, ką duoda humanitariniai mokslai ir su jais susijusi kultūrinė veikla. Nors man labai nemalonu kapstytis popieriuose, pavyko rasti kelis skaičius. Remiantis Kultūros ministerijos ataskaitomis, kultūros sektoriuje 2016 m. dirbo 21,9 tūkst. darbuotojų, iš kurių 72,1 proc. turėjo aukštąjį išsilavinimą. Ar šie žmonės tikrai nekuria jokios ekonominės grąžos? Ar vis dar manoma, kad tik verslininkas, sukūręs darbo vietą, kurioje baudžiauninkas dirba už pusę minimalaus atlyginimo, yra tas, į kurį reikia investuoti? Kultūros prekių eksporto vertė 2016 m. sudarė 130,32 mln. Eur, t.y. 0,6 proc. viso šalies eksporto. Vidaus rinkos duomenis vertinti sudėtinga, nes pavyko rasti tik 2010 m. skelbtą informaciją Lietuvos Respublikos Seimo nutarime „Dėl Lietuvos Kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo“. Čia sakoma, kad nėra išsamaus Lietuvos kūrybos ekonomikos vertinimo, tačiau, statistikos duomenimis, „Lietuvos kūrybinis sektorius sukuria apie 5 proc. šalies bendrojo vidaus produkto“. Ekonominio atsiperkamumo argumentas silpnėja turint omenyje dar ir ilgalaikę perspektyvą bei krūvą duomenų apie, pavyzdžiui, socialinių mokslų įtaką valstybės raidai. Žmonės skaito knygas, vaikšto į teatrus, muziejus, koncertus, eina į parodas, renginius, perka paveikslus, prireikia ir paminklų, ir įkvepiančių idėjų. Kažkodėl televizijoje labai populiarios istorinės laidos, kurios neįmanomos be humanitarinių mokslų, kažkodėl reikalinga mąstanti ir kritiška visuomenė, kaip atsakymas į informacinį karą, kažkodėl norisi rasti Lietuvos idėją, galbūt paslėptą jos raštijoje, turėti konsensuso mechanizmus, kad visuomenė, praradusi aistringą meilę, nesupūtų iš vidaus ir galų gale neišsivaikščiotų ar neišduotų pati savęs, aklo pragmatizmo vedama.

Nuotrauka iš asmeninio archyvo

Kūrybiškumas yra ir neatsiejama tiksliųjų mokslų dalis. Galima teigti, kad humanitarų ir menininkų mąstymas skverbiasi į tiksliuosius mokslus, o įvairūs šiuolaikiniai projektai rodo išryškėjusią hibridinę kūrybą, meninio tyrimo įsigalėjimą, meninių praktikų susijungimą su mokslinėmis ar filosofinėmis, etinėmis idėjomis. Vyksta idėjų, kurios viena kitą papildo, mainai. Tendencija būdinga ir visam pasauliui, o pirmasis pagal lietuviams tokius svarbius universitetų reitingus Masačusetso technologijos institutas (MIT) nuo 1960 metų net vykdo programą, jungiančią mokslo ir meno sritis, o pačias menines praktikas laiko neatsiejama technologinio vystymosi dalimi. Ir tai nėra išskirtinai būdinga dabarčiai, meno istorijoje žinoma daugybė menininkų, savo kūrybą papildžiusių mokslo ir filosofijos žiniomis. Kai kurie praeities menininkai net savo kūrybą suprato kaip mokslinio mąstymo estetinę išraišką. Pavyzdžiui, Johannas Sebastianas Bachas nebūtų galėjęs sukurti kai kurių savo preliudų ir fugų be tuometinių pasiekimų matematikos moksle, o patį save suvokė labiau kaip mokslininką (matematiką), bet ne menininką. Thomas S. Kuhnas savo knygoje „Mokslinių revoliucijų struktūra“ (1962) teigia, jog nuo seniausių laikų „tapyba buvo suvokiama kaip progresą kurianti disciplina“ (Thomas S. Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions*, 1970). Kodėl mes įsitikinę, jog tai nebegali būti ir šių laikų tiesa?

Esmingi ne tik paties mokslo, bet ir kultūriniai pokyčiai įvyksta oponuojant stagnuojančiai pozicijai ir svarbiausia – kuriant naujus ir geriau pasaulėvaizdį paaiškinančius modelius, griaunant paradigmas! O kas geriau griauna paradigmas nei menininkai? Menas ir humanitariniai mokslai formuoja kitokį, atvirą ir sinestezišką žinojimą, kuris tampa egzistencinių sąlygų išraiška, leidžiančia gilinti suvokimą ir kūrybiškai spręsti tradicinėse formose, moksle, kultūroje, politikoje išryškėjusias problemas. Tai yra visuomenės dialektika, egzistencinė visuomeninės sutarties sąlyga. Šiose srityse pozicijos yra apmąstomos kaip reikšmės ar vertybės, pragmatiniai procesai tiriami atsižvelgiant ir į žmogiškuosius tikslus, o visa ši informacija, persismelkdama per mokslininkus ir tyrėjus, per universitetus ir studentus, galų gale tampa *common sense*. Ne biurokratinėje, o poetinėje tikrovėje slypi išsiveržimo laisvė, leidžianti išreikšti tai, kas sublimuota. Kas, jei ne filosofai, literatai ir menininkai, kuria visuomenę, kurią galima vadinti visuomene, o ne nesusikalbančių individų visuma. Vis dėlto statomi kolosalūs pastatai, įdiegiamos išmaniosios technologijos, atsiranda studentų kiborgų su skaitmenine atmintimi, kyla įspūdingos bibliotekos – tik jose vis dar trūksta knygų, įkuriami centrai – tik juos gyvastingumu užpildantys dėstytojai priversti rūpintis savo pačių buitimi, pajėgas mesti į išgyvenimą, o ne į laisvą ir kūrybišką darbą. Kas Lietuvoje, jei ne humanitarų, istorikų, politinės filosofijos, meninių sričių ir panašių specialybių protai, net ir tas pačias aukštąsias technologijas kuriantys žmonės, esti tikrasis Lietuvos potencialas, galintis pasiūlyti kažką *urbi et orbi*, kai iškirsime visus medžius?

Atkelta iš 8 psl.

laiko durs, bildės, girgždės, vis kitaip pasakos tą patį keisčiausią įvykį. O kol kas nesuvaldomi pojūčių ir jausmų dariniai atrodo slegiančiai nepraeinantys ir nesikeičiantys. „Folie à deux“ jaudina jausmo intensyvumu.

Opolskytės tapybos kalba, kaip ir parodoje formuluojami patyrimai, supasi tarp dviejų lygių: keisto tikroviškumo ir estetinio dažo plokštumo. Spalvų deriniai skambūs labiau emociškai nei estetiškai. Jie kuria užslėptai įtemptą nuotaiką. Menininkę pavadinčiau intuityviai analitiška. O kai toji jos savybė, sujungta su įtaigia tapyba, pritaikoma kalbėjimui apie jausmus, efektas gniaužia kvapą. Ne šokiruoja staiga dideliu įspūdžiu, o veikia iš pasalų kaip lėtas, bet nuožmus smauglys.

Anotacijoje Opolskytė rašo, kad, jos manymu, egzistuoja keli gyvenimai. Menininkės kūriniai tuo įtikina, nes laikas juose susisluoksniavęs dėl persekiojančio pojūčio, kad veikėjai yra ne ten, o persikėlę į vidinį laiką, apmąstymus, kas buvo, kaip galėjo būti, kas bus. Ryškiausiai iš visų jaučiamas dabarties patyrimo deficitas. Autorės poetinio pobūdžio atidarymo kalboje galima įžvelgti paaiškinimą: „taip bloga, tačiau geriau niekad nebuvo“. Iš to sunkiausia pajudėti, nes nesinori.

Paroda pasakoja apie aistrą su visais skausmingais „bet“, apie svaigulio suluošinantį laiką, apie atsisakymą „atstrigti“. Laimingi menininkai, nes turi dar vieną kalbą tam, apie ką neįmanoma kalbėti.

Opolskytės kūryboje poetinė veikėja, kaip ji sakė, „ir trapi, ir kieta“. Jei ją sutikčiau, pakviesčiau į dabartį, nes niekas niekur nedingsta, išskyrus tąjį „dabar“.

Paroda veikia iki spalio 19 d.

Dabarties ir istorijos verpetuose

Įspūdžiai iš 43-iojo Gdynės lenkų vaidybinio kino festivalio

Ilona Vitkauskaitė

Prieš popiežiaus vizitą Lietuvoje, kuris sutraukė daugiau nei 100 tūkstančių žmonių (regis, tik tokios galios figūros gali priversti lietuvius pasirodyti gatvėse, nors, manau, mūsų politinio klimato sąlygomis tam yra kur kas daugiau priežasčių), Gdynės kino festivalyje „etatinis“ provokatorius Wojciechas Smarzowskis pristatė savo naujausią filmą „Kleras“ („Kler“). Smarzowskis, atrodo, kiekvienam naujam filmui renkasi vis kontroversiškesnę temą. Šį kartą jo žvilgsnis nukrypo į Lenkijos katalikų bažnyčią. Ir nors pasigirdo ne vienas raginimas boikotuoti filmą, jis pavadintas provokacija, kurią įkvėpusios priešiškos šaliai jėgos, praėjusią savaitę Lenkijos kino teatruose pasirodęs „Kleras“ gerina žiūrimumo rekordus. Žinoma, tai gali būti skandalo efekto padariniai, tačiau esu įsitikinusi, kad tai rodo ir visuomenės poreikį diskutuoti apie Bažnyčios vaidmenį.

„Klere“ Smarzowskis kalba ne tik apie kunigų pedofiliją. Jis rodo, kad ir atskiriems kunigams, ir Bažnyčiai, kaip institucijai, nėra svetimos septynios mirtinos nuodėmės, ir iš esmės tik kondensuoja tai, apie ką nuolatos galime skaityti žiniasklaidoje (Smarzowskis panaudojo olandų žurnalisto Ekke's Overbeeko dokumentinio filmo „Baimė. Lenkijos bažnyčios pedofilijos aukos“ fragmentus). Filme rodomi įvairiems „sluoksniams“ priklausantys Bažnyčios atstovai. Milžinišką šventovę statantis ir turtais bei galia besimėgaujantis arkivyskupas Mordovičius (Janusz Gajos) įsakinėja politikams ir bičiuliaujasi su mafiozais. Kunigas Lisovskis (Jacek Braciak) yra pedofilas, trokštantis bet kokia kaina padaryti karjerą ir išvykti dirbti į Vatikaną, todėl jis pasiryžęs kiekvieną pašalinti iš savo kelio, terorizuoti net arkivyskupą. Miestelio kunigas Kukula (Arkadiusz Jakubik), kuris vaikystėje buvo seksualiai išnaudojamas kunigo, pats neteisingai apkaltinamas pedofilija. Jis nori demaskuoti Lisovskį, tačiau yra „nutildomas“ Bažnyčios viršūnių ir apimtas nevilties susidegina per mišias. O kaimo parapijos kunigas Trybusas (Robert Więckiewicz), turintis silpnybę alkoholiui ir moterims, nusprendžia mesti kunigystę, kad būtų kartu su mylima moterimi (Joanna Kulig), kuri laukiasi jo kūdikio.

Smarzowskis filme formuluoja aiškias ir visiems suprantamas potekstes, rodo tamsiąją Bažnyčios pusę, kritikuoja jos veidmainiškumą, galios ir pinigų siekį, bet daro tai pasakodamas išties jaudinančias personažų istorijas. Nes net

„Kleras“

tokie kaip kunigas Lisovskis neatsiranda „iš niekur“.

Małgorzata Szumowska taip pat atviromis akimis žvelgia į šiuolaikinės Lenkijos visuomenę ir „Veide“ (kurį šiais metais rodė „Kino pavasaris“) meistriškai kuria parabolę apie jos transformacijas. Filmo herojus Jacekas (Maciej Kosciuszkiewicz) – darbštus vaikinas, svajojantis išvažiuoti iš savo kaimo, mėgstantis klausytis sunkiojo metalo ir nuoširdžiai mylintis pardavėją Dagmarą. Kaimas savo lėšomis stato didžiulę Jėzaus Kristaus statulą – Rio de Žaneiro globėjo kopiją, ir Jacekas savanoriauja šios milžiniškos betono skulptūros statyboje. Po nelaimingo atsitikimo jis per plauką išlieka gyvas ir jam persodinamas mirusio žmogaus veidas. Tai pirmoji tokia operacija Europoje. Iš pradžių Jaceką palaiko visi – bažnyčioje renkami pinigai, televizija rodo apie jį laidas. Tačiau netrukus vaikinas pasijus svetimas, net jo motina prisipažins kunigui, kad nebemyli savo sūnaus, jį paliks ir sužadėtinė Dagmara.

Szumowska filme puikiai derina pasakos motyvus ir šiuolaikinės Lenkijos satyrą, meistriškai naudoja populiariosios kultūros elementus. Filmo kūrėjai negražbyliaudami kalba apie materialistinę, vartojimo apžavams pasidavusią, veidmainišką visuomenę, bandančią apsistatyti milžiniškomis Jėzaus Kristaus skulptūromis, tačiau visiškai abejingą savo artimui.

Festivalio konkursinėje programoje greta visiems puikiai pažįstamų pavardžių, skinančių laurus tarptautiniuose kino festivaliuose (Szumowska šiais metais buvo apdovanota Berlinalėje, „Šaltojo karo“ autorius Pawełas Pawlikowskis pelnė prizą už geriausią režisūrą Kanuose), lenkų kino legendų (Filipas Bajonas, Krzysztofas Zanussi) buvo galima išvysti ir keletą debiutuojančiųjų. Vienas jų – Piotras

„Vilkolakis“

„Autsaideris“

Subbotko, kurio filmas „Skylė galvoje“ („Dziura w głowie“) tapo išties intriguojančiu atradimu.

„Skylės galvoje“ pradžioje matome keliaujančią aktorių trupę, provincijos kultūros namuose vaidinančią Thomo Bernhardo „Komediantą“. Pjesės veiksmas apima į pasaulio užkampį atvykusio garsaus aktoriaus Bruskono pasiruošimą spektakliui – jis plūsta pasaulį, savo nevykusią šeimą, Europą ir žmonių tamsumą. Nuo pat pradžių Subbotko panardina į dviprasmišką tikrovę: sunku atskirti, kur spektaklio vaidinimas, kuriame pagrindinį vaidmenį kuriantis Bartłomiejus Topa vaidina, kad vaidina, o kur „tikrasis“ jo personažas – aktorius Chudy. Po tokių visus smerkiančių monologų aktorius, susipykęs su kitais trupės nariais, yra priverstas grįžti į savo gimtuosius namus prie Baltarusijos sienos, į gūdžią provinciją – savotišką civilizacijos pakraštį, kurį taip keiksnojo nuo teatro scenos. Apleistuose namuose jis randa mirštančią motiną ir savotišką savęs pakaitalą – nuobodų, abejingą ir kvailą, nekalbantį, iš psichiatrijos ligoninės motinos paimtą Andžėjų (Andrzej Szeremeta). Aktorius bando susigrąžinti savo vietą namuose, bet tai neįmanoma, nes jo antagonistas visiškai nereaguoja į provokacijas ir lieka abejingas, nepajudinamas kaip akmuo. Žinoma, tokia konfrontacija gali baigtis tik tragiškai – Chudy galutinai išprotėja.

„Skylė galvoje“ – dviprasmiškas filmas. Tai į beprotystę klimpstančio menininko istorija, bet kartu režisierius filme imasi klasikinės lenkų moralinio kino temos, analizuojančios intelektualo vietą visuomenėje. Subbotko apmąsto intelektualo, pasimetusio tarp socialinių ir politinių pareigų, pranašumo jausmo ir socialinio solidarumo poreikio, likimą prietaringoje, uždaroje ir abejingoje kitam visuomenėje. Tačiau „Skylė galvoje“ yra atvira interpretacijoms ir tam tikra prasme tikrai palieka skylę galvoje. Įdomus ir režisieriaus pasirinktas stilius – filmo ištarmės dviprasmiškumas, alegorizmas kontrastuoja su kone dokumentiškai filmuojama provincija.

Alegorijomis apie individualią ir kolektyvinę trauminę patirtį bando kalbėti ir Adrianas Panekas filme „Vilkolakis“ („Wilkołak“), pelniusiame prizą už geriausią režisūrą. Panekas rodo, kaip Antrojo pasaulinio karo pabaigoje aštuoni iš koncentracijos stovyklos išgelbėti vaikai perkeliami į apleistus rūmus kažkur kalnuose. Negana to, kad neturi vandens ir maisto, juos apsupa nacių vilkšuniai, kurie, žinoma, yra trauminės patirties alegorija. Režisierius gana tiksliai dėlioja siaubo kino elementus, gal net per daug tvarkingai, nes tiek personažai, jų motyvai ar bandomos formuluoti alegorijos, tiek filmo ištarmė – tiesiog „permatoma“, nekelianti jokių klausimų.

Žiūrint festivalio filmus galėjo susidaryti įspūdis, kad svarbiausios lenkų kino temos – istorija ir šeima. Pavyzdžiui, Januszas Kondratiukas autobiografiniame filme „Kaip šuo su kate“ („Jak pies z kotem“) kalba apie šeimos konsolidaciją sunkiausiu metu – slaugant sergantį brolį. Mareko Koterskio filmas „7 jausmai“ („7 uczuć“) – apie tėvų ir vaikų santykius, o filmo moralas – tėvai turėtų skirti daugiau dėmesio vaikams, jei ateityje nenori būti keiksnojami psichoanalitiko kėdėje. Agnieszka Smoczyńska, kurios debiutinis filmas „Šokių aikštelės dukterys“ išties įsiminė, antrame savo filme „Fuga“ kiek vangokai kalba apie moters poreikį išsilaisvinti iš tradicinės, vidurinės klasės patogumais besimėgaujančios šeimos gniaužtų. Vis dėlto labiausiai (blogąja prasme) nustebino Kingos Dębskos „Šventė, šventė“ („Zabawa, zabawa“), pasakojanti apie tris moteris, kurių gyvenimą, šeimą, karjerą sugriovė alkoholizmas. Filmas galėtų tapti tikru mūsų sveikatos apsaugos ministro favoritu. Dębska taip tiesmukai smerkia savo herojes, kad net kilo mintis, jog filmas galėjo būti užsakytas kokios organizacijos ar institucijos.

Tačiau dažnai į istoriją ar hermetišką šeimos mikropasaulį orientuoti filmai diagnozuoja vis labiau įsivyraujančias konformistines visuomenės ir kūrėjų nuotaikas. Manau, simptomiškas, tendencingas yra ir Adamo Sikoros filmas „Autsaideris“ („Autsajder“), kuriame karinės padėties laikų tikrovė – tikra išvargusių veidų jūra, ją atspindi išskirtinai represinės, kalėjimo erdvės. Pagrindinis filmo personažas Franekas (Łukasz Sikora), mėlynakis nekalbus geraširdis jaunuolis, yra apolitiškas, žodžiu, toks, su kuriuo lengva susitapatinti, ypač jaunimui. Filmas nukelia į 9-ojo dešimtmečio pradžią, šalyje įvesta karinė padėtis, tačiau Franekas apie tai negalvoja – jis įsimylėjęs, klausosi roko muzikos, studijuoja tapybą. Netikėtai jį areštuoja ir neteisingai nuteisia. Franeką žiauriai tardo, perkelia iš vieno kalėjimo į kitą, o kai paleidžia į laisvę, jam pasiūloma išvykti iš Lenkijos. Vaikinas atsisako, nes esą niekas daugiau jo negali išgąsdinti.

Sikoros filmas trikdo ir vienareikšmiškai vaizduojama sovietmečio tikrove, ir beveik romantišku savo herojumi, kurio, atrodo, negali paveikti jokios aplinkybės: koks geraširdis ir naivus buvo filmo pradžioje, toks liko ir jo pabaigoje. Bet, regis, prie tokių filmų jau reikėtų pamažu priprasti.

Apie tai, kas svarbu

„Nepatogaus kino“ programos sudarytojai rekomenduoja

Festivalyje „Nepatogus kinas“, kuris prasidėjo spalio 4 d., rodoma daugiau nei penkiasdešimt geriausių pastarųjų metų dokumentinių filmų žmogaus teisių, politikos, aplinkosaugos ir socialinėmis temomis. Dvyliktą kartą vykstančio festivalio programą šiais metais sudarė Narius Kairys, Austė Zdančiūtė, Vladas Rožėnas ir Dovilė Grigaliūnaitė. „7 meno dienoms“ sudarytojai išskyrė ryškiausius arba asmeniškai labiausiai įsiminusius filmus.

Narius Kairys:

„Alkanų dvasių sala“ („Island of the Hungry Ghosts“, rež. Gabrielle Brady)

„Vieniša Thomaso Reido kova“ („The Lonely Battle of Thomas Reid“, rež. Feargal Ward)

„Smėlis ir kraujas“ („Sand and Blood“, rež. Matthias Krepp, Angelika Spangel)

Dokumentas, jei atsiremtume į lotyniškąja šio termino kilmę, reiškia „pamokomą pavyzdį, įrodymą, liudijimą“. Vadinasi, dokumentinis kinas – tai kinas, kuris kažko moko, įrodinėja ir liudija. Jei suskliaustume didaktinį bei ideologinį aspektus, galėtume paklausti: ką liudija dokumentiniai filmai? Tiesą. Kokią tiesą? Kino tiesą – atsakytų visi, kurie tiki, kad dokumentinis kinas, kaip būdas parodyti tai, kas dėl vienos ar kitos priežasties yra nematoma, užima privilegijuotą vietą tarp meno ir realybės.

Šių metų „Nepatogaus kino“ programoje kaip niekad daug filmų, kurie būtent ir liudija savitą kino tiesą. Dažnai nepatogią, išmušančią iš vėžių, performatyvią. Vienas tokių filmų yra Gabrielle's Brady **„Alkanų dvasių sala“,** nukeliantis į tolimą Kalėdų salą, kuri pasaulyje žinoma dėl kasmet pasikartojančio įspūdingo reginio – netrikdomos milijonų sausumos krabų migracijos iš džiunglių į vandenyną. Tačiau ši iš pažiūros idiliška sala, kurioje žmogus gali nesunkiai sugyventi su gamta, turi ir tamsiąją pusę: Australijos valdžia, liūdnai pagarsėjusi savo itin priešišku požiūriu ir veiksmais imigrantų ir pabėgėlių atžvilgiu, čia įsteigė griežtojo režimo pabėgėlių centrą. Pakliuvę į šią įstaigą asmenys beveik neturi galimybių užmegzti ryšio su išoriniu pasauliu. Tai – nematomi žmonės. Žmonės, virtę šmėklomis. Filmo protagonistė, atvyksianti ir į festivalį, psichologė Poh Lin Lee stengiasi padėti šiems žmonėms. Poetiškas Brady filmas, meistriškai balansuojantis tarp fikcijos ir realybės, pinantis metaforas ir faktus, be abejo, yra vienas įdomiausių šių metų kino atradimų.

Kaip ir airių režisieriaus Feargalo Wardo filmas **„Vieniša Thomaso Reido kova“** – sunkiai tikėtina istorija apie keistuolį ūkininką Thomasą ir jo, atrodytų, gana beviltišką priešinimąsi „Intel“ korporacijai, siekiančiai atimti iš protėvių paveldėtą žemę. Kad ir ne visai tradicinis, nevengiantis teatrališkų inscenizacijų bei siurrealistinių elementų, filmas ne tik sukūrė įsimintiną personažo ir jo kasdienio pasaulio paveikslą, bet ir parodė paprasto – dažniausiai nepastebimo – žmogaus kovą su beveide verslo struktūra kaip epinį mūšį tarp Dovydo ir Galijoto.

Ar dar kas nors prisimena metų metais besitęsiančius karinius konfliktus Sirijoje, Irake, Afganistane? Paradoksas: kuo daugiau girdime bei matome naujienų iš karštųjų planetos taškų, tuo mažiau jos mus veikia. Tarytum visi tie pranešimai apie nelaimingus įvykius – dar vieną ginkluotą išpuolį Afganistane, dar vieną cheminę ataką Sirijoje, dar vieną sprogimą turguje Irake – tėra užstrigusi plokštelė, kartojanti tą pačią melodiją: žuvo, žuvo, žuvo... Matthiaso Kreppo ir Angelikos Spangel **„Smėlis ir kraujas“** sumontuotas iš socialiniuose tinkluose rastų vaizdų iš Artimųjų Rytų karo zonų, kuriuos komentuoja Irako ir Sirijos pabėgėliai. Filmas dar kartą įrodys, kad kinas gali su stulbinama jėga priminti, ką mes nevalingai nustumiame į savo sąmonės pakraščius. Ir nesvarbu, kad ši filmuota medžiaga yra mėgėjiška, kad garsas ir vaizdas ne aukščiausios kokybės, – kinas liudija savo tiesą. Tiesą, kuri nepalieka abejingų.

Austė Zdančiūtė:

„Meteorai“ („Meteors“, rež. Gürcan Keltek)

„Aš prisimenu varnas“ („I Remember the Crows“, rež. Gustavo Vinagre)

„Mąstantys kalnu“ („Thinking Like a Mountain“, rež. Alexander Hick)

Rašyti filmų rekomendacijas visada paini užduotis. Juk pirmiausia, norėdamas kam nors ką nors rekomenduoti, galvoji apie tą žmogų – ką jis mėgsta, koks filmas atlieptų jo asmenybę, pasaulėžiūrą, jausmus. Ilgai galvojau, kuriuo kampu pažiūrėti į užduotį. Vis dėlto sąžiningiausia bus rekomenduoti filmus sau pačiai.

Visada labiausiai įkvėpė filmai, kuriuose yra šis tas stipresnio nei įdomi, gerai papasakota istorija. Filmai, kuriuose pasirodo Kinas iš didžiosios raidės. Jie dažnai iriasi prieš srovę, jie atsirado iš poreikio kurti, nesitikint atpildo.

Tokia yra turkų režisieriaus Gürcano Kelteko juosta **„Meteorai“**. Turkija čia rodoma pačiu tamsiausiu metu – per karą, naktinį meteorų lietų. Gal dėl savo eksperimentinės-koliažinės prigimties šis skaudžią politinę realybę rodantis filmas pripildo sielą kažko daugiau, nei pamatytume akimis.

Jauno brazilų režisieriaus Gustavo Vinagre's filmas **„Aš prisimenu varnas“** visai minimalistinis. Jo viena veikėja – japonų kilmės brazilė translytė aktorė Julia Katherine. Filmas ir susuktas, rodos, per vieną naktį. Jos ir užtenka, kad savo paprastumu, bet nepaprastais, *filmiškais* momentais pelnytų didžiąją K.

Aleksandro Hicko **„Mąstantys kalnu“** labiausiai įkvėpė sugebėjimu parodyti, kad žmogus yra gamta. Medvilnės siūlu apjuosę kalną Kolumbijoje, tenykščiai gyventojai savo kūno energiją perduoda žemei. Išties, šie žmonės ir yra kalnas. Toks subtilus kalbėjimas man labai artimas. Todėl šį filmą mielai žiūrėčiau dar ne kartą, kol ir pati išmokčiau mąstyti kalnu.

Vladas Rožėnas:

„Džamilia“ („Djamilia“, rež. Aminatou Echard)

„Mirusi šalis“ („The Dead Nation“, rež. Radu Jude)

„Valdheimo valsas“ („Waldheim Waltzer“, rež. Ruth Beckermann)

Kiekvieną kartą, kai mokykloje pasikeisdavo istorijos mokytoja, kursą ji pradėdavo nuo pusiau retorinio klausimo, kodėl reikia mokytis istorijos. Atsakymas kaskart būdavo „tie, kurie neatsimena praeities klaidų, yra priversti jas pakartoti“ variacija. Tada svarsčiau: nejaugi visa disciplina skirta tik būti „pagalbos sau“ knyga, dalijančia patarimus? Todėl ir į istorinius epus ar dokumentinius filmus žiūrėjau įtariai, nes jiems dažnai būdingas didaktiškumas, sentimentalumas ir elementarus naivumas, sukuriantis dirbtinį produktą.

Rekomenduoju filmus, kurie mane privertė į nuvalkiotą frazę apie istorijos prasmę pažvelgti naujai. **„Valdheimo valso“** režisierė Ruth Beckermann, pasitelkusi vieno susikompromitavusio politiko gyvenimą, rodo, kaip mes mąstome apie valstybės ir tautos istoriją – kaip susikuriame mitologijas, neigiančias faktus. Filme **„Mirusi šalis“** Holokaustas nagrinėjamas žiūrint ir klausantis: klausomės žydų gydytojo dienoraščio, matome to laiko nuotraukas, kuriose girdimų siaubų nematyti. **„Džamilia“** naudojasi Čingizo Aitmatovo apysaka, sujungdama tai, kaip atrodė knygos ekranizacijoje atkurta praeitis ir kaip atrodo moterų gyvenimas dabartinėje Kirgizijoje. Rodos, anie laikai seniai praėjo, pasikeitė santvarka, bet pamatinis žmogaus vertės suvokimas išliko.

„Kai ateina karas“

Šie trys filmai kalba apie istoriją, kuri nėra tik ezopiška pamoka. Praeitis juose įsiliejo į dabartį – galime nebeatpažinti nė vieno vaizdo ir nebesuprasti nė vieno žodžio, tačiau atpažini yra mąstymo logika, visais atvejais vis dar vyraujanti aplink.

Dovilė Grigaliūnaitė:

„Į pietus“ („Going South“, rež. Dominic Gagnon)

„Kai ateina karas“ („When the War Comes“, rež. Jan Gebert)

„Grožis“ („Beauty“, rež. Christina Willings)

Metus žiūrėdama filmus, kurie galėtų patekti į „Nepatogų kiną“, vis iš naujo įsitikinau, kad geram dokumentiniam filmui nepakanka kelti visuomenei aktualius klausimus. Kad patektų į festivalį, filme turi būti ne tik svarbi Lietuvai ir pasauliui tema – jis turi būti meno kūrinys. Nebūtinai inovatyvus ar siūlantis naują vizualinę kalbą. Gal bandantis laužyti taisykles, gal ne iki galo pavykęs, kartais nejaukus, bet bandantis drąsiai ir neieškantis lengviausio kelio paveikti žiūrovus. Arba net iš naujo svarstantis, kas yra kinas, kas yra tiesa dokumentiniame kine. Įsiminė ir tie filmai, kurie nebaksnoja pirštu, kaip reikėtų ar nereikėtų galvoti ir koks galėtų būti vienintelis problemos sprendimas. Stebino ir nuoširdūs, dažnai net savo saugumu rizikuojantys personažai.

„Mirusi šalis“

Šiais metais programoje kaip niekad daug (at)rastą medžiagą (*found footage*) naudojančių filmų. Tai ir iš egzotiškų kelionių parsivežti vaizdeliai „Turistuose“, ir šeimos narių atrasta minas nukenksminusio kario komandos kasdienybė filme „Išminuotojas“, Rusijos žiniasklaidos klastojama realybė filme „Mūsų naujasis prezidentas“ ir dar bent keturi kiti filmai. Vienas įdomiausių – kanadiečių režisieriaus Dominico Gagnono filmas **„Į pietus“**. Kaip ir ankstesniems savo filmams, medžiagos jam režisierius ieškojo „YouTube“. Kai festivalis prieš kelerius metus rodė pirmąją tetralogijos dalį „Iš šiaurės“, Gagnonas sakė: „Jau esame sukūrę tiek daug vaizdų, kad net neturime laiko visko peržiūrėti. Nenoriu kurti jų dar daugiau ir palaidoti „vaizdų šiukšlyne“. Noriu kurti iš to, kas jau nufilmuota, ir pasiūlyti savitą strategiją, kaip tuos vaizdus perskaityti.“ Naujausias režisieriaus vaizdų koliažas leidžiasi į šiek tiek bauginančią kelionę, sudėliotą iš viešai pasidalintų žmonių gyvenimo akimirkų. Jis klausia, kur šiandien yra riba tarp tiesos ir fakto. Ar ji vis dar svarbi?

Čekui Janui Gerbertui pavyko pažvelgti į sukarintos jaunimo organizacijos „Slovakų rekrūtai“ vidų. Filmas perspėja, kaip visuomenę gali veikti žiniasklaidos ir valdžios atstovų transliuojama retorika, ypač turint omenyje, ką dabar kaimyninėse šalyse veikia panašios sukarintos organizacijos. Bet šis perspėjimas nėra tiesioginis, jį išgirsite tarp eilučių, tiksliau, už ekrano ribų. Kartu tai bandymas atsakyti į klausimą, kaip tampama diktatoriais.

Edukacinėje festivalio programoje „Filmai, padedantys augti“ rodomi sunkius gyvenimo etapus išgyvenantys vaikai ir paaugliai, kurie trokšta išreikšti save, keisti aplinką ir ieško pagalbos. Jie kūrybingi, siekia gyventi neužgožti jiems primestų normų, nebijo valios reikalaujančių sprendimų ir neaiškios ateities. Vienas ryškiausių programos filmų – trumpametražis **„Grožis“**, pasakojantis apie penkis bręstančius paauglius, kurie nusprendė sunkiomis aplinkybėmis nebijoti būti savimi. Filmo režisierė Christina Willings, kaip ir kitų dviejų minėtų filmų kūrėjai, atvyks į Lietuvą.

Parengė
Dovilė Grigaliūnaitė

Meluoti negalima tik arkliams?

Krėsle prie televizoriaus

Nedalyvavau „kregždučių“ susirinkime, paskelbusiame skrydį į populistinę „žmonių partiją“, bet per LRT reportažą išgirdau, kad Ingrida Šimonytė jame pasmerkė tokius kaip aš – pasirengusius rinktis vidinę emigraciją. Šimonytė mano, kad rūpinamės tik savo interesais, suprask, pilvu. „Vidinė emigracija“, mano galva, reiškia visai ką kita. Atsisakau dalyvauti tikrovėje, kurioje, pavyzdžiui, LRT „Savaitės“ laidos pašnekovas gina žydšaudžius, nes jie buvo lietuviai ir gyveno okupuotoje šalyje. Atsisakau skaityti leidinius, garbinančius bukas „žvaigždes“, žiūrėti virėjų ir kepėjų bei paslaugių politologų televizijas, klausytis nykaus lietuviško popso, grožėtis visokiomis valentaitėmis, stebėti išsipūtusią militaristinę propagandą, pirkti prekes tik todėl, kad jos lietuviškos. Savo vidinėje emigracijoje renkuosi analitinius straipsnius, o ne paskalas ir informacinį triukšmą skleidžiančią žiniasklaidą, gerus filmus ir knygas, kurių niekad neišleis Lietuvos leidėjai, įsimenančias parodas, dėl kurių reikia važiuoti į kitą šalį, renkuosi viskuo abejojančius intelektualus vietoj lietuvių liaudies nuomonės formuotojų – žiedinių kopūstų ar restoranų ekspertų bei į juos panašių tiesos ir laisvės skelbėjų. Kokybiškas gyvenimas reikalauja didesnių intelektinių ir finansinių pastangų nei plaukimas pasroviui su „Delfi“, Žinių radiju ar FB, bet pirmiausia mano vidinė emigracija – tai atsisakymas dalyvauti politikų, propagandistų-šoumenų kuriamoje tikrovėje ir jai pritarti, nes pakeisti ją būdamas visiška mažuma nematau šansų. Galiu tik keisti asmeninę erdvę.

Tiesos ir melo, savęs apgaudinėjimo, neutralumo, naudingo melo klausimai iškyla tada, kai reikia rinktis, nors kartais pasirinkimo apskritai nebūna. Ekscentriška Krzysztofo Zanussi filmo **„Galopas“** (**„LRT Plius“, 10 d. 23.30**) veikėjo Huberto (Bartosz Obuchowicz) teta Ida (Maja Komorowska), tiesos kulto dvasia išauklėto berniuko primygtinai klausinėjama, atsako: „Šiais sunkiais laikais negali būti vienos tiesos. Yra daug tiesų.“ Paskui dar priduria: „Turime išlikti.“ Zanussi rodo 6-ojo dešimtmečio pradžią stalinistinėje Lenkijoje, kai išlikti valdžiai ditirambų negiedančiam žmogui buvo sunku. Paties autobiografiškiausio, pasak režisieriaus, filmo sumanymas gimė dar 7-ajame dešimtmetyje, bet buvo akivaizdu, kad cenzūra jo nepraleis. Kai jau buvo galima kalbėti apie Stalino laikus Lenkijoje – nuolatinę baimę, saugumiečius ir tariamų liaudies priešų persekiojimą, režisierius pasirinko netikėtą žanrą, nes „Galopas“ yra komedija. Zanussi nepamiršo, kokia žiauri buvo ta epocha, bet jo pasakojimo centre atsidūrė išgyvenimo pasaulyje, pilname melo ir prievartos, problema.

Hubertas gyvena su mama, jo tėvas – Armijos Krajovos kovotojas – po karo negrįžo į Lenkiją. Bijodama saugumo represijų mama nusprendžia išsiųsti Hubertą pas Varšuvoje gyvenančią draugę. Netikra teta Ida – energinga ir ekscentriška ponia, besižavinti jojimu. Ji nekenčia visko, kas bolševikiška, bet mielai mezga draugystes su pareigūnais, o Hubertą moko, kad meluoti negalima tik arkliams.

Sekmadienio naktį (**7 d. 00.20**) **LRT** siūlo vieną ankstyvųjų Davido Fincherio filmų – *neo-noir* stiliumi sukurtą **„Žaidimą“** (1997). Jo veikėjas – persidirbęs bankininkas Nikolas (Michael Douglas). Keturiasdešimt aštuntojo gimtadienio proga jis gauna jaunesnio brolio (Sean Penn) dovaną – kvietimą dalyvauti paslaptingame žaidime, kuris tiesiogiai paveiks jo gyvenimą. Žaidimo esmė nėra aiški, taisyklės neegzistuoja, ribos tarp jo ir tikrovės vis labiau nusitrina, bankininkas pradeda užčiuoti sąmokslo gijas. Be to, Nikolas prisimena, kad jo tėvas nusižudė būdamas keturiasdešimt aštuonerių. Amerikiečių kritikai tvirtina, kad „Žaidimo“ sukeltam siaubui mažai kas gali prilygti, ir vadina filmą kultiniu.

Fincheris – bene pats talentingiausias Alfredo Hitchcocko mokinys, nors jie ir nebuvo susitikę. **„LRT Plius“** šį šeštadienį (**6 d. 21 val.**) filmu **„Sabotažas“** (1942) pradeda didžiojo režisieriaus filmų ciklą. Nepaisant to, kad „Sabotažas“ buvo pradėtas filmuoti savaitę prieš 1941-ųjų Kalėdas, jo siužetas – savotiškas anksčiau, dar Anglijoje, kurtų Hitchcocko filmų pastišas, nors režisieriaus biografai ir sako, kad tai pirmas Hitchcocko filmas, kuris tikrai atrodo amerikietiškas.

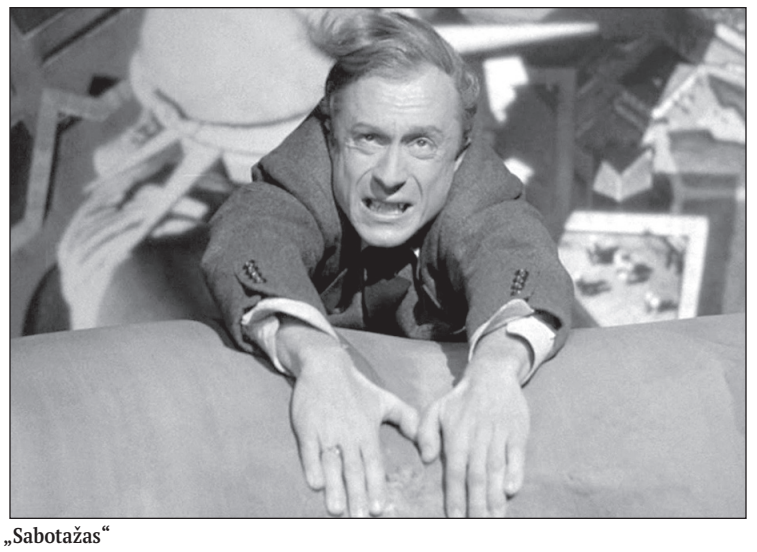

„Sabotažas“

Los Andželo lėktuvų fabriko darbininkas Baris Keinas (Robert Cummings) įtariamas sabotažu. Tikrasis sabotuotojas slapstosi, tad Keinas priverstas bėgti nuo policijos ir pats rasti savo nekaltumo įrodymų. Keinas keliauja per visą Ameriką. Pagrindinis jo ir sabotuotojo susidūrimas įvyks ant Laisvės statulos paminklo Niujorke. Ši scena įėjo į visus kino vadovėlius, bet šįkart norėčiau prisiminti kitą, prie kurios prisidėjo viena scenarijaus bendraautorių, įstabi amerikiečių rašytoja Dorothy Parker, garsėjusi humoro jausmu. Tai ji yra pasakiusi: „Pirmiausia, ką darau rytais, – valausi dantis ir aštrinu savo liežuvį.“ Su Hitchcocku jie puikiai sutarė, tad ne viena Parker parašyta scena ir dialogas įėjo į filmą.

Ta scena – tai chaose paskendusio pasaulio miniatiūra. Bėgdami nuo policijos Keinas ir modelis Pet (Priscilla Lane) įšoka į spalvingą vežimą, lėtai besivelkantį keliu. Jo viduje – cirko artistų trupė: karingas neūžauga, geraširdė moteris su barzda, nuolat besipykstančios Siamo dvynės, keista storulė ir trupės vadovas liesasis Bonsas. Kai policija priartėja, trupė pradeda ginčytis, ar atiduoti bėglius teisingumo sargams, ar paklausyti sąžinės balso. Demokratiškasis Bonsas reikalauja balsuoti.

Parker parašė šią sceną kaip komišką „paralelę su sudėtinga šių dienų pasaulio padėtimi“ – taip situaciją komentuoja ir Bonsas. Be abejo, neūžauga – tai Hitleris, Bonsas – Franklinas D. Rooseveltas, kiti – iš vidaus padalyta Europa, o visa scena kalba apie sunkią pabėgėlių nuo karo ir fašizmo dalią. Hitchcockas skundėsi François Truffaut, kad kai kurios filmo aliuzijos nebuvo suprastos, nes yra pernelyg subtilios. Pats režisierius ir vėliau nebuvo patenkintas „Sabotažu“, mat filmas kurtas paskubomis ir turint mažą biudžetą, vaidino ne tie aktoriai, kurių norėjo režisierius, užtat žiūrovai buvo sužavėti, o pelnas – didžiulis.

Jūsų –

Jonas Ūbis

Aklų narcizų kultas

Spektaklis „Aklieji“ Juozo Miltinio dramos teatre

E. Krikščiūno nuotr.

Laura Šimkutė

Pasikalbėkime apie socialinius tinklus. Likus porai savaičių iki Artūro Areimos režisuotų „Aklųjų“ premjeros feisbukas ėmė mirgėti nuo informacijos apie būsimą spektaklį: nuotraukų, vaizdo įrašų, pranešimų spaudai ir raginimų atvykti bei *praregėti*. Net „15min“ „Akluosius“ įtraukė į rekomenduojamų aplankyti renginių sąrašą. Viešųjų ryšių kampanija, sakyčiau, gausi ir įspūdinga.

Partizaninė rinkodara socialiniuose tinkluose gaji. Bet šiuo atveju tai ir hipokritiška – patys ekranuose transliuodami žinią apie save, „Aklųjų“ kūrėjai kaip vieną iš socialinio aklumo priežasčių įvardija tą patį ekraną, kuris tampa ir vienu pagrindinių spektaklio veikėjų.

Ekranas tampa priemone, padedančia tai, kas vyksta scenoje, matyti subjektyviomis, bet ne savo akimis. Iš stumdomų konstrukcijų sudaryta scenografija spektaklyje atlieka filmavimo aikštelės, paviljono funkciją, joje beveik visą laiką sukiojasi operatorius, filmuojantis tiesiogiai transliuojamą veiksmą taip, kad žiūrovas jį matytų tarytum kažkurio iš personažų akimis. Ekranas leidžia matyti kelias sceninės tikrovės versijas: mes galime pasirinkti stebėti aktorius arba žiūrėti į tai, kas vyksta ekrane. Subjektyvus kameros žvilgsnis – tikrovės reprodukcija – daugeliu atvejų priimtinesnė, nes viskas jau paruošta, belieka suvartoti. Nereikia papildomai mąstyti. Ir nuo čia galima pereiti prie pranešimuose spaudai ypač pabrėžtos narciziškumo temos.

Spektaklyje kamera ir jos suteikiamos galimybės leidžia kurti kitokią, gražesnę prieš akis esančios tikrovės versiją. Taip pat ir ekranuose egzistuojantys socialiniai tinklai padeda kurti geresnę, tokią, kokią norėtum matyti, savo paties versiją. Naudodamasis instagramu ir jo filtrais kiekvienas yra fotomenininkas, feisbuke kiekvienas gali būti rašytoju, *influenceriu*. Viskas, ką darai, turi būti dokumentuota – internete paplitęs posakis, kad jeigu nepažymėjai, jog esi sporto salėje, vadinasi, kalorijos nedega.

Socialiniai tinklai pagimdė aklus narcizus, kurie galiausiai nustoja matyti tai, kas yra aplink, nes įvaizdis yra viskas – „Image is Everything“. Ir čia tuos, kurie prieš metus Lietuvos nacionaliniame dramos teatre matė Łukaszo Twarkowskio sukurtą „Lokį“, turėtų ištikti *déjà vu*. Peržiūrėjus „Aklųjų“ nuotraukas, reklaminius vaizdo klipus, jausmas turėtų sustiprėti. Įėjus į salę ir pamačius, kaip veikia scenografinės konstrukcijos, kokie efektai naudojami ir kokiu principu filmuojama, iš pradžių galima ir suabejoti – ar čia tikrai Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatro spektaklis, o ne Nacionalinio „Lokis“? Skirtumų yra: tekstas kitoks, dominuojančios šviesos – mėlynos, aktorių sąstatas – kitas (nors abiejuose spektakliuose Vainius Sodeika atlieka vienus pagrindinių vaidmenų), vietoj važinėjančių vazonų – manekenai, o antra spektaklio dalis savo turiniu primena Oliverio Hirschbiegelio filmą „Eksperimentas“.

Ar savo kokybe ir šiuolaikiškumu, kaip minėta pranešime spaudai, spektaklis atitinka Lietuvos ir Europos standartus? Be abejonių. Dar mažiau jų kiltų, jei „Aklieji“ būtų pasirodę pernai rugsėjį. Tada būtų galima sakyti, kad idėjos turbūt sklando ore. Turinys, kurio atpasakoti nesiruošiu (tai jau padaryta kitoje recenzijoje), ir jo aktualumas abejonių nekelia. Panevėžiečiams, kurie vargu ar važiuoja į Vilnių žiūrėti spektaklių, „Aklieji“ turėtų būti tikras teatrinis desertas.

Praėjus beveik savaitei po „Aklųjų“ premjeros feisbuke susikivirčijo Artūras Areima ir Oskaras Koršunovas. A. A. oponentą išvadino narcizu, apkaltino negebėjimu pačiam nieko sukurti ir parsidavimu pinigams. O. K. vis dar jaučiasi įžeistas priešininko nuomonės apie Avinjone triumfavusį (anot jo paties) „Tartiufą“. Abu užsiima partizanine savo spektaklių rinkodara. Ir abu po šio socialiniuose tinkluose kilusio ginčo lyg niekur nieko praeis vienas pro kitą teatre ir tylės, kiekvienas besirūpindamas savo įvaizdžiu, ir abu nesuvokdami, kad yra beprotiškai vienas į kitą panašūs. Praregėjom.

Valstybės atkūrimas ir kultūra

Keletas istorijos štrichų

Jonas Vytautas Bruveris

Minint valstybės atkūrimo 100-metį, spaudoje bei radijo pokalbiuose yra pasitaikę apgailestavimų, kad neužsimenama apie tai, kaip į Nepriklausomybės Akto paskelbimą anuomet atsiliepta meno gyvenime – nejaugi nebuvo skirta kokio koncerto, spektaklio? Domėtasi pagrįstai, nes buvo ir tebėra įprasta istorijos, politinio gyvenimo įvykius pažymėti kultūros besąlyginės vertės ženklu.

Tautos ir valstybės nelaisvės laikais menas tampa ypač svarbia jos gyvasties apraiška ir šaltiniu. Tačiau 1918 m. vasarį nebuvo įmanoma viešu renginiu atsiliepti į Akto priėmimą – tebevyko karas, Vilnius buvo užimtas vokiečių kariuomenės. Lietuvos Taryba žinojo, kas laukia Akto paviešinimo: jį vasario 19 d. pirmame puslapyje išspausdinęs „Lietuvos aidas“ karo cenzūros buvo konfiskuotas. Tačiau Martyno Kuktos spaustuvė jau prieš tris dienas patyliukais buvo išspausdinusi kelis šimtus laikraščio egzempliorių, kurie ir paskleidė tą žinią...

Bet Nepriklausomybės idėja buvo savaip išaukštinta prieš jos paskelbimą. Lietuvos Tarybą 1917 m. rugsėjo 18–22 d. išrinko Lietuvių konferencija (vyko teatre dabartinėje Jono Basanavičiaus gatvėje). Jos proga vienas žymių lietuvių teatro veikėjų Jonas Strazdas-Jaunutis parengė du vaidinimus. Išvakarėse „Liutnės“ teatre (ten pastatytas dabartinis Nacionalinis dramos teatras) buvo parodyta pjesė apie spaudos draudimo laikus „Sugrįžo“, J. Strazdo padaryta Marijos Rodziewiczównos apysakos „Pilkosios dulkės“ inscenizacija. Joje būta „15 muzikos dalykėlių“, kuriuos, pasak rugsėjo 22 d. „Lietuvos aido“, pagirtinai atliko Broniaus Suduikio choras ir Mikalojaus Salnickio vedamas miesto orkestras. Po vaidinimo atlikta (ir pakartota) „Apoteozė“, arba, kaip rašyta tame laikraštyje, „brėkštančios Lietuvos laisvės apoteozė“ – simboliniame scenovaizdyje sugiedotas Lietuvos himnas bei Teodoro Brazio ir Liudo Giros kantata „Nurimk, Tėvyne“. Rugsėjo 22 d. vaidinta Aleksandro Fromo-Gužučio drama „Eglė žalčių karalienė“. Rugsėjo 25 d. „Lietuvos aide“ apie pastatymą atsiliepęs L. Gira šį tą pakritikavo, bet apskritai Vilniaus publiką stebinęs spektaklis buvęs turtingas, puošnus. Labai išgirti Žalčio rūmai, apšvietimas, undinių baletas, o choro ir orkestro atliktų „dainų daugybė“ (28 muzikos numeriai) „davė šiam veikalui operos žymės“. Kitas, X-su pasirašęs autorius (nustatyti kas, nepadėjo „Slapyvardžių žodynas“) pabrėžė, kad tai pasakai „puikių puikiausiai derėtų originalinės lietuviškos operos pavaizdas“.

Taigi – vėl opera. Vėl, nes apie lietuvišką operą bene pirmąsyk maždaug 1860 metais pasvajota Maskvos lietuvių studentų slaptame būrelyje (žr.: Jono Koncevičės atsiminimai apie studentavimą Maskvoje 7-ajame dešimtmetyje, „Aušrinė“, 1910 m. kovo 24 (balandžio 6) d., Nr. 2, p. 4). 1895 m. pasirodė Maironio libretas „Kame išganymas“, 1901 m. – Vydūno ir jo brolio Alberto Storostos kurtos operos „Gilanda“ choras – pirmasis šio žanro muzikos pavyzdys (kūryba nutrūko broliui mirus). Vydūnas siūlėsi Č. Sasnauskui parašyti libretą ir pastarajam buvo šmėkštelėjusi mintis apie operą. Ją buvo bekuriąs ir Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, kitų (J. Tallat-Kelpšos, S. Šimkaus) ankstyvieji ketinimai įgyvendinti gerokai vėliau. Pirmąja mūsų opera pripažinta Miko Petrausko „Birutė“ (pagal Gabrieliaus Landsbergio-Žemkalnio melodramą, 1906).

Politinė ir meno veikla plėtojosi kaip vieningos lietuviškos veiklos dalys, jose dažnai dalyvaudavo tie patys asmenys. Po „Birutės“ premjeros dabartinės Filharmonijos scenoje „Vilniaus žiniose“ paskelbtą kreipimąsi „Šelpkime talentus“ parašė ne menininkai, o būsimieji Nepriklausomybės Akto signatarai Donatas Malinauskas, kun. Vladas Mironas ir Antanas Smetona (parama studijoms pasinaudojo Kipras Petrauskas, Stasys Audėjus), A. Smetona M. Petrausko operetėje „Kaminkrėtys ir Malūnininkas“ yra dainavęs Kaminkrėtį (Malūnininką dainavo G. Landsbergis-Žemkalnis) ir t.t. Į atlikimo meno aukštumas pirmiausia iškilo dainininkai (Evelina Sirvydaitė-Sonchi, Liuda Sipavičiūtė, Kipras Petrauskas, Juozas Babravičius).

Dar sykį opera. Lenkijai užgrobus didelius Lietuvos plotus su Vilniumi, profesinis meno gyvenimas susitelkė Kaune. Tenai Lietuvių meno kūrėjų draugija 1920 m. įsteigė Operos ir dramos vaidyklą. Gruodžio 15-ąją Vyriausias Lietuvos gynimo komitetas ir Moterų komitetas Tėvynei ginti teatre surengė didžiulį koncertą, už kurį gautas lėšas paskyrė kalėdinių dovanų kariams pirkimui (vyko gruodžio 11 d. prasidėjęs „peoviakų“ teismas; POW, *Polska Organizacja Wojskowa*, taikėsi užgrobti Kauną ir visą Lietuvą). Gruodžio 19 d. dramos trupė suvaidino Hermanno Sudermanno „Jonines“ ir prasidėjo Valstybės dramos istorija. Gruodžio 31 d. operos trupė parodė Giuseppe's Verdi „Traviatą“. 1922 m. teatras suvalstybintas. Nors teatro istorija prasidėjo dramos spektakliu, susidarė galinga ilgametė tradicija kasmet gruodžio 31-ąją rodyti „Traviatą“. Tai lėmė operos, kaip visuminio meno žanro, prigimtis. Kasmetinis šios operos pastatymo grįžimas „į pradžios laiką“ skelbė meną esant tokiu pat esminiu tautos ir valstybės gyvenimo reiškiniu, kaip ir kiti – minėjimais pažymimi – jos istorijos reiškiniai. Šią unikalią tradiciją 2002 m. panaikino „pakelti taurę linksmybių“ tesiekiančių nuvorišų skonio galia...

Anuomet naujų operų sukurta ir pastatyta nedaug. Tačiau jos (išskyrus Antano Račiūno „Tris talismanus“) – Jurgio Karnavičiaus „Gražina“ ir „Radvila Perkūnas“, M. Petrausko „Eglė žalčių karalienė“ – pirmąsyk parodytos Vasario 16-osios proga. Ta proga įvyko ir Maironio dramų „Kęstučio mirtis“ bei „Vytautas pas kryžiuočius“, dar vieno kito naujo dramos veikalo premjeros. Ypatingą dėmesį operai rodė 1926 m. pradėjęs veikti Lietuvos radijas. Pirmoji operos (tai buvo Charles'io Gounod „Romeo ir Džuljeta“) transliacija įvyko gruodžio 2 d., kasmet transliuota naujametinė „Traviata“. Nors iš Valstybės teatro rodyti įvairūs renginiai, orkestro koncertai, vyravo operos transliacijos. Štai 1930 m. duomenys: transliuoti 42 (1929 m. – 57) operos, 1 baleto (1929 m. – 9) spektakliai, netransliuotas nė vienas dramos spektaklis (tačiau surengti 32 dramos radijo vaidinimai, aktoriai dalyvavo 82 dailiosios literatūros valandėlėse, žr.: „Radio bangos“, 1931, Nr. 1, p. 6–7). Pavyzdžiui, 1932 m. vasarį ir kovą transliuota 14 operos spektaklių (tarp jų buvo „Karmen“, „Hugenotai“, „Rigoletas“, „Faustas“, „Samsonas ir Dalila“, „Aida“, „Caras Saltanas“), radijo koncertuose dalyvavo bene 10 operos solistų (žr.: „Bangos“, 1932, Nr. 3, 5–7, 9, 10). Atsirėmęs į nepalankiais ir priešiškais laikais kurtą paveldą, per keletą pirmųjų Nepriklausomybės metų susidarė profesinis visų tautinės kultūros sričių gyvenimas.

1930 m. rugsėjo 8 d. paminėjus 500-ąsias Vytauto Didžiojo vainikavimo Lietuvos karaliumi metines, susidarė antroji tolygaus reikšmingumo tradicija šią dieną minėti ir kaip Padėkos už Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės apgynimą dieną. Vytauto dėka Lietuva buvo tapusi lygiareikšme anų laikų Europos valstybe su jos kultūrai atstovaujančiu Valdovų rūmų meno gyvenimu. Bet pilnoje garbingų svečių Trakų pilyje jai karalystės rangą suteikti turėjęs Vytauto vainikavimas neįvyko. Lenkai užpuolė ir sumušė Šv. Romos imperijos imperatoriaus Zigmanto Liuksemburgiečio pasiuntinius, atėmė jų gabentus vainikavimo dokumentus. Sužinojusi apie įvykį, atgal pasuko kita, Niurnberge nukaldintas karūnas gabenusi delegacija. Vainikavimas atidėtas du kartus, o spalio 27 d. Vytautas mirė. „Anafielo“ trilogijos trečioje poemoje „Vytauto kovos“ J. I. Kraszewskis į mirštančio Vytauto lūpas įdėjo tokius karčius žodžius: „Vainikas! – sušuko pakildamas iš patalo. – Lietuva, – sudejavo. – Mirsiu be vainiko ir Lenkijai paveldą paliksiu!“

Su Vytauto mirtimi baigėsi ir Lietuvos valdovų rūmų, kaip autentiškojo valstybės meno kultūros židinio, laikai. Juk muzikos puoselėtojos buvo Vytauto teta Aldona, 1333–1339 m. Lenkijos karalienė (šaltiniuose minimi anų laikų Europoje paplitę instrumentai, tarp Gedimino į Lietuvą kviestų amatininkų greičiausiai buvo ir muzikų; lenkų istorikas Janas Długoszas rašė šį smerktiną polinkį ją atsinešus iš barbariškų tėvų namų), jo sesuo Danutė, Mazovijos kunigaikštienė. Muzikos puoselėjimui Vytauto Didžiojo rūmuose pasitarnavo jo kontaktai su Kryžiuočių ordinu. 1400 m. Marienburge pabuvojo kunigaikštienė Ona (atvyko su „nepaprasta palyda ir keturiais šimtais žirgų“, žr.: Johannes Voigt, *Geschichte Marienburgs, der Stadt und des Ritter-Ordens in Preussen. Königsberg*, 1824, p. 203), aplankė žymiąsias tenykštes vietas, klausėsi muzikos. 1406 m. Ordinas Vytautui buvo atsiuntęs savo muzikos magistrą su padėjėjais, o 1408 m. kunigaikštienei padovanojo klavikordą ir portatyvą. Aprašydama šį faktą pagal Walterio Salmeno 1962 m. straipsnį, moterų muzikos kultūros tyrinėtoja pabrėžia jo visuotinę reikšmę: tai, kad jau pačioje XV a. pradžioje Lietuvos rūmų damos mokėjo skambinti klavikordu, turėjo atitinkamą repertuarą, rodo, kaip greitai jis tapo itin pamėgtu moterų instrumentu (žr.: Linda Maria Koldau, *Frauen-Musik-Kultur: ein Handbuch zum deutschen Sprachgebiet der frühen Neuzeit. Böhlau Verlag Köln Weimar*, 2005, p. 264–265; mat tai antras žinomas klavikordo paminėjimas Europos muzikos istorijoje – pirmąsyk jis paminėtas Mindeno minezingerio Eberhardo Cersne's 1404 m. traktate „Meilės taisyklė“ („Der Minne Regel“, 410 eilutė).

Povytautiniais laikais lietuvių kūrybinė galia autentiškiausiais pavidalais pasireiškė lotyniškojoje kultūroje. Deja, šiandien nepasidomima istorinės (ir kitos) tematikos mokyklinės dramos palikimu (tarp autorių – Gabrielius Šimkevičius, Vaclovas Narmuntas, Kazimieras Vazgirdas), lėtai skaitytoją pasiekia istoriškai ypatingų mokslo veikalų vertimai. Pavyzdžiui, Žygimanto Liauksmino „Ars et praxis musica“ („Muzikos mokslas ir praktika“), pirmasis Lietuvos ir Lenkijos valstybėje originalus muzikos traktatas (1667, 1669, 1693), lietuviškai išleistas 1977 m. (netiesa, kad išliko tik keliolika trečiojo leidimo egzempliorių – vieną pirmojo leidimo pavyzdį turi Sankt Peterburgo mokslų akademijos biblioteka), o tik 2004 m. – nuo 1648 m. 15 kartų Vakarų miestuose spausdinta jo „Oratorinė praktika“. Tikro proveržio gimtąja kalba reikėjo laukti iki XVIII–XIX a. atgimimo.

LIETUVIŲ MENO KŪRĖJŲ DRAUGIJA
OPEROS IR DRAMOS VAIDYKLA
TRAVIATA
4 veiksmų opera
J. Verdi muzika. E. Kiršos ir B. Sruogos vertimas.
MIESTO TEATRE
1921 m. sausio mėn. 6 d. ketvirtadienį
Pradžia lygiai 7 val. vak.
Vaidinimo laiku įėjimas į salę griežtai draudžiamas.
2 Vaidinimas.

Vytauto Didžiojo drama nėra pasibaigusi iki šiol. Po gausių jo palaikų paieškų mūsų dienomis Vilniaus arkikatedros bazilikos požemiuose paskelbta, kad jų vieta nežinoma. Tačiau ją žinojo jiems sarkofagą padirbdinti sumanęs D. Malinauskas (jam arkikatedros vyresnybė sakė neleisianti jį – juk ne tuščią – statyti šventovės viduje, požemiai esanti palaikų vieta). 1931-ųjų vasarą tą vietą sužinojo visi. Atslūgus vandeniui po balandį Vilnių ištikusio didžiulio potvynio, gegužės 17 d. „Vilniaus varpo“ pranešime apie katedros požemių tvarkymą rašyta: „Buvo vandens užpilti katedros požemiai. Apsėmė vanduo net gerai užmūrytus vyskupų grabus. Įdėtasai arkivyskupo Kliučinsko (Wincenty Kluczyński, 1847–1917, mirė ir palaidotas Vyborge, palaikai perlaidoti 1929 m. balandžio 17 d. – *J. B.*) grabas į tę rūsį, kurioje yra vyskupo Protasevičiaus ir Vytauto D. palaikai, taip pat plaukiojo pusiau vandenyje. Kadangi Vytauto D. palaikai sudėti dėžėje ir uždėti ant vyskupo Protasevičiaus grabo, tai jų vanduo nepasiekė.“ (p. 15) Panašioje to paties laikraščio spalio 27 d. informacijoje rašyta, kad „požemiuose rasta karaliaus Aleksandro ir karalienių Barboros ir Elzės palaikai labai apverktiname stovy“, ir juos „paėmė savo globon Varšuvos vyriausybė“ (p. 12; gražiai sudėtus į karstus ir grąžintus atgal juos galima pamatyti ir šiandien). O 1931 m. gruodžio 19 d. „Vilniaus rytojaus“ (Nr. 100 (278) straipsnelyje „Vėl kalbama apie Vytauto D. palaikus“) rašoma, kad Vilniaus lenkų laikraščiai paskelbė Katedros gelbėjimo komiteto pranešimą apie rastus vyskupo Protasevičiaus palaikus, bet tyli apie Vytauto palaikų radimą, tai „duoda pagrindo plisti visokiems gandams ir Komitetą, net įtarinėti, būk jis radinį šiokiais ir tokiais sumetimais nuslėpęs“. Gruodžio 11 d. Kauno „Lietuvos aidas“ pranešė, kad iš Vilniaus grįžęs prof. Z. Žemaitis sako iš rimtų šaltinių girdėjęs, kad ką tik rastas Vytauto Didžiojo karstas. „Tačiau komisija, kuri atlieka kasinėjimus Katedros požemyje, tą atradimą laiko paslapty. Karstas užantspauduotas. Laukiama kažkokios delegacijos iš Varšuvos. Teko patirti, kad lietuvių mokslo draugija daro žygių, kad prie jo atidarymo būtų prileistas ir jos atstovas.“

Parodos

Vilnius

Nacionalinė dailės galerija
Konstitucijos pr. 22
XX a. Lietuvos dailės ekspozicija

Vilniaus paveikslų galerija
Didžioji g. 4
Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai
Lietuvos dailė XVI–XIX a.
Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai
Parodų ciklo „Vilniaus gatvės“ pirmoji paroda „Pilies gatvė“

Radvilų rūmai
Vilniaus g. 24
Europos dailė XVI–XIX a.
„Dubingių ir Biržų kunigaikščiai Radvilos“
Lietuvių liaudies meno paroda „Mediniai stebuklai“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus
Arsenalo g. 3A
Paroda „Vaikų pasaulis. XVIII–XX a.“
Paroda „Paryžiaus mados magai. 1920–1999 m.“

Vytauto Kasiulio dailės muziejus
A. Goštauto g. 1
Vytauto Kasiulio kūrybos ekspozicija
Paroda „Romas Viesulas (1918–1986). Grafika“

Lietuvos nacionalinis muziejus
Arsenalo g. 1
Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a.
Lietuvių liaudies menas
Kryždirbystė
Paroda „Advokato Jauniaus Gumbio kolekcija: knygose išlikusi praeitis“
Arsenalo g. 3
Lietuvos archeologija

Vilniaus gynybinės sienos bastėja
Bokšto g. 20
Vilniaus gynybinės sienos istorijos ir ginkluotės ekspozicija
Naujausių Lietuvos archeologijos atradimų paroda

Kazio Varnelio namai-muziejus
Didžioji g. 26
K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija

Signatarų namai
Pilies g. 26
Ekspozicija „Lietuvos kelias į valstybingumą nuo XIX a. II p. iki 1918 m. vasario 16 d.“
Vokietijos Federacinės Respublikos užsienio reikalų ministerijos Politiniame archyve rastas 1918 m. vasario 16 d. Nutarimas dėl nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo
IV šiuolaikinės juvelyrikos ir metalo meno bienalė „METALOfonas: parašas“

Gedimino pilies bokštas
Arsenalo g. 5
Gedimino pilies istorija ir ginklai
Interaktyvi ekspozicija „Laiko juostos vaizdai pro Gedimino pilies bokšto langus“

Bažnytinio paveldo muziejus
Šv. Mykolo g. 9
Paroda „Šv. Kazimiero gerbimo istorijos šedevrai: Lietuva–Italija“
Gedimino Pranckūno fotoparoda „Priešnavis. Paskutinė pakyla“

Valdovų rūmai
Katedros a. 4
iki 14 d. – tarptautinė paroda „Saksonijos kurfiurstai – Lietuvos didieji kunigaikščiai: dvaro kultūra ir menas valdant Augustui II ir Augustui III. Paroda iš Dresdeno valstybinių meno rinkinių“
iki 14 d. – „Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rezidencijos archeologiniai radiniai. Kasdienybė Vilniaus dvare“
iki 7 d. – „Florencija renesanso ir baroko laikais. Tapyba iš fondo „Cassa di Risparmio di Firenze“ ir banko „CR Firenze“ kolekcijų“

VDA parodų salės „Titanikas“
Maironio g. 3
Vroclavo E. Gepperto dailės akademijos dėstytojų ir studentų paroda „Opus duarum“

VDA galerija „Artifex“
Gaono g. 1
Dovilės Bagdonaitės paroda „b(l)oom“

VDA galerija „ARgenTum“
Latako g. 2
iki 6 d. – Viktorijos Daniliauskaitės paroda

Šiuolaikinio meno centras
Vokiečių g. 2
Paroda „Laukiant kito atėjimo“
Simono Dybbroe Møllerio (Danija) paroda „Viduramžiai“
Diogo Evangelistos (Portugalija) paroda „Besisukantis ratas“

Prospekto fotografijos galerija
Gedimino pr. 43
iki 6 d. – Arūno Baltėno fotografijų paroda „Dirbame. Esame“

Vilniaus fotografijos galerija
Stiklių g. 4
iki 13 d. – grupinė fotografijos paroda „Nauji fotografijos įrankiai: nuo Google'o iki algoritmo“

Pamėnkalnio galerija
Pamėnkalnio g. 1
Vitos Opolskytės kūrybos paroda „Folie à deux“

Galerija „Vartai“
Vilniaus g. 39
iki 13 d. – Arturo Bumšteino ir Gyčio Bertulio garso instaliacija „Sraigės kambarys“
iki 13 d. – Gintauto Trimako paroda „Atsakymas“

Šv. Jono gatvės galerija
Šv. Jono g. 11
iki 6 d. – Simo Žaltausko tapybos paroda „Kontrastai“

Galerija „Meno niša“
J. Basanavičiaus g. 1/13
Monikos Furmanos ir Monikos Plentauskaitės paroda „MOnikos“

Dailininkų sąjungos galerija
Vokiečių g. 2
iki 12 d. – vizualaus meno paroda „Tas, kuris regėjo“, skirta Vilhelmui Storostui-Vydūnui (1868–1953)

AV17 galerija
Totorių g. 5
iki 9 d. – Andriaus Ermino paroda „Žmogiškasis faktorius. Kūnai“

Savicko paveikslų galerija
J. Basanavičiaus g. 11
nuo 5 d. – Viktoro Binkio tapybos paroda „Iliuzija ir kelias“

Galerija „Kunstkamera“
Ligoninės g. 4
Viktoro Paukštelio paroda „Nebepamenu jos vardo“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija
Vilniaus g. 39 / 6
Loretos Zdanavičienės tapybos paroda „Siuvinėtos istorijos“

Vilniaus rotušė
Didžioji g. 31
Vilniaus ikonografija iš VDA muziejaus rinkinių
Mindaugo Skudučio tapyba

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras
Naugarduko g. 10 / 2
Taibės Chait grafikos paroda „Kelionė“
Paroda „Lietuva litvakų kūryboje“

Lietuvos nacionalinė UNESCO galerija
Šv. Jono g. 11
iki 9 d. – Džinos Jasiūnės ir Linos Zavadskės tapybos paroda „Ornamentas“

Baltijos gintaro meno centras
Šv. Mykolo g. 12
iki 10 d. – Algirdo Mikučio ir Žilvino Bautrėno paroda ,,Naivioji juvelyrika“

Grafo galerija
Trakų g. 14
Eglės Pilkauskaitės, Živilės Minkutės bei Algimanto Černiausko paroda „Expo“

Rašytojų klubas
K. Sirvydo g. 6
Kotrynos Šešelgytės akvarelių paroda „Tarp Japonijos ir Lietuvos“

Vilniaus universiteto Botanikos sodas
Kairėnų g. 43
14-oji tarptautinė žemės ir aplinkos meno paroda „Ryšiai“

„Editorial“ projektų erdvė
Latako g. 3
Rūtenės Merk paroda „Spirits Within“

Kaunas

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
V. Putvinskio g. 55
Paroda-instaliacija-akcija „Labdariai.lt. Tarpukario dailės ir kultūros istorijos bei mecenatystės skerspjūviai“
Paroda „Priešaušris. Lietuvos dailė iki 1918 m.“
Paroda „Optimizmo architektūra: Kauno fenomenas 1918–1940 m.“
Paroda „Angelas ir sūnus. Witkiewicziai Zakopanėje ir Lietuvoje“

M. Žilinsko dailės galerija
Nepriklausomybės a. 12
iki 14 d. – „Kaunas Photo“ festivalio parodos

Kauno paveikslų galerija
K. Donelaičio g. 16
Paroda „Nukirstas miestas – persodintas žmogus“
iki 7 d. – „Kūrybos briaunos. Adomo Galdiko (1893–1969) retrospektyva“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus
V. Putvinskio g. 64
Irenos Knizikevičiutės-Jakubauskienės (1938–1992) kūrybos paroda, skirta dailininkės 80-čiui

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai
Vydūno al. 2
nuo 5 d. – paroda „Tarp tapybos ir piešimo“

Galerija „Meno parkas“
Rotušės a. 27
iki 14 d. – tarptautinio fotografijos festivalio „Kaunas Photo“ paroda „Kaunas Photo Star 2018 finalistai“

„Post“ galerija
Laisvės al. 51A
nuo 5 d. – Džiugo Šukio ir Mato Janušonio skulptūros paroda „Kitaip neišeina“

Kauno fotografijos galerija
Vilniaus g. 2
iki 14 d. – tarptautinio fotografijos festivalio „Kaunas Photo“ paroda „Kaunas Photo Star 2018 finalistai“

Klaipėda

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
Liepų g. 33
Paroda „Pranas Domšaitis (1880–1965). Nematyti kūriniai“

KKKC parodų rūmai
Didžioji Vandens g. 2
Šiuolaikinio meno paroda „Chronometrai“

Klaipėdos galerija
Bažnyčių g. 6
iki 13 d. – tarptautinės emalio meno laboratorijos „Pamario ženklai“ paroda

Šiauliai

„Laiptų“ galerija
Žemaitės g. 83
Gintaro Palemono Janonio tapybos paroda „Artima Tolima“

„7md“ rekomenduoja

Dailė

Garsiais vardais puikuojasi daugiametį įdirbį turinti šiuolaikinio metalo meno bienalė „METALOfonas“. Renginyje net 62 menininkai iš įvairių šalių pristato kūrinius, kurie gali kalbėti ne tik apie kūną. Švenčiant valstybingumo šimtmetį, ji rengiama netradicinėje vietoje – Signatarų namų salėje (Pilies g. 26, Vilniuje) ir veikia iki lapkričio 4 dienos.

Muzika

Spalio 6 d. 19 val. Nacionalinėje filharmonijoje įvyksiantį Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro koncertą „Nebaigtoji simfonija. Modestas Pitrėnas ir Martynas Levickis“ girdės visa Europa, koncertą transliuos ne tik LRT Klasika, bet ir Euroradijas. Visus sudominusioje programoje skambės įdomiu sutapimu nebaigtos simfonijos: Algirdo Martinaičio, Franzo Schuberto, Gustavo Mahlerio. O Martynas Levickis su orkestru atliks Erkki-Sveno Tüüro „Pranašystę“ akordeonui ir orkestrui. Koncerto programos ašis – lemtinguoju nebaigtumo ženklu pažymėtos simfoninės partitūros. Visi trys programoje skambėsiančių simfonijų kūrėjai jų nebaigė, pasak LNSO meno vadovo ir dirigento Modesto Pitrėno, Martinaitis – specialiai, Mahleris – nespecialiai, Schubertas – niekas tiksliai nežino kodėl...

Teatras

Vakarų Vokietijos moterys susitinka su moterimis iš Rytų Vokietijos spektaklyje „Stalčiai“. Vokiečių teatro kolektyvo „She she pop“ kūrinyje „kiekviena iš savo „stalčiaus“ trauks prisiminimus, autobiografines detales, laiškus, dienoraščių ištraukas, nuotraukas bei kitus asmeninius liudijimus, kurie kartu su literatūra, politiniais tekstais ir muzika aus spektaklio sceninį audinį“. Šis Vilniaus tarptautinio teatro festivalio „Sirenos“ programos spektaklis bus rodomas spalio 10 d. Lietuvos rusų dramos teatre. Visa festivalio, vykstančio rugsėjo 27 – spalio 30 d., programa – *www.sirenos.lt*.

Spektakliai

Vilnius

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras
Latvijos nacionalinės operos ir baleto teatro spektakliai
5 d. 18.30 – Ch. Gounod „FAUSTAS“. Dir. – M. Ozoliņis, rež. – A. Karapetjans, scenograf. – K. Skulte, kost. dail. – K. Pasternaka, šviesų dail. – AJ Weissbard, choreogr. – L. Mīļā
6 d. 18.30 – „PERAS GIUNTAS“ (pagal E. Griego muz.). Choreogr. – E. Clugas, dir. – M. Ozoliņis, scenogr. – M. Japelj, kost. dail. – L. Kulaš, šviesų dail. – T. Premzl
7 d. 15 val. – J. Karlsonso „KARLSONAS SKRENDA...“. Choreogr. – A. Leimanis, dir. – M. Ozoliņis, scenogr. – M. Vilkārsis, kostiumų dail. – I. Vītoliņa, šviesų dail. – K. Kaupužis, videodail. – A. Dzērve
10 d. 18.30 – O. Narbutaitės „KORNETAS“. Dir. – R. Šervenikas
11 d. 18.30 – PREMJERA! B. Bartóko „STEBUKLINGAS MANDARINAS“. Choreogr. – K. Pastoras; „HERCOGO MĖLYNBARZDŽIO PILIS“. Rež. – C. Kaelis. Spektaklių muzikos vad. – R. Šervenikas
12 d. 8.30 – „PIAF“ (pagal É. Piaf, G. Fauré, M. Ravelio ir kt. muziką). Choreogr. – M. Bigonzetti (Italija)
13 d. 18.30 – G. Puccini „BOHEMA“. Dir. – N. Paszkowski (Italija), muzikos vad. ir dir. – R. Šervenikas, dir. – J. Geniušas, rež. – C. Mazzavillani Muti (Italija)
14 d. 12 val. – B. Pawlowskio „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“. Dir. – A. Šulčys

Nacionalinis dramos teatras
5 d. 18 val., 6 d. 15, 18 val. *Anykščių kultūros centre* – J. Strømgreno „DURYS“. Rež. – J. Strømgrenas. Vaidina D. Anevičiūtė, Ž. Jakštaitė, A. Pociūtė, R. Saladžius, R. Samuolytė, M. Stabačinskas, U. Šiaučiūnaitė, R. Valiukaitė
10 d.18 val., 11 d. 13 val. *Alytaus kultūros ir komunikacijos centre* – Just. Marcinkevičiaus „KATEDRA“. Rež. – O. Koršunovas
Mažoji salė
5 d. 19 val. – L. Adomaičio „VOICEKAS“ (pagal G. Büchnerį). Rež. – A. Obcarskas
11, 12 d. 19 val. – J. Strømgreno „DURYS“. Rež. – J. Strømgrenas
Mažoji salė
13 d. 16 val. – „LEDO VAIKAI“. Rež. – B. Mar
14 d. 12, 15 val. – J. Pommerat „RAUDONKEPURĖ“. Rež. – P. Tamolė

Valstybinis jaunimo teatras
7 d. 12, 12.30, 13, 13.30, 15, 15.30, 16, 16.30 *teatro fojė* – PREMJERA! T. Kavtaradzės „APIE BAIMES“. Rež. – O. Lapina
7 d. 18 val. – „ŠVEIKAS“ (pagal J. Hašeko romaną). Rež., scenogr. ir inscenizac. aut. – A. Juška
11, 12 d. 18 val. – „LIŪDNOS DAINOS IŠ EUROPOS ŠIRDIES“ (pagal F. Dostojevskio romaną „Nusikaltimas ir bausmė“). Rež. – K. Smedsas (Suomija)
14 d. 12, 13.30, 15, 16.30 teatro fojė – PREMJERA! „KALTŪNAS“. Rež. – S. Norkutė

Vilniaus mažasis teatras
5 d. 18.30 – PREMJERA! „MANNO LAIMĖ (pagal Th. Manno noveles). Rež. – G. Balpeisova
6 d. 18.30 – W. Gibsono „DVIESE SŪPUOKLĖSE“. Rež. – U. Baialievas
7 d. 12 val. – „MAMA KATINAS“. Rež. – E. Jaras
7 d. 19.30 – „GERO HUMORO DOZĖ“ (VšĮ „Improvizacijos teatras“)
11 d. 18.30 – projekto „Lietuvos teatro amžius“ renginys „Susitikimas su Justino Marcinkevičiaus amžininkais“. Dalyvauja režisierius P. Gaidys, aktoriai V. Paukštė ir R. Adomaitis, dramaturgas ir rašytojas P. Treinys. Moderuoja teatrologė D. Šabasevičienė

Oskaro Koršunovo teatras
5 d. 19 val. *OKT studijoje* – N. Gogolio „PAMIŠĖLIS“. Rež. – O. Koršunovas
8 d. 19 val. *OKT studijoje* – A. Čechovo „ŽUVĖDRA“. Rež. – O. Koršunovas
14 d. 19 val. *OKT studijoje* – B. Brechto „VESTUVĖS“. Rež. – O. Koršunovas

Rusų dramos teatras
5 d. 18.30 – A. Puškino „EUGENIJUS ONEGINAS“. Rež. – J. Vaitkus
6 d. 18.30 – PREMJERA! M. von Mayenburgo „URODAS“. Rež. – A. Špilevojus
7 d. 12 val. – J. Ščiuckio „COLIUKĖ“ (pagal H.Ch. Anderseno pasaką). Rež. – J. Ščiuckis 7 d. 18.30 – G.B. Shaw „PIGMALIONAS“. Rež. – L. Urbona

Vilniaus teatras „Lėlė“
Palėpės salė
6 d. 12 val., 14 d. 14 val. – „PASAKA APIE VĖŽLIUKĄ“ (Ž. Gryvos knygelės motyvais). Inscen. aut., rež. ir dail. – A. Mikutis
7 d. 14 val. – „RAUDONKEPURĖ“ (pasakų apie Raudonkepuraitę motyvais). Rež. ir dail. – V. Mazūras
13 d. 14 val. – N. Indriūnaitės „COLIUKĖ“ (H.Ch. Anderseno pasakos motyvais). Rež. ir dail. – R. Driežis
Mažoji salė
6 d. 14 val. – N. Indriūnaitės „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYKŠTUKAI“ (pagal brolių Grimmų pasaką). Rež. – N. Indriūnaitė
7 d. 12 val. – „AUKSO OBELĖLĖ, VYNO ŠULINĖLIS“ (pagal lietuvių liaudies pasaką). Scen. aut. ir rež. – R. Driežis
7 d. 16 val. – Š. Datenio „EVOLIUCIJA“. Rež. – Š. Datenis
13 d. 12 val. – „GĖLIŲ ISTORIJOS“ (pagal A. Saksės knygą „Pasakos apie gėles“). Pjesės aut. ir rež. – N. Indriūnaitė
14 d. 12 val. – Just. Marcinkevičiaus „VORO VESTUVĖS“. Scen. aut. ir rež. – A. Mikutis
14 d. 16 val. – „O VIEŠPATIE, VILNIUS!“ Rež. – A. Storpirštis

„Menų spaustuvė“
6 d. 18.30 *Kišeninėje salėje* – PREMJERA! „SAULĖTOJI LINIJA“ (pagal I. Vyrypajevo pjesę). Kūrėjai J. Tertelis ir V. Šumilovaitė-Tertelienė (teatras „Atviras ratas“)
7 d. 12 val. *Kišeninėje salėje* – „DANGAUS VIRĖJA“. Rež. ir scenogr. – S. Degutytė (Stalo teatras)
8 d. 11 val. *studijoje III* – „ŠOKIO PIRMADIENIAI MAŽYLIAMS“ (šokio teatras „Dansema“)
8, 9 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „Sirenos'18“: „SAIGONAS“. Rež. – C.G. Nguyen (Prancūzija)
11, 12 d. 19 val. *Stiklinėje salėje* – J. Paškevičiaus „RIBOS“. Rež. – T. Montrimas (jaunųjų scenos menininkų programa „Atvira erdvė“)
13 d. 14 val. – Pažintiniai pasivaikščiojimai „Menų spaustuvėje“
13 d. 15 val. *Kišeninėje salėje* – „KAS PASAULY G(A)RAŽIAUSIA?“. Rež. – S. Degutytė (Stalo teatras)
13 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – V. Grainytės, L. Lapelytės, R. Barzdžiukaitės „GEROS DIENOS!“
14 d. 18 val. *Juodojoje salėje* – „TĖČIO PASAKA“. Rež. – A. Kirvela ir J. Tertelis (teatro laboratorija „Atviras ratas“ ir kūrybinė studija „PetPunk“)

Kaunas
Nacionalinis Kauno dramos teatras
Tarptautinis šokio festivalis „Aura 28“
5 d. 15 val. *Rūtos salėje* – „STIPRESNIS“. Choreogr. – E. Clareton (šokio trupė „Créations Estelle Clareton“, Kanada)
5 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – PREMJERA! „ŽALA“. Choreogr. – G. Kerer (Izraelis) (Kauno šokio teatras „Aura“)
5 d. 21 val. *Didžiojoje scenoje* – „ARCHITEKTŪRA IR ARCHETIPAI“. Choregr. – Sh. Pitts (šokio trupė „Black Velvet“, Izraelis)
6 d. 15 val. *Rūtos salėje* – „STIPRESNIS“. Choreogr. – E. Clareton (šokio trupė „Créations Estelle Clareton“, Kanada)
6 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – „ŠVENTASIS PAVASARIS“. Choreogr. – Y. Berg ir O. Graf (šokio trupė „Yossi Berg & Oded Graf“, Izraelis)
7 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – „MERGINOS – VAIKINAI“ (šokio trupė „Roy Assaf Dance“)
5 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – „KETURI“ (pagal V. Pelevino romano „Čiapajevas ir Pustota“ ištraukas). Rež. – K. Gudmonaitė
6 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – A. Sunklodaitės „KIŠKIS PABĖGĖLIS“ (pagal L. Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“). Rež. – A. Sunklodaitė
7 d. 18 val. *Rūtos salėje* – „VASARVIDIS“ (pagal W. Shakespeare'o „Vasarvidžio nakties sapnas“). Rež. – E. Kižaitė
9 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – G.E. Lessingo „NATANAS IŠMINTINGASIS“. Rež. – G. Varnas
10 d. 18 val. *Ilgojoje salėje* – H. Ibseno „KAI MIRĘ NUBUSIM“. Rež. – M. Klimaitė
10 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – PREMJERA! „DURYS“. Rež. ir choreogr. – J. Strømgrenas (Norvegija) (Lietuvos nacionalinis dramos teatras)
10 d. 19 val. *Mažojoje scenoje* – J. Tumo-Vaižganto „ŽEMĖS AR MOTERS“. Rež. – T. Erbrėderis
11 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – A. Škėmos „BALTA DROBULĖ“. Rež. – J. Jurašas
12 d. 18 val. *Rūtos salėje* – „VASARVIDIS“ (pagal W. Shakespeare'o „Vasarvidžio nakties sapną“). Rež. – E. Kižaitė
13 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – „GENTIS“ (pagal I. Simonaitytės romaną „Aukštųjų Šimonių likimas“). Rež. – A. Jankevičius
14 d. 12 val. *Ilgojoje salėje* – I. Paliulytės „ANDERSENO GATVĖ“ (H.Ch. Anderseno biografijos ir pasakų motyvais). Rež. – I. Paliulytė
14 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – G. Labanauskaitės „ŽALGIRĖS“. Rež. – V. Bareikis

Kauno valstybinis muzikinis teatras
5, 6 d. 18 val. – I. Kálmáno „MISTERIS X“. Rež. – V. Streiča, dir. – J. Janulevičius
7 d. 12 val. – T. Kutavičiaus, V. Palčinskaitės „NYKŠTUKAS NOSIS“. Dir. – V. Visockis
7 d. 18 val. – E. Johno, T. Rice'o „AIDA“. Dir. – J. Janulevičius
10, 11 d. 18 val. – PREMJERA! F. Wildhorno „DŽEKILAS IR HAIDAS“. Meno vad. – K.S. Jakštas, rež. – V. Streiča, muzikinis vad. ir dir. – R. Šumila, dir. – E. Pehkas
12, 13 d. 18 val. – F. Wildhorno „KARMEN“ (miuziklas pagal P. Mérimée romaną). Rež. – K. Jakštas, muzikos vad. ir dir. – J. Janulevičius
14 d. 12 val. – Z. Bružaitės „GRYBŲ KARAS IR TAIKA“. Dir. – V. Visockis
14 d. 18 val. – J. Strausso „KITA PELENĖS ISTORIJA“. Choreogr. ir insc. aut. – G. Santucci (Italija). Dir. – V. Visockis

Kauno kamerinis teatras
Festivalis „Išeities taškas“
6 d. 18 val. – Th. Wilderio „UPĖS PO ŽEME“. Rež. – G. Padegimas
7 d. 18 val. – „SAMURAJAUS KNYGA“. Rež. – A. Jankevičius (sindikatas „Bad rabbits“)
9 d. 14 val. – „ALKSNIŠKĖS“. Rež. – G. Padegimas
10 d. 18 val. – „TŪLA IR KITI“ (J.Kunčino romano ir apsakymų motyvais). Rež. – A. Kaniava
11 d. 18 val. – M. Jones „AKMENYS JO KIŠENĖSE“. Rež. – B.G. Padegimas
13 d. 18 val. – M. McDonagho „PAGALVINIS“. Rež. – G. Varnas
14 d. 15 val. – A. Dilytės „NEGALIMA!“ Rež. – A. Dilytė

Kauno lėlių teatras
6 d. 12 val. – „GULBĖ – KARALIAUS PATI“. Rež. – N. Indriūnaitė
7 d. 12, 14 val. – „MEŠKIUKO GIMTADIENIS“. Rež. – R. Bartninkaitė
13 d. 12 val. – PREMJERA! „ALIO ALIO, ŽEME!“ (pagal V.V. Landsbergio kūrinį „Arklio Dominyko kelionė į žvaigždes“). Rež. – G. Damanskytė
14 d. 12, 14 val. – „PASAKŲ NAMAI“ (pagal L. Petkevičiūtės kūrinį). Aut. ir rež. – R. Bartninkaitė

Klaipėda
Klaipėdos valstybinis dramos teatras
6 d. 18.30 *Didžiojoje salėje* – PREMJERA! G. Grajausko „KAS PRIEŠ MUS“. Rež. – J. Vaitkus, scenogr. – V. Narbutas, muzikinis apipavidalinimas – E. Vasiljevo, kost. dail. – J. Rimkutė. Vaidina R. Kazlas, M. Urbonas, A. Pintulis, R. Pelakauskas, V. Jočys, D. Švirėnas, A. Eisimantas, R. Šaltenytė, E. Barauskaitė, T. Gailiūtė, S. Gaudušytė, J. Viršilas, M. Pažereckas, J. Baranauskas, I. Reklaitis, K. Žvinklys, L. Vyšniauskas, L. Lukošius
14 d. 12 val. *Didžiojoje salėje* – „DŽIUNGLIŲ KNYGA: MAUGLIO BROLIAI“. Rež. – K. Kondrotaitė
14 d. 16 val. – spektaklis-ekskursija apie Klaipėdos dramos teatrą „Kėdė iš komedijų namo“

Klaipėdos muzikinis teatras
6 d. 18 val. *Palangos koncertų salėje* – G. Puccini „BOHEMA“. Dir. – T. Ambrozaitis
7 d. 12 val. *Žvejų rūmuose* – „VERPALŲ PASAKOS“. Muzikos vad. – D. Pavilionis
12 d. 11 val., 13 d. 18 val. *Žvejų rūmuose* – V. Ganelino, S. Gedos „VELNIO NUOTAKA“. Dir. – M. Staškus, V. Lukočius, D. Pavilionis
14 d. 13 val. *Kolonų salėje* – N. Sinkevičiūtės „PASAKA BE PAVADINIMO“

Šiauliai
Šiaulių dramos teatras
6 d. 11 val. – A. de Saint-Exuperi „MAŽASIS PRINCAS“. Insc. aut. ir rež. – Š. Datenis
7 d. 18 val. – J. Fosse „VIENĄ VASAROS DIENĄ“. Rež. – A. Vidžiūnas
12 d. 18.30 *A. Sireikos krepšinio akademijoje* (*Ežero g. 11*) – I. Fornes „DUMBLAS“. Rež. – A. Kahnas, G. Palekaitė
13 d. 18 val. – „NEBYLYS“ (pagal J. Tumą-Vaižgantą). Rež. – J. Vaitkus

Panevėžys
Juozo Miltinio dramos teatras
5 d. 18 val. – M. Camoletti „PRANCŪZIŠKOS SKYRYBOS“. Rež. – D. Kazlauskas
6 d. 18 val. – W. Russello „MOTERIMS IR JŲ VYRAMS“. Rež. – L. Kondrotaitė
7 d. 18 val. – PREMJERA! „AKLIEJI“ (pagal J. Saramago kūrybą). Rež. ir scenogr. – A. Areima
12, 13 d. 18 val. – B.-M. Koltės „ROBERTO ZUCCO“. Rež. – A. Gornatkevičius

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija
6 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Nebaigtoji simfonija. Modestas Pitrėnas ir Martynas Levickis“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Solistas M. Levickis (akordeonas). Dir. – M. Pitrėnas. Programoje A. Martinaičio, E.-S. Tüüro, F. Schuberto, G. Mahlerio kūriniai
7 d. 16 val. *Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje* – kamerinės muzikos koncertas „Klasicizmo genijai“. Ansamblis „Musica humana“. Solistai S. Liamo (sopranas), S. Skjervoldas (baritonas), A. Vizgirda (fleita), R. Beinaris (obojus). Programoje W.A. Mozarto, J. Haydno kūriniai
7 d. 15 val. *Trakų pilies Didžiojoje menėje* – „SubtilūZ riteriai“. Iš ciklo „Muzika Trakų pilyje“. Ansamblis „Subtilu-Z“: L. Vaitkus (tenorinė birbynė, lamzdelis), P. Velikis (akordeonas), D. Mihailovs (akordeonas, klavišiniai), V. Švažas (perkusija). Programoje D. Pulausko, R. Rančio, J. Jasinskio, P. Velikio ir kt. kūriniai
10 d. 11 val. *Žiežmarių kultūros centre* – koncertas visai šeimai „Šokant su gitara“. Baltijos gitarų kvartetas: Z. Čepulėnas, S. Krinicinas, S.S. Lipčius, Ch. Ruebensas. Programoje L. Boccherini, M. Praetorijaus, A. Dvořáko, L. Brouwerio, C. Machado, Ch. Ruebenso kūriniai
11 d. 18 val. *Šiaulių kamerinėje salėje „Polifonija“* – „Dramatiškos klasikos vakaras“. P. Geniušas (fortepijonas), Čiurlionio kvartetas. Programoje F. Schuberto, B. Martinů kūriniai
13 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Trims“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Solistai trio „Fortvio“: I. Baikštytė (fortepijonas), I. Rupaitė (smuikas), P. Jacunskas (violončelė). Dir. – Z. Guoyong. Programoje L. van Beethoveno, D. Šostakovičiaus kūriniai
14 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – koncertas visai šeimai „Pasaulio muzikos atžalynas“. Saro krašto jaunimo simfoninis orkestras (meno vad. ir dir. V. Kaliūnas). Solistas P. Paškevičius (obojus). Programoje C.M. von Weberio, W.A. Mozarto, J. Brahmso, A. Mikoliūno kūriniai

Lietuvos muzikų rėmimo fondas
Druskininkų vasara su M.K. Čiurlioniu
Sakralinės muzikos valanda popiežiaus Pranciškaus vizito Lietuvoje garbei „Musica sacra“
7 d. 16 val. *N. Vilnios Švč. Marijos Taikos Karalienės bažnyčioje* – J. Stupnianek-Kalėdienė (sopranas) ir A. Malikėnas (baritonas), G. Muralytė-Eriksonė (koncertmeisterė), V. Juodpusis (muzikologas)
10 d. 18 val. *S. Vainiūno namuose* – Trečiadienio vakaras-koncertas profesoriaus S. Sondeckio gimimo 90-osioms metinėms. Groja smuikininkai, dalyvavę XVI tarptautiniame menų festivalyje „Druskininkų vasara su M.K. Čiurlioniu“

Vilnius
Kongresų rūmai
12 d. 19 val. – „Fausto pasmerkimas“. Solistai E. Montvidas (tenoras), M. Tubelytė (mecosopranas), R. Amoretti (baritonas), Kauno valstybinis choras (vad. P. Bingelis), berniukų ir jaunuolių choras „Ąžuoliukas“ (vad. V. Miškinis), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius. Programoje H. Berliozo „Fausto pasmerkimas“

Lietuvos muzikos ir teatro akademija
8 d. 18, 20 val. *Vilniaus senamiestyje* – „Muzika erdvėje '18: Vilniaus pokeris“ (muzikinė ekskursija po R. Gavelio Vilnių, pagrindinio romano „Vilniaus pokeris“ veikėjo Vytauto Vargalio bei šiandienos kompozitorių akimis ir ausimis)
9 d. 10 val. *J. Karoso salėje* – respublikinė mokslinė–metodinė konferencija „Liaudies instrumentinė muzika: tradicija ir dabartis“
9 d. 18 val. *Didžiojoje salėje* – koncertas „Jonas Švedas – atmintis gyva“
10 d. 18 val. *Didžiojoje salėje* – LMTA Dainavimo katedros studentų koncertas „Akademijos balsai“
12 d. 19 val. *LMTA Balkono teatre* – audiovizualus performansas „Piano hero“. Atlikėja LMTA doktorantė M. Finkelštein (P. Geniušo fortepijono klasė). Programoje F. Liszto, H. Cowello, J. Cage'o ir kt. kūriniai

„Vaidilos“ teatras
10 d. 19 val. – „Kombinacija 2x2“: L. Geniušas, A. Geniušienė (fortepijonai)

Šv. Kotrynos bažnyčia
7 d. 17 val. – „Future symphony“ tarptautinio konkurso finalinis koncertas. Dalyvauja „Future Symphony“ konkurso simfoninis orkestras. Dir. – A. Morkūnas-Budrys
12 d. 19 val. – koncertas „Open to the World. Männerstimmen Basel & choras „Bel Canto“. Kartu“. Dalyvauja choras „Männerstimmen Basel“ (meno vad. O. Rudinas, Šveicarija), Vilniaus mokytojų namų mišrus choras „Bel Canto“ (meno vad. E. Kaveckas), solistas V. Bartušas, Mikroorkéstra styginių kvartetas: R. Gocentienė (fortepijonas), T. Byčkovas (hang), A. Gailiūnas (gitara)
13 d. 18 val. – „Užburianti gitaros garso tėkmė“. Atlikėjas P.-J. Rainbird (elektrinė gitara, Anglija). Programoje albumo „Unravel“ pristatymas ir naujos kūrybos kūriniai
14 d. 16 val. – koncertas „Kristoforo orkestras ir Japonijos egzotika“. Dalyvauja Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras (meno vado. ir vyr. dir. M. Barkauskas), M. Aita (vibrafonas). Programoje japonų kompozitoriaus A. Gondai pasaulinė kūrinio premjera, japonų kompozitorių kūriniai

Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčia
Tarptautinis Šv. Jokūbo festivalis
7 d. 12 val. – „Pasaulį regiu per tavę“. Erfurto filharmonijos choras (vad. ir dir. A. Ketelhutas). Dir. – A. Ketelhutas (Vokietija). Programoje J. Brahmso, H. Schützo, W. Geigerio, F. Mendelssohno-Bartholdy, M. Regerio ir kt. kūriniai
13 d. 19 val. – „Po angelų sparnais“. Varšuvos politechnikos akademinis choras (vad. D. Zimnicki). Dir. – D. Zimnicki (Lenkija). Programoje J.Gutiérrezo de Padillos, P. Čaikovskio, F. Mendelssohno-Bartholdy, P. Łukaszewskio, M. Bembinowo, G. Swayne'o, K. Pendereckio ir kt. kūriniai
14 d. 12 val. – R. Ščedrino „Atminty likęs angelas“. Atlikėjai: choras „Vilnius“ (vyr. dir. A. Dambrauskas), Šiaulių valstybinis kamerinis choras „Polifonija“ (meno vad. ir vyr. dir. T. Ambrozaitis). Solistai E. Kviatkovskaja (sopranas), V. Zabrodaitė (fleita), D. Jakutis (diskantas), V. Vaičiulis (diskantas), M. Šušys (diskantas). Dir. – A. Dambrauskas

Vakarai

Vilnius
Valdovų rūmai
6 d. 14 val. *Didžiojoje renesansinėje menėje* – „Muzika ir kultūra Saksonijos, Lenkijos ir Lietuvos valdovų dvare“. Paskaitą skaitys ir muzikinius intarpus atliks O. Geisleris (senosios muzikos orkestras „La Folia Barockorchester“ iš Dresdeno, Vokietija)

Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka
6–13 d. *Kino salėje* – festivalio „Nepatogus kinas“ programa
6 d. 12 val. *Vaikų ir jaunimo literatūros departamento skaitykloje* – M. Marcinkevičiaus knygos „Sivužas“ sutiktuvės
11 d. 17.30 *Kino salėje* – sovietų režimo uždraustų Čekoslovakijos filmų programa. „Pokštas“ (Čekoslovakija)

Savaitės filmai

Bel Canto ***

Operos diva Roksana Kos (Julianne Moore) atvažiuoja į vieną Lotynų Amerikos šalį. Į priėmimą ambasadoje, surengtą japonų magnato garbei, įsiveržia ginkluoti žmonės. Jie paima svečius įkaitais ir reikalauja išlaisvinti politinius kalinius. Tačiau valdžia neskuba vykdyti teroristų reikalavimų... Paulo Witzo politiniame trileryje taip pat vaidina Christopheris Lambertas, Kenas Watanabe, Sebastianas Kochas, Olekas Krupa, Elsa Zylberstein (JAV, 2018). (Vilnius)

Julijus ***

Tvarkingas dailės mokytojas Julijus (Wojciech Mecwaldowski) turi vieną rūpestį – tai nuolat gyvenimo malonumais besidžiaugiantis jo tėvas tapytojas (Jan Peszek). Kai tėvą vėl ištiks infarktas, bet jis atsisakys keisti gyvenimo būdą, Julijus turės sukti galvą, kaip paveikti jo elgesį. Julijus patikės, kad atsitiktinai sutikta veterinarijos gydytoja Dorota (Anna Smołowik) padės išgyventi visus nemalonumus, bet tada paaiškės, kad tikrieji rūpesčiai dar prieš akis... Jauno lenkų režisieriaus Aleksandro Pietrzako komedija pasižymi gerais dialogais, vykusiais pokštais ir puikia aktorių vaidyba. Šiame komedijos ir šeimyninės melodramos mišinyje taip pat vaidina Jerzy Skolimowskis, Andrzejus Chyra, Maciejus Stuhras ir Krzysztofas Materna (Lenkija, 2018). (Vilnius)

Namo su laikrodžiais paslaptis ***

Paauglys Luisas Barnveltas po tėvų mirties patenka į nuošalų ekscentriško dėdės Džonatano namą. Netrukus berniukas supranta, kad dėdė užsiima įvairių rūšių magija ir nori įspėti dingusio juodosios magijos meistro Aizeko Izardo paslaptį. Meistras sukūrė laikrodį, rodantį, kiek laiko liko iki apokalipsės. Laikrodis paslėptas milžiniško namo mūruose. Jį reikia rasti, nes tai vienintelis būdas sustabdyti artėjančią katastrofą. Nors režisierius Eli Rothas išgarsėjo kruvinais siaubo filmais, šįkart jam pavyko sukurti visai patrauklų fantastinį filmą paaugliams pagal Johno Anthony Bellairso romaną. Pagrindinius vaidmenis atlieka Jackas Blackas, Cate Blanchett, Owenas Vaccaro, Kyle'as MacLachlanas, Renee Elise Goldsberry, Colleen Camp (JAV, 2018). (Vilnius)

Super Džonis smogia ***

Reklaminis šio Davido Kerro filmo šūkis: „Intelektas ne visada puošia vyrą". Jį iliustruoja visa naujo filmo apie garsųjį Rowano Atkinso personažą eiga. Super Džonio tyrimas prasideda, kai mižiniška kibernetinė ataka atskleidžia visus slaptuosius Didžiosios Britanijos agentus, ir tai tik problemų pradžia. Dabar slaptosios tarnybos gali pasinaudoti tik Super Džoniu. Šis, neseniai pažeminus jo pareigas, dėsto mokykloje, bet yra kviečiamas demaskuoti patyrusį programišių, keliantį grėsmę šalies saugumui. Kad jo misija pasisektų, Džonis turi išnaudoti visas savo galimybes. Filme taip pat vaidina Benas Milleris, Olga Kurylenko, Emma Thompson, Jake'as Lacy, Miranda Hennessy (D. Britanija, Vokietija, Prancūzija, 2018). (Vilnius)

Taip gimė žvaigždė ***

Pagrindiniai filmo veikėjai – populiari, bet jau vystanti kantri muzikos žvaigždė Džeksonas (Bradley Cooper) ir puikiu balsu apdovanota dainininkė Aly, kuriai stinga pasitikėjimo savimi (Lady Gaga filme pasirodo tikru vardu ir pavarde Stefani Germanotta). Džeksonas nusprendžia merginą paversti garsenybe ir dar esant progai ją įsimyli. Tačiau jų ryšio išbandymu tampa tai, kad Aly karjera sparčiai kyla aukštyn, o Džeksono stovi vietoje. Režisūrinis aktoriaus Bradley Cooperio debiutas – jau ketvirta klasikinio 1937 m. filmo versija. Pirmojoje pagrindinius vaidmenis kūrė Janet Gaynor ir Fredricas Marchas, 1954-ųjų – Judy Garland ir Jamesas Masonas, 1976-ųjų versijoje – Barbra Streisand ir Krisas Kristoffersonas. Naujajame filme išgirsime specialiai jam parašytą muziką, kuri atliekama „gyvai" (JAV, 2018). (Vilnius)

Vakarinė mokykla **

Pardavėjas Tedis nebaigė mokyklos, bet po daugelio metų susipažinęs su Liza apsimeta esąs daug turtingesnis ir labiau išsilavinęs. Kai melas subliūkšta, Tedis nusprendžia rasti naują darbą, bet tam jam reikia išlaikyti nelemtą mokyklos baigimo egzaminą. Jis atsiduria vakarinėje mokykloje, kur mokytojai Kerei, regis, pavyks sužadinti Tedžio žinių troškulį. Malcolmo D. Lee filme vaidina Keithas Davidas, Tiffany Haddish, Kevinas Hartas (JAV, 2018). (Vilnius)

****** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas,
*** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

5–8, 10, 11 d. – Venomas (JAV) – 11.20, 16.35, 21.40; 9 d. – 11.20, 16, 21.40
5–8, 10, 11 d. – Venomas (3D, JAV) – 14, 19.10; 9 d. – 14 val.
5, 7–11 d. – Didysis kačių pabėgimas (Kinija) – 11, 13.10, 15.20; 6 d. – 11, 13.10, 16.20
5, 7, 8, 10, 11 d. – Taip gimė žvaigždė (JAV) – 12, 15, 18, 20.15; 6 d. – 12, 15, 18, 21.15; 9 d. – 12, 15, 18.30, 20.15
5, 7, 8, 10, 11 d. – Bel Canto (JAV) – 16.30, 19.25; 6, 9 d. – 16.30, 18.25
5–11 d. – Vakarinė mokykla (JAV) – 18.50, 21.20
11 d. – Tarp pilkų debesų (rež. M. Markevičius) – 19, 21.30
6 d. – G. Verdi „Aida". Tiesioginė premjeros transliacija iš Niujorko Metropoliteno operos – 19 val.
5–14 d. – festivalis „Nepatogus kinas"
5–8, 10, 11 d. – Super Džonis smogia (D. Britanija, Prancūzija, JAV) – 13.40, 16.10, 18.30, 21 val.; 9 d. – 13.40, 18.30
5–11 d. – Pasmerktasis (Rusija) – 11.20, 14.40, 20.50
5, 7–11 d. – Namo su laikrodžiais paslaptis (JAV) – 11.10, 13.30, 17.40; 6 d. – 11.10, 13.30, 18.40
5 d. – Žaislų parduotuvės paslaptis (Kinija) – 16.10; 6 d. – 11.40, 13.50; 7 d. – 11.40, 13.50, 16.10; 8–11 d. – 13.50, 16.10
5, 7, 11 d. – Drugelis (Čekija, Ispanija, JAV) – 18.30, 21.10; 6 d. – 21.10; 8 d. – 21.40
5, 8–11 d. – Princesė ir drakonas (Rusija) – 12.50; 6, 7 d. – 11, 12.50
5, 7, 8, 10 d. – Nedidelė paslauga (JAV) – 13.50, 18.10; 6, 9, 11 d. – 13.50
5, 9 d. – Laimės! Sveikatos! (Rusija) – 16, 21.25; 6–8, 10, 11 d. – 16 val.
5–11 d. – Du ančiukai ir žąsinas (JAV) – 11.30
5–10 d. – Vienuolė (JAV) – 20.50
5–11 d. – Nerealieji 2 (JAV) – 13.40
5, 7, 8, 10, 11 d. – Alfa (JAV) – 17.10
7 d. – Kvėpavimas į marmurą (rež. G. Beinoriūtė) – 16.25
10 d. – Julijus (Lenkija) – 16.25
7 d. – Paieška (JAV) – 18.50
10 d. – Grobuonis. Patobulinimas (JAV) – 18.50
5, 7, 11 d. – Teisingumo Angelas: Pipirmėtė (JAV) – 21.45
8, 10 d. – Mara (D. Britanija) – 21.45
„Illumination" filmų festivalis
6 d. – Dainuok (JAV) – 11 val.
7 d. – Slaptas augintinių gyvenimas (JAV) – 11 val.

Forum Cinemas Akropolis

5, 6 d. – Venomas (JAV) – 10.30, 15.30, 20.30, 23 val.; 7–11 d. – 10.30, 15.30, 20.30
5–11 d. – Venomas (3D, JAV) – 13, 18 val.
Didysis kačių pabėgimas (Kinija) – 10.10, 12.20, 14.30, 16.40
5, 6 d. – Taip gimė žvaigždė (JAV) – 11.10, 15.50, 18.50, 23.10; 7–11 d. – 11.10, 15.50, 18.50
5, 6 d. – Vakarinė mokykla (JAV) – 13.30, 18.30, 21.45, 23.30; 7–11 d. – 13.30, 18.30, 21.45
5–11 d. – Bel Canto (JAV) – 12.30, 21.05
11 d. – Tarp pilkų debesų (rež. M. Markevičius) – 18.30, 21 val.
5–11 d. – Pasmerktasis (Rusija) – 10.40, 16.10, 20.50
5, 6 d. – Laimės! Sveikatos! (Rusija) – 14, 17.10, 19, 23.40; 7–11 d. – 14, 17.10, 19 val.
5–10 d. – Super Džonis smogia (D. Britanija, Prancūzija, JAV) – 14.50, 19.15, 21 val.; 11 d. – 14.50, 19.15

„Taip gimė žvaigždė"

5, 7, 9 d. – Namo su laikrodžiais paslaptis (JAV) – 15.40, 18.10; 6, 8, 10, 11 d. – 15.40
5–11 d. – Žaislų parduotuvės paslaptis (Kinija) – 11.20, 13.40, 16 val.
5, 6 d. – Drugelis (Čekija, Ispanija, JAV) – 18.20, 21.20, 23.20; 7–11 d. – 18.20, 21.20
5–11 d. – Nedidelė paslauga (JAV) – 16.05, 21.10
Princesė ir drakonas (Rusija) – 11.30
Du ančiukai ir žąsinas (JAV) – 11 val.
5, 6 d. – Vienuolė (JAV) – 21.40, 23.45; 7–11 d. – 21.40
5, 7, 9, 11 d. – Nerealieji 2 (JAV) – 13.10; 6, 8, 10 d. – 13.10, 18.10
5, 7, 9, 11 d. – Paieška (JAV) – 18.40
6, 8, 10 d. – Mara (D. Britanija) – 18.40
„Illumination" filmų festivalis
6 d. – Dainuok (JAV) – 10.10
7 d. – Slaptas augintinių gyvenimas (JAV) – 10.10

Skalvija

Lenkų kino festivalis
5 d. – Žmogus iš marmuro (Lenkija) – 18 val.
6 d. – Pabėgimas iš „Laisvės" kino teatro (Lenkija) – 18 val.
6 d. – Miegok, širdele (Lenkija) – 20 val.
7 d. – Maišalynė (Lenkija) – 14.30
7 d. – Solidarumas pagal moteris (dok. f., Lenkija) – 16.30
8 d. – 303 eskadrilė. Tikra istorija (Lenkija, D. Britanija) – 15 val.
8 d. – Amokas (Lenkija) – 17.15
9 d. – Fotonas (Lenkija) – 19 val.
Dokumentinių filmų festivalis „Nepatogus kinas"
5 d. – Mirusi šalis (Rumunija) – 21.10
6 d. – Mano kambary (Izraelis, JAV, D. Britanija) – 16.30
7 d. – Kai ateina karas (Čekija, Kroatija) – 19.10
8 d. – Turistai (Lenkija) – 19.15
10 d. – Vieniša Thomaso Reido kova (Airija) – 17 val.
10 d. – Bixa Travesty (Brazilija) – 19 val.
11 d. – Į Pietus (Kanada) – 18.30
5 d. – *Lietuvių kino vakarai*. Kvėpavimas į marmurą (rež. G. Beinoriūtė) – 16 val.; 9 d. – 17 val.; 10 d. – 20.30; 11 d. – 16.30
7 d. – Super Džonis smogia (D. Britanija) – 21 val.; 9 d. – 21 val.; 11 d. – 21.30
Ciklai „Karlsono kinas"
6 d. – Didelis blogas lapinas ir kitos istorijos (Prancūzija, Belgija) – 14.20
7 d. – Namo su laikrodžiais paslaptis (JAV) – 12.30

Pasaka

5 d. – Taip gimė žvaigždė (JAV) – 21.45; 6, 9 d. – 21.30; 7 d. – 13.45, 20.30; 10 d. – 18.15; 10 d. – 21 val.
5 d. – Bel canto (JAV) – 22 val.; 6 d. – 20 val.; 7 d. – 15 val.; 8 d. – 21.30; 9 d. – 17 val.; 10 d. – 20.45; 10 d. – 17.15
5 d. – Mažoji Italija (Kanada, JAV) – 17.45; 6 d. – 20.15; 7 d. – 15.30; 9 d. – 17.15; 10 d. – 19.45; 10 d. – 17.30
5 d. – Jaunikis ant balto žirgo (Prancūzija, Belgija) – 19.45; 6 d. – 18.30; 7, 9 d. – 19.15; 10 d. – 19.30
5 d. – Karštos vasaros naktys (JAV) – 21.30; 6 d. – 22.15; 9 d. – 21 val.; 10 d. – 21.15
6 d. – Sengirė (rež. M. Survila) – 14.45; 8 d. – 17 val.; 6 d. – Tikslas – vestuvės! (JAV) – 22 val.; 8 d. – 17 val.; 9 d. – 17.30
6 d. – Eime su manimi (dok. f., D. Britanija) – 13.30; 7 d. – 17.30; 10 d. – 18 val.
6 d. – Nuostabieji lūzeriai. Kita planeta (rež. A. Matelis) – 17 val.; 8 d. – 19.30
7 d. – Kvėpavimas į marmurą (rež. G. Beinoriūtė) – 20.45
7 d. – Utioja, liepos 22-oji (Švedija) – 21 val.
8 d. – Maroko istorijos (Prancūzija, Marokas, Belgija) – 17.15
8 d. – Namė (Guzija, Lietuva) – 21 val.
11 d. – Tarp pilkų debesų (rež. M. Markevičius) – 17, 21.30
Dokumentinių filmų festivalis „Nepatogus kinas"
5 d. – Smėlis ir kraujas (Austrija) – 17.30
5 d. – Laila prie tilto (Afganistanas, Kanada) – 20 val.
6 d. – Priimtinos nuodėmės (Izraelis) – 15 val.
6 d. – Pankų Eurovizija (Suomija, Švedija) – 16.45
6 d. – Karo kampanija (Danija) – 18.45
7 d. – Boli Bana (Belgija) – 19 val.
8 d. – Alternatyvūs kino teatrai. VOD platformų vystymas Lietuvoje – 14 val.
8 d. – Bixa Travesty (Brazilija) – 21.15
8 d. – Nemokamų pietų visuomenė (Austrija, Vokietija) – 19 val.; 10 d. – 17.45
9 d. – Mūsų naujas prezidentas (JAV) – 19 val.
9 d. – Įkalinta moteris (Vengrija) – 19.30
10 d. – Seksas be sutikimo (Prancūzija) – 21 val.
10 d. – Kambodžos pavasaris (D. Britanija, Kambodža) – 19 val.
10 d. – Moterys Venesuelos chaose (Prancūzija, Venesuela) – 19.15
Lenkų kino festivalis
5 d. – Laukinės rožės (Lenkija) – 18 val.
5 d. – Geriausias (Lenkija) – 19.30
6 d. – 303 eskadrilė. Tikra istorija (D. Britanija, Lenkija) – 19.30
6 d. – Maišalynė (Lenkija) – 13 val.
6 d. – Fotonas (Lenkija) – 16.30
7 d. – Veidas (Lenkija) – 17 val.
7 d. – Amokas (Lenkija) – 18.30
8 d. – Planas B (Lenkija) – 18.45
9 d. – Tyli naktis (Lenkija) – 20.45
Vaikų ir jaunimo festivalis
6 d. – Mano žirafa (Belgija, Olandija, Vokietija) – 13.15
6 d. – Karo žaidimas (Vokietija, Švedija) – 15.15
7 d. – Supa modo (Kenija, Vokietija) – 13.15
7 d. – Tikėk manimi (Kanada) – 16.30

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (**dailė**)
Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | **Teatras, šokis** – Ieva Tumanovičiūtė
Muzika – Laimutė Ligeikaitė | **Stilius** – Rita Markulienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

7md

© „7 meno dienos". Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos",
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. Tel. 2613039. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 800 egz.
Spausdino UAB „Valdo leidykla", Gedimino g. 34, Ukmergė

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas
Lietuvos kultūros taryba
LR kultūros ministerija

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA
SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA

9 771392 646008